

να μην αφήσουμε
το άσπρο να εξορίσει τ'άλλα χρώματα

δευτερο
πειραματιο

να μην αφήσουμε το άσπρο να εξορίσει τ'άλλα χρώματα

Ἐκδίδεται ἀπὸ φοιτητὲς τῆς ἱατρικῆς Θεσσαλονίκης. Γι' αὐτὸ τὸ τεῦχος συνεργάστηκαν ὁ Χρῖστος, ἡ Μαρία, ὁ Βαγγέλης, ὁ Γιώργος, ἡ Ἀγάπη, ὁ Κώστας καὶ ἡ Γεωργία.

Υπεύθυνοι: Γιώργος Βασιλάκος Γ.Κ.Μακεδονομάχου 22

καὶ Μαρία Βαρελᾶ Πετροπουλακηδῶν 8

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ

Σ' αὐτὲς τὲς διεθύνσεις μπορεῖται νὰ στέλνετε τὰ γράμματά σας μ' ὅποιο ὕλικο μποροῦσε νὰ βοηθήσει πῇ βελτίωση τοῦ περιχομένου καὶ τῆς μορφῆς τοῦ περιοδικοῦ.

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ

Για να μην βρεῖ αὐτὸ τὸ τεύχος ἐργάστηκαν
βουτογράφερα, καθοδηγούμενοι ἀπὸ διεθνή κέντρα, οἱ
δαίμονες τοῦ τυπογραφείου, τῆς ἀεφάχτου καθὼς
καὶ γνωστός - ἀγνωστός παρακρατικός.

Ἀφοῦ τροχοπέδησαν τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ
ποῦ εἴτανε προγραμματισμένη γιὰ τὸ Μαῖ, παρεμβαλ-
ώντας βίαια ὀρθογραφικῶν, καλλιγραφικῶν καὶ συντα-
κτικῶν λαθῶν, προχώρησαν ἐπὶ διάδο-κην
τῆς συνωμοσίας: τὸ βράδυ πρὶν τὴν ἐκτύπωσιν
παράβλεψαν μὲ ἀντικλεῖδι τὸ μπαούλο ποῦ κρύβανε
τὶς μεμβράνες καὶ τὰ χαρτονομίσματα καὶ κλε-
ψαν τὸ κύριο ἄρθρον τοῦ τεύχους.

Ἔτσι κακῶς καὶ ὑπερώριμο κα-
μωρὸ, τὸ τεύχος αὐτὸ περιέχει πλῆθος λαθῶν,
παραλείψεων καὶ ἀνεπικαιρῶν - ηλικιωμένων ἄρθρων
(π.χ. «μετεκλογικός»).

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ τρεῖς τὰ
χέρια τους, ἡ καλοκουρδισμένη μηχανή τους
δουλεῖ εὐχολί.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΖΩΗ

Α. Προϊστορία

Τά πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, οι φοιτητές αποτελούσαν τό πιό δημοφιλές στρώμα τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Τό Πολυτεχνεῖο καί ὁ μῦθος του, ἔγινε ἡ αἰτία ἀποδοθοῦν στόν φοιτητῇ χαρισματικές ιδιότητες, νά ταυτιστεῖ μέ τό πρόσωπο τοῦ λαϊκοῦ ἀγωνιστῇ, ἕνα εἶδος Ρομπέν τῶν Δασῶν στό πλευρό τοῦ κάθε καταπιεσμένου. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά οἱ Φοιτητές προσαρμόστηκαν μέ εὐκολία στό πρότυπο αὐτό, πού τούς πρότεινε ἡ Κοινὴ γνώμη καί προπαγάνδισε ἡ Ἀριστερά. Τό Πανεπιστήμιο μετατράπηκε σέ κέντρο πολιτικῶν ἐξορμήσεων, ἐνῶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία σέ πλήρη ἀποδιοργάνωση, ἦταν ἀνίκανη νά ἐπιβάλλει κάποιο ρυθμό μέσα στίς σχολές.

Ἡ ἐπιβίωση τῆς Ἀριστερᾶς καί ἡ συγκρότηση τῆς ἀνατέθηκε στά χέρια τῶν φοιτητῶν. Τό ΝΑΤΟ, οἱ Ἀμερικάνοι, ἡ Τουρκικὴ εἰσβολὴ στήν Κύπρο καταδικάστηκαν ἀποφασιστικά στούς Πανεπιστημιακοὺς χώρους, ἐνῶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θεσμοὶ παρέμειναν ἄθικτοι ἐκτός ἀπό ἕνα θολό αἶτημα γιά τόν ἐκδημοκρατισμό τους. Ἡ ἐπιστῆμη θεωρήθηκε ἐξ ὀρισμοῦ οὐδέτερη καί ἡ ὑπόθεση τῆς ἐκπαίδευσης ὑπερκομματικό θέμα (!). Τό αἶτημα του ἐκσυγχρονισμοῦ ὑπῆρξε ἡ μόνη ἀναφορά τοῦ Φοιτητικοῦ κινήματος στό Πανεπιστήμιο, ἔμπνευση τῆς Ἀριστερᾶς καί ἀπωθημένου πόθος τοῦ Κεφάλαιου.

Ἡ λογικὴ του «εὐκόλο πτυχίου» ποτέ φυσικά δέν ἐκφράστηκε σάν σύνθημα, ἀλλὰ καθόριζε τίς ἐλάχιστες φοιτητικές παρεμβάσεις στήν ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία. Λογικό ἐπακόλουθο ἦταν ἡ ἐνσωμάτωση τῆς γενιάς του Πολυτεχνίου (ἀφοῦ πῆρε πτυχίο) καί ἡ περιθωριοποίηση τῆς μερίδας ἐκείνης πού ἀντιστάθηκε μέ ὁποῖδήποτε τρόπο σ' αὐτὴν τὴν ἐνσωμάτωση.

Τό μεταπολιτευτικὸ φοιτητικὸ κίνημα ἀνίκανο νά συγκροτηθεῖ σέ μιά βάση κριτικῆς καί ἀμφισβήτησης τῶν κατεστημένων σχέσεων μέσ' τὰ Πανεπιστήμια ἀνοίξε τόν δρόμο γιά τόν ἐκσυγχρονισμό τους, καί καταδίκασε τόν ἑαυτό του σέ ἐκφυλισμό. Αὐτοπεριορίστηκε σέ μιά ἀντιπολιτευτικὴ δράση - ἐνίσχυση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ παιχνιδιοῦ τῶν «δημοκρατῶν βουλευτῶν».

Ὁ φοιτητῆς δέν πολιτικοποιήθηκε βιώνοντας τὴν δική του πραγματικότητα, ἀλλὰ ἐξ' αἰτίας τῶν ἐνοχῶν πού ἐνιωθε ἀπέναντι στήν ἐργατικὴ τάξη. Ἀνίκανος νά κριτικάρει τὴν δική του κατάσταση, παρέμεινε ἀθεράπευτα μικροαστός στίς ἐπιλογές του.

Σημερινὸ ὑπόλειμα ἐκείνου τοῦ κινήματος, τό σύγχρονο «φ.κ» στηριγμένο σέ μιά συνδικαλιστικὴ ἀντίληψη ὅπου οἱ ὅποιες πολιτικές κορῶνες ἀποτελοῦν ἀπόηχους μιᾶς ἐποχῆς πού ἔχει παρέλθει ἀνεπιστρεπτί. (Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα οἱ ἀξιοθρήνητες καταλήψεις γιά τὸ ΝΑΤΟ).

Τώρα πού ὁ μῦθος του ἀγωνιστῇ φοιτητῇ τῆς μεταπολίτευσης ἔχει ὑποστῇ ἀνεπανόρθωτη φθορά - ἀντίστοιχη μέ ἐκείνη τοῦ μῦθου τοῦ Πολυτεχνεῖου - καί πού ὁ ἐκσυγχρονισμός ἔχει ἐπιφέρει ἀδιόρατες ἀλλὰ ὥστόσο καθοριστικές ἀλλαγές στό χώρο τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχίζουν νά διακρίνονται καθαρά τὰ κοινωνικά χαρακτηριστικά τοῦ φοιτητῇ. (Χαρακτηριστικά πού εἶχαν παραγνωριστεῖ, ἐξαιτίας τῆς ὑπερτροφικῆς παραφιλολογίας πού ἀφοροῦσε τὴν πολιτικοποίηση του καί πού καθορίζονται ἀπό τόν ρόλο πού του ἐπιφυλάσσει γιά τόν μέλλον του τό σύστημα).

Τό μοντέλο του φοιτητή - έπιστήμονα έρχεται πάλι στην έπικαιρότητα μέσα από τους λαβυρίνθους των Πανελληνίων εξετάσεων ενώ η 'Αριστερά εγκαθιδρύοντας την παντοκρατορία του συνδικαλισμού έχει ήδη ετοιμάσει τό θεωρητικό υπόβαθρο για την ύποδοχή του.

Τώρα που τό πρότυπο του τεχνοκράτη φοιτητή που προβάλλει τό σύστημα συναντιέται με αυτό του «έπιστήμονα στο πλευρό του λαού», είναι όρος ύπαρξης για ένα αυτόνομο φοιτητικό κίνημα να διαχωριστεί από τις δύο αυτές λογικές (που ούσιαστικά ταυτίζονται) για να μπορέσει να συγκροτηθεί.

Η καθημερινή ζωή παραμένει για μās ό γόρδιος δεσμός για την οικοδόμηση όποιουδήποτε κοινωνικού κινήματος.

Η άμφισβήτηση των δογμάτων που διέπουν την φοιτητική ζωή και την καθορίζουν σάν τέτοια και η άνατροπή τους μέσα από μιά συνεχή κριτική και πρακτική, να ό όρος για την δημιουργία ενός κινήματος άνατρεπτικού μέσα στά Πανεπιστήμια.

Β. Τά 'Ανώτατα 'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα παραμένουν 'Ιδρύματα.

Σέ μιά κοινωνία που ό διαχωρισμός άνάμεσα σέ διευθύνοντες και διευθυνόμενους την χαρακτηρίζει, ό φοιτητής είναι ό μόνος που έχει κάθε δικαίωμα να έλπιζει σέ μιά διευθυντική θέση.

Αποτελεί τό μέλλον του συστήματος, έπιφορτισμένος καθώς είναι με τό καθήκον της άναπαραγωγής του. Έξαιτίας αυτού του ιδιαίτερου προορισμού του, αντιμετώπιζεται με ιδιαίτερη φροντίδα από τό κράτος και η διαπαιδαγώγηση του είναι μελετημένη με έπιμέλεια.

Σέ όλη την διάρκεια της Πανεπιστημιακής του ζωής, άπολαμβάνει μιά έπίφαση έλευθεριότητας προσεκτικά όριοθετημένης. Στην προσπάθεια της ιδεολογικής χειραγώγησης του φοιτητή, άποφεύγεται κάθε βίαιη παρέμβαση στην θέληση του ενώ τό σύστημα καταφεύγει για τό σκοπό αυτό σέ μιά άδιόρατη όσο και φθοροποιό επέμβαση που στιγματίζει όλα τά έπίπεδα της καθημερινής του ζωής. Οι φοιτητές άπομωνόνται από την κοινωνική πραγματικότητα, **έγκλωβίζονται οικειοθελώς** μέσα στους χώρους των σχολών. Οι αντιθέσεις του κόσμου εισδύουν μέσα στο Πανεπιστήμιο μετά από πολλαπλές άντανακλάσεις σέ παραμορφωτικά κάτοπτρα και παραμένουν δυσνόητες για τόν φοιτητή. Η έξουσία του παρέχει γενναιόδωρα τά μέσα για να καλύπτει τις άνάγκες του, μέσα στους χώρους των ΑΕΙ με άποτέλεσμα την δημιουργία μιάς φοιτητικής παρακοινωνίας, αντίγραφο - με τις αναγκαίες παραμορφώσεις - της κοινωνίας.

Τά φοιτητικά προνόμια μαζί με τόν εκπαιδευτικό μηχανισμό συγκροτούν αυτή την παρακοινωνία και την άποκλείουν. Δωρεάν σίτιση, φοιτητικές έστίες, συνοικίες, άναγνωστήρια, εισητήρια: όλα τά έπίπεδα της καθημερινής ζωής να καθορίζονται από την φοιτητική ιδιότητα. Καί παράλληλα να όργανώνουν μιά καχυποψία εκ μέρους του υπόλοιπου πληθυσμού που στηρίζεται στο φθόνο για την ιδιαίτερη μεταχείριση που έχουν οι φοιτητές. Καχυποψία που ενισχύει την άπομόνωση τους. Τό πολιτικό Άσυλο -ήμινόμιμο ώστε να μήν περιορίζει την έμβέλεια της έξουσias - περιχακάρώνει άκόμα και για τους κατασταλτικούς μηχανισμούς τόν Πανεπιστημιακό χώρο, περιορίζοντας έτσι την ένταση και την άμεσότητα των όποιων συγκρούσεων των φοιτητών με τόν κράτος.

Για όσους θά βιαστούν να μās κατηγορήσουν ότι παραγνωρίζουμε την παρέμβαση του φοιτητικού κινήματος που κατοχύρωσε αυτές τις κατακτήσεις - προνόμια, έχουμε να πούμε: Άναγνωρίζουμε ότι η έξουσία έχει τις άντιφάσεις της. Πολύ περισσότερο τό έλληνικό κράτος που ενώ προχωρά ραγδαία στον έκσυγχρονισμό του φέρνει τά στιγμιαία μιάς ύπανάπτυκτης κοινωνίας. Με την έννοια αυτή οι πάλαι ποτέ

κατακτήσεις του φοιτητικού κινήματος άφομοιώθηκαν και έντάχθηκαν στην λογική του συστήματος. Η διάθεση που δείχνει ή κυρβένηση κατά καιρούς να περιορίσει τα φοιτητικά προνόμια στηρίζεται στο φόβο της (δχι άδικαιολόγητο) μήπως χάσει τόν έλεγχο τής καταστάσης. Ο πλήρης έξευρωπαϊσμός του Έλληνικού Πανεπιστήμιου - έφόσον ολοκληρωθεί - θα εξαλείψει και αυτούς τούς τελευταίους δισταγμούς τής εξουσίας. Άλλωστε οι παραχωρήσεις αυτές είναι πάντα ελεγχόμενες.

Μιλήσαμε προηγούμενα γιά όριοθετημένη έλευθερία που χαρακτηρίζει τήν ζωή μέσα στο Πανεπιστήμιο. Ο φοιτητής αφήνεται στην ψευδαίσθηση ότι έλέγχει τόν χώρο του. Έχει και δέν έχει. Είναι τόσο οικείος μέ τό περιβάλλον του όσο και ξένος μ' αυτό. Ρυθμίζει τήν διάθεση του χρόνου του «έλευθερα» στο μέτρο που δέν τόν καθορίζουν οι εκπαιδευτικοί μηχανισμοί (έξετάσεις, έργαστήρια κ.λ.π).

Παραμένει τό φοβερό παιδί του συστήματος που οι όποιες του παρεκτροπές δικαιολογούνται και γίνονται άνεκτές σάν στιγμιαίες έκρήξεις κάποιας έφηβικής κρίσης.

Τό πτυχίο είναι τό κέντρο γύρω από τό όποιο περιστρέφεται ή εκπαιδευτική διαδικασία και συγχρόνως τό αδύνατο σημείο του φοιτητικού κινήματος. Αποτελεί τήν πηγή τής μελλοντικής ευδαιμονίας του φοιτητή και παράλληλα τήν συνθήκη αυτοπερισμού του. Γι αυτό οι πιό σφοδροί άγώνες καθώς και οι πιό άθλιες ήττες τών φοιτητών σχετίζονται μέ τά έξεταστικά (έφόσον οι έξετάσεις είναι τά μόνα μέσα πρόσβασης στο πτυχίο). Γαλουχημένοι στο πνεύμα τής κοινωνικής ανέλιξης οι φοιτητές είναι διατεθειμένοι να ρισοκινδυνέψουν τά πάντα, έκτός από αυτό που τούς εξασφαλίζει τήν μέλλουσα επαγγελματική τους άποκατάσταση: Τό πτυχίο.

Μέ τήν έννοια αυτή ή δράση τους περιορίζεται σέ άνώδυνα πλαίσια και ή άμφισβήτησή τους παραμένει ρηχή. Ο συνδικαλισμός είναι ή μόνη μορφή πολιτικής δραστηριότητας που τούς άρμόζει μιάς και δέν θίγει τήν επαγγελματική τους προοπτική, άντίθετα διαπραγματεύεται τους όρους τής άποκατάστασης τους μέ τό σύστημα.

Ο συνδικαλισμός, ή συμπυκνωμένη έκφραση τής άνικανότητας τών φοιτητών να άρνηθούν τόν ρόλο που τούς έπιφυλάσσει ή έξουσία.

Ο μόνος άμεσος δεσμός του φοιτητή μέ τήν κοινωνική πραγματικότητα είναι ή οικογένεια. Έξαρτημένος οικονομικά από τούς πόρους της είναι άναγκασμένος να κινείται μέσα στά πλαίσια τών πατρικών έπιταγών. Η οικογένεια τόν συνδέει μέ τήν κοινωνία μέ έναν μονόπλευρο τρόπο: Υποβάλλοντας τόν διαρκώς στην ιδέα τής άναγκαιότητας να ύποταγεί στους θεσμούς της.

Γ. Ἐλεύθερος χρόνος τοῦ φοιτητῆ: χίλιοι καὶ ἓνας τρόποι γιὰ νά σκοτώσετε τὴν ὥρα σας.

Ἡ ζωὴ τοῦ φοιτητῆ ἀκόμα καὶ γεωγραφικά περιορίζεται μέσα στοὺς χώρους τῶν Σχολῶν. Χώρους πού ἀπὸ ἐσωτερικὴ παρόρμηση, ἐπισκέπτεται τουλάχιστον μιὰ φορά τὴν ἡμέρα. Οἱ ἀνάγκες τῆς διασκέδασης, τῆς ἐπικοινωνίας, τοῦ ἔρωτα, τῆς δημιουργίας «καλύπτονται», ἐκεῖ, μὲ τὸν πιὸ χυδαῖο τρόπο, ἀφοῦ ἀποδυναμωθοῦν, ἀπ' ὅτι τὸ ἀνατρεπτικὸ καὶ αὐθεντικὸ περιέχουν. Τὰ ὑποκατάστατα παρέχονται πλουσιοπάροχα, στὰ πλαίσια μιᾶς ὑπερκομματικῆς ὅσο καὶ ὑποκριτικῆς προσπάθειας νά δημιουργηθεῖ «ὁ ὁλοκληρωμένος Ἀκαδημαϊκὸς πολίτης». Ὁ ἐλεύθερος φοιτητὴς χρόνος παραμένει οὐσιαστικὰ ἀνελεύθερος ἐφόσον καθορίζεται ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία, ἀφ' ἑτέρου ἀναλώνεται ἐκβιαστικὰ μέσα στὰ πλαίσια τῶν δραστηριοτήτων τῆς φοιτητικῆς παρακοινωνίας.

Οἱ φοιτητὲς ὑπόδουλοι τῆς κοινωνικῆς τους ἀπομόνωσης καὶ μιᾶς ἀντίληψης πού τοὺς θεωρεῖ σὰν τὸν πιὸ προηγμένο πολιτιστικὰ στρώμα τῆς κοινωνίας συγκρότησαν καὶ ἀναπαράγουν καθημερινὰ ἓνα ἰδιόμορφο σύνολο πολιτιστικῶν ἀξιών, προτύπων καὶ συμπεριφορῶν, θλιβερὴ ἐπανάληψη μιᾶς νεκρῆς κουλτοῦρας.

Ἡ ζωὴ τους καθορίζεται ἀπὸ τὴν φοιτητικὴ ιδιότητα τους. Εἶναι φοιτητὲς στὴν διασκέδαση, στὶς διακοπὲς στὴν δουλειά. Ἀδυνατόντας νά ξεφύγουν ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς τὸ ἀποδέχτηκαν, προσάρμοσαν σ' αὐτὸ τὶς ἀνάγκες τους. Ἐταί ὅτιδήποτε κάνουν ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ προσωρινοῦ. Διαιρεῖ ὅσο καὶ ἡ Πανεπιστημιακὴ τους θητεία.

Διασκεδάζουν σὲ φοιτητικὰ στεκία, συναναστρέφονται μόνον φοιτητὲς, μετέχουν σὲ φοιτητικὲς παραστάσεις, ντύνονται σὰν φοιτητὲς. Ἀποθέωση τῆς γελοίας αὐτῆς κατάστασης ἡ φοιτητικὴ διάλεκτος, ἓνα κράμα ἀργκό καὶ διανοουμενίστικων ἐννοιῶν, τῆς ὁποίας ἡ ἐκλεπτυσμένη ἐκδοχὴ χρησιμοποιεῖται στὶς Γενικὲς Συνελεύσεις.

Ἀφοῦ τὴν ἐνδοξη ἐποχὴ τῆς μεταπολίτευσης ξεπούλησαν τὴν λαϊκὴ παράδοση στὰ φεστιβάλ καὶ ἔγιναν τὰ φοκλόρ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, στοὺς σημερινούς ἀγόνους καιροὺς ἐντρυφοῦν στὰ μυστικὰ τῆς Ἀυτικῆς κουλτοῦρας.

Μουσικὲς καὶ ποιητικὲς βραδυές, κινηματογράφος, πολιτικὲς συζητήσεις, pub, καὶ ... χοροί. Ὑπάρχει πάντα μιὰ ἔτοιμη λύση γιὰ νά περάσεις τὴν βραδυὰ σου. Ὃπου ἡ διάθεση γιὰ ἐπικοινωνία δολοφονεῖται μέσα ἀπὸ συζητήσεις γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Χρονᾶ (ἀλήθεια ποιὸς εἶναι αὐτός;) στοὺς βουβούς διαλόγους στὶς pub, στὶς συζητήσεις στὴν ὀργάνωση βάσης, καθὼς ὅλοι ξέρουν τὸ πρόβλημα ἀλλὰ κανεὶς δὲν μιλάει γι' αὐτό. Ἡ ὥρα σκοτώνεται σὲ ἀτέλειωτες παρτίδες τάβλι καὶ πρέφας μεταξύ φίλων πού ἔχουν σιχαθεῖ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ ἔχουν πεῖ ὅσα μπορούσαν νά ποῦν.

Καὶ παράλληλα στοὺς ἀντίστοιχους χώρους, τὰ ἀντίστοιχα πρότυπα συμπεριφορᾶς. Τὸ ἄμεσο γίνεται ἔμμεσο, ὁ διάλογος φραστικὴ γαργάρα, ἡ διασκέδαση μαρτύριο. Οἱ διαχωρισμοὶ καὶ οἰταυτίσεις στὴν βάση του ἂν εἴστε ὑπὲρ τῶν θεσμικῶν ἢ διαρθρωτικῶν ἀλλαγῶν, τοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ ἢ τοῦ ὑπερεαλισμοῦ, τῆς μπύρας ἢ τῆς κόκα-κόλας.

Οἱ σεξουαλικὲς σχέσεις ἀνάπειρες καὶ μπλοκαρισμένες μέσα σ' ἓνα συμπεριτὸ πρότυπον καὶ λύσεων, μονογαμικῶν, πολυγαμικῶν, παράλληλων καὶ τεμνόμενων, μὲ τὸ παραδοσιακὸ φοιτητικὸ ζευγάρι νά δεσπόζει ὅλων τῶν ἐπιλογῶν.

Οἱ κυρίαρχες σχέσεις ἀναπαράγονται μὲ ἄλλες μορφές ἐφόσον πάντα ὑπάρχει μιὰ μάζα παθητικῶν θεατῶν σ' ὅλες αὐτές τὶς ἐκδηλώσεις καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη κάποιος ἡγέτης πού ὑποδύονται πότε τοὺς συνδικαλιστές καὶ πότε τοὺς ἐπιδίοντες γύρω ἀπ' τὰ ζητήματα τῆς τέχνης, ἢ τῆς πολιτικῆς.

Ἡ ἀνυπαρξία μιᾶς ὁποιασδήποτε αὐτόνομης δημιουργίας ἀναγκάζει τοὺς φοιτητὲς νὰ ἀναμασοῦν κάθε τύπου καλλιτεχνικὸ ἀπόβλητο σὲ μιά προσπάθεια νὰ καλύψουν «ἐποικοδομητικά» τὸν κενὸ τους χρόνο.

Ἀναπόφευκτα κάθε τέτοιου τύπου προσπάθεια παραπαίει μέσα στὴν πλήξη καὶ τὴν ἀνία, ἀναπαράγει τὰ ἴδια ἀδιέξοδα.

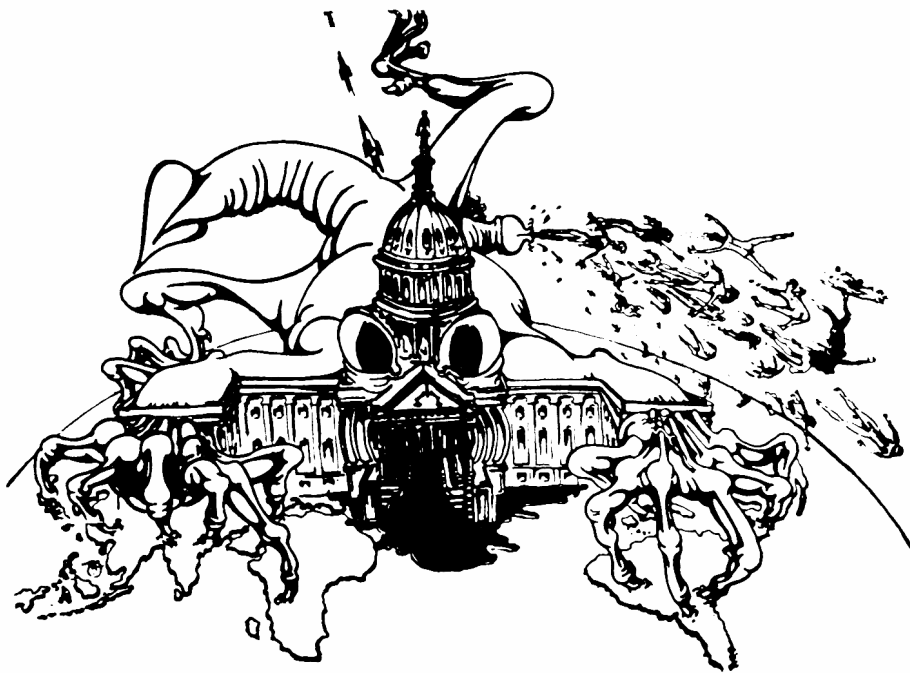
Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία νὰ συμβιώνει μέσα στὸν ἴδιο χώρο μαζί μ' αὐτὴν τὴν πολύχρωμη δραστηριότητα τῶν φοιτητῶν ποὺ αὐνανίζονται στὴν σκέψη πὼς ζοῦν «διαφορετικά» πέρα ἀπὸ τὶς ἐπιλογές τοῦ συστήματος. Ἡ συμβίωση αὐτὴ ἀποδεικνύει ἀπλά, πὼς ἡ δραστηριότητα αὐτὴ παραμένει ἀνώδυνη καὶ ἀνίκανη νὰ ἐκτρέψει τὶς κατεστημένες σχέσεις. Πιθανὰ νὰ εἶναι καὶ ἐπιθυμητὴ, ἐφόσον διοχετεύει κάθε δημιουργικὴ διάθεση σὲ ἀκίνδυνα κανάλια.

Ἡ διείσδυση τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ στὰ Πανεπιστήμια ἤδη ἔχει φέρεи ἀρκετὲς ἀλλαγές στὶς καθιερωμένες φοιτητικὲς ἐνασχολήσεις. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος τῶν φοιτητῶν ἔχει ἤδη ὑποστῇ περικοπὲς καὶ ἀπειλεῖται μόνιμα ἀπὸ τοῦ μπαμποῦλα τῆς ἐντατικοποίησης.

Τὸ κράτος ἐπιδιώκοντας νὰ δημιουργήσῃ ἓνα Δυτικοῦ τύπου Πανεπιστήμιο, φροντίζει γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ ἀνάλογου τύπου φοιτητῆ. Οἱ Πανελλήνιες ἐξετάσεις τὸν προετοιμάζουν. Ἡ κουλτούρα τῆς disco καὶ τῶν ἡλεκτρονικῶν οἱ «πολιτιστικὲς του ἀξίες» καὶ ἡ λατρεία τῆς ἐπιστήμης ὑπέρτατος νόμος στὴν ὑπηρεσία τοῦ ὁποίου θὰ ἐντάξῃ τὴν ζωὴ του.

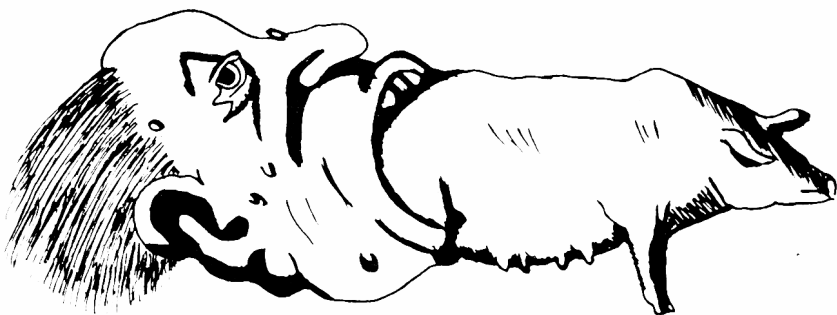
Τὰ μέχρι τώρα προϊόντα τοῦ φοιτητικοῦ προβληματισμοῦ παραμένουν ἀνεπαρκῆ καὶ οἱ προσπάθειες ἐρασιτεχνικὲς καὶ ἀνίκανες νὰ ἀντιπαρεθεθοῦν συνολικὰ στὴν εἰσβολὴ τῆς αὐτοματοποιημένης κουλτούρας.

Ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη περιθωριοποίηση ὅλων τῶν κινήσεων ποὺ βάζουν ὀρισμένα σπέρματα ἀμφισβήτησης.

Ο «χώρος», με την ευρύτητα ή την στενότητα που δίνει κανείς στην έννοια - δέσμιος ενός παρελθόντος - δεν κατάφερε να ξεπεράσει τα συνδικαλιστικά πλαίσια δράσης. Η παρέμβαση του, άποσπασματική και άολοκληρήωτη περιορίστηκε σέ μιά άριστερή κριτική τών παρατάξεων. Η περίοδος τών καταλήξεων γιά τόν 815 άποκάλυψε καί τό όρια τής αύτοϋ τού τύπου παρέμβασης. Οί φοιητες ήταν διατεθημένοι νά άκολουθήσουν τόν «χώρο» έφόσον έκπροσωπούσε μέ τόν πιό άταλάντευτο τρόπο τά συμφέροντα τους:

Νά μή χαθεϊ ή τρίτη περίοδος, νά μήν χαθεϊ ή δυνατότητα γιά εύκολο πτυχίο. Οί μετέπειτα πολιτικές καί ύπαρξιακές άναζητήσεις τού χώρου δεν τούς άφορούσαν καί ούτε θά μπορούσαν νά τούς άφορουν. Έτσι ή άύτονομία κέρδισε τήν κεντρική πολιτική μάχη καί έχασε τίς αίδιμαχίες τής καθημερινότητας άψημαχίες έφόσον δεν μόρεσε νά προβάλλει καμμιά όλοκληρωμένη κριτική σέ αύτό τό έπίπεδο. Η συγκρότηση μιās τέτοιας κριτικής είναι καί ό όρος ύπαρξης του μέσα στά Πανεπιστήμια.

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟΝ ΕΖΑΙΡΕΤΙΚΩΣ

Ὁρισμένα ἄτομα τῇ λήψει πτυχίου Ἰατρικῆς ἀνέρχονται -κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν αὐτῶν κρίσιν- μίαν βαθμίδα ὑψηλότερον εἰς τὴν κοινωνικὴν κλίμακα. Βεβαίως αἱ οἰκονομικαὶ τῶν ἀποδοχῶν δέν ξεπερνοῦν αὐτάς τῶν γ' βοηθῶν λαστρῶμων σέ φαλαινοθηρικὰ μέσου βεληνεκοῦς. Ἐπίσης αἱ νοσοκόμαι ἐξακολουθοῦν νά τοὺς ἀντιμετωπίζουσι μέ τόν ἴδιον ἀδιάφορον (καί κατὰ συνέπειαν ψυχροφθόρον) τρόπον ὡς καί ὅτε ἦσαν φοιτηταί. Συχνάκις οἱ νοσοκομειακοὶ κλητῆρες τοὺς περιφρονοῦσι, τό δέ αὐτοκίνητόν τῶν (δῶρο τοῦ πλεόντος εἰς ὠκεανούς εὐτυχίας πατρός) ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ἰαπωνικῆς προσλεύσεως, εἶναι, ἐξοργιστικῶς, χαμηλοῦ κυβισμού.

Διὰ ὠρισμένους ἐκ τῶν ὠρισμένων ἡ κατάστασις εἶναι πλέον θολά. Διότι συνηθίσαντες νά ἔχουσι μίαν θέσιν ἀξιοπρεπῆ εἰς τό Δ.Σ. τῆς Ἰατρικῆς σχολῆς, ἥ (ἐάν ἀφομοιώνουν εὐκόλως) εἰς τό γραφεῖον σχολῆς τῆς οἰασδήποτε ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως, ἥ (ἐάν ἀφομοιώνουν καί φίλεργοι ἅμα καί κοινωνικοί) εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐκαστοτε ἔτους (διχῶς νά ἀποκλείεται βεβαίως ἡ πολυθεσία ἄνευ ἀποδοχῶν) συνηθίσαντες λέγω εἰς τί ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἀναγκάζονται νά εἰσέλθουν εἰς τόν ἀπροσδιόριστον χώρον τῶν νοσοκομειακῶν ἱατρῶν, ὅπου ἡ κατάληψις τοιαύτης θέσεως ἀπαιτεῖ νέας, κοπιαστικὰς (λαμβάνομένης ὑπ' ὅσιν βεβαίως καί τῆς προκεχωρη-

μένης ἡλικίας) προσπαθείας. Βεβαίως ὑπάρχει ἡ λύσις τῆς ἀτομικῆς προόδου καί μορφώσεως ἀλλά ὡς ἔλεγον καί οἱ ἀρχαῖοι Δαναοί*: «ἔξις δευτέρα φύσις». Οὕτω ὠρισμένοι ἐκ τῶν ὠρισμένων ὠρισμένων, θά ἀνωλοθοῦν εἰς νέους ἀγῶνας ἄνευ δυστυχῶς οὐδεμίας βοηθείας ἀπό τυχόν συγγενεῖς καί φίλους πού θά παρεπιδημοῦν στόν ἴδιον πολιτικόν χώρ'. Ἡ δέ ἔλλειψις βοηθείας δέν θά ἐπέλθῃ κατόπιν ὑστεροβοῦλου σκέψεως ἀλλά θά εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ἀπαισίου δόγματος: «τό κόμμα δέν εἶναι νοσοκομεῖο, καί ὅποιος θέλει θέσῃ νά κάτσει νά δουλέψῃ».

Εὐλογον ἐστὶ ὅτι οἱ ἕτεροι εὐρισκόμενοι ἐκ τῶν ὡς ἀνω οἰτινες θά ἐπιλέξουν

τὴν λαμπράν ὁδόν τοῦ ἐπιστημονικοῦ των θριάμβου θά δύνανται νά ἐκμεταλλευθῶσιν εἰς τό ἑπακρον ἀπάσας τὰς πολιτικάς καί κοινωνικάς καί συγγενικάς τῶν (κυρίως) γνωριμίας. Καί ὅλα αὐτά πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ κοινωνικοῦ (ἀναπόφευκτου) δόγματος: «τό νοσοκομεῖο δέν εἶναι κόμμα, καί ὅποιος ἔχει γνωριμίας ἔχει καί θέσῃ».

Ἐτεροι μὴ καθωρισμένοι ἐκ τῶν ὠρισμένων (ἀνεξάρτητοι διὰ νά συνεννοουμέθα) δέν γνωρίζωμεν τί θά πράξουν. Βεβαίως οὔτε καί οἱ ἴδιοι, ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον, τό γνωρίζουσι. Καί αὐτό εἶναι τό ἐπικίνδυνον. Ἄν καί ἐν γένει μετὰ μίαν μικρὰν περίοδον σχιζοφρενικοῦ παραληρήματος

τά άτομα αυτά δεν μᾶς πολυαπασχολοῦσι. νεσιν (πολλάκις δέ, ἐργάζονται), δέν εἰ-
 Ἀπορροφῶνται εἰς τὰς ΡΑΒ καί τὰ λοι-
 ναί κοιλοτοινιάρηδες, δέν εἶναι ποδοσφαι-
 τὰ χαμαιτυπεῖα μηδέ τῶν κρατικῶν καί ἰ-
 οφίλοι καί ἐν γένει δέν λέγουν καί πολ-
 λῶς κουδέντας.

Μία ἄλλη κατηγορία, οὐδόλως στερου-
 μένη ἐνδιαφέροντος, εἶναι τό ὑπόλοιπον τοί οἱ τελευταῖοι, οἱ ἀτελεισμένοι ἄς τοῦς
 τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ὠρισμένων ἐκ τῶν ὠ-
 ὀνομάσωμεν, συνιστοῦν τεράστιον κίνδυ-
 νον διά τήν φιλήσυχον κοινωνίαν τοῦ Κάλ
 λομαθεῖς νέοι, οἵτινες λαμβάνουν τό ἱστο-
 λιαρι καί εἰσηγούμαι τήν παρακολούθησιν
 ρικόν εἰς τόν ἐνικόν καί πλένουν κατά τα-
 των ἅμα τῇ λήψει τοῦ πτυχίου των (ἀκαδ.
 κτά χρονικά διαστήματα τήν μπλούζιν
 ἔτους 1880 - 1881).

των, ἐπιστήμονες ἦδη, ἡραθωνισμένοι, σν
 ζευγμένοι, καθώς καί ἡραθωνισμένοι, ἰ-
 πανδρευμένοι καί λογοδοσμένοι. Οἱ ἀνή-
 κοντες εἰς τήν κατηγορίαν αὐτήν προκό-
 πτουν ταχέως, δημιουργοῦν οἰκίας ἐντός
 τῶν προδιαγραφῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκο-
 νομικῆς Κοινότητος, νά ἀναπτύσσουν τόν
 ἐσωτερικόν τουρισμόν ὠφελοῦντες οὕτω
 τήν Ἑθνικήν μας οἰκονομίαν. Πολλάκις,
 διά ἐφαρμογῆς τοῦ μύθου τοῦ σαλιγκάρου
 δυνατόν νά φθάσωσιν εἰς τὰ ἀνώτατα ἐπι-
 στημονικά ἀξιώματα, συνομιλοῦντες μετά
 τῶν συζύγων τῶν αὐθεντιῶν ἢ κατόπιν συ-
 νομιλίας τῶν αὐθεντιῶν μετά τῶν ἰδικῶν
 τῶν συζύγων ἢ ἀμφοτέρων τῶν ὡς ἄνω
 πρὸς ἐφαρμογὴν θεβαίως τῆς παναρχαίας
 ἀνθρωπιστικῆς ἀξίας τῆς ἀμοιβαιότητος.
 Ἡ προαναφερθεῖσα ἀρχή (ἡ τῆς ἀμοιβαι-
 ούτητος) δυνατόν νά ὀδηγήσει εἰς πλεόν
 πολύπλοκα σχήματα. Ἀλλ' ἐν πάσει περι-
 πτώσει τό κοινωνικόν σένολον δέν κινδυ-
 νεῖται ἐκ τῶν σχημάτων αὐτῶν διότι οὕτω
 καί πρόδος ἐπιτυγχάνεται, καί αὐξάνον-
 ται τὰ ἐνοίκια καί ἡ ζήτησις τῶν δλιγοδω-
 ματίων διαμερισμάτων (ὀδηγοῦσα εἰς οἰ-
 κοδομικήν ἀνθησιν) καί τέλος τὰ ἀφροδί-
 σια νοσήματα δέν παρουσιάζουν, ὡς ὠφει-
 λον, ἰδιαιτέραν ἐξάπλωσιν.

Τέλος, ὑπάρχει μία κατηγορία (ἀτρο-
 σδιόριστος καί μὴ δυναμένη νά ἰχνηλατη-
 θῇ) εἰς τήν ὁποίαν οἱ ἀνήκοντες δέν σχε-
 τίζονται μέ παρατάξεις, δέν εἶναι ὅμως ἀ-
 νεξάρτητοι, δέν εἶναι φίλεργοι, δέν πολιτι-
 κολογοῦν, δέν ἔχουν γνωριμίας, δέν εἶναι
 συζευγμένοι - αἱ, ἡραθωνισμένοι - αἱ κ.λ.
 π., δέν ἔχουν ἀναπτυγμένην ἐντός των τήν
 ἀρχήν τῆς ἀμοιβαιότητος, οὐδέποτε συν-
 δικαλίσθησαν, δέν ἔχουν οἰκονομικήν ἄ-

Πιστεύω κίριε ταγματάρχα, ὅτι αὐ-
 τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἀτελεισμένοι ἄς τοῦς
 συνιστοῦν τεράστιον κίνδυ-
 νον διά τήν φιλήσυχον κοινωνίαν τοῦ Κάλ
 λομαθεῖς νέοι, οἵτινες λαμβάνουν τό ἱστο-
 λιαρι καί εἰσηγούμαι τήν παρακολούθησιν
 ρικόν εἰς τόν ἐνικόν καί πλένουν κατά τα-
 των ἅμα τῇ λήψει τοῦ πτυχίου των (ἀκαδ.
 κτά χρονικά διαστήματα τήν μπλούζιν
 ἔτους 1880 - 1881).

Μετά τιμῆς

Ο εισηγητής Σπουδαστικοῦ
 Ἀσφαλείας τῆς Σαρδηνίας

ἄρχαιοι Δαναοί εἶναι πλεονασμός,
 καθ' ὅσον οἱ Δαναοί ἦσαν ὄντως
 ἀρχαιοι. Πλέον ὀρθόν θά ἦτο τό
 ἀρχαιοι Ἑλληνες.

Τό κείμενο αὐτο εἶναι ἀναδημοσι-
 ευθῆ ἀπό τό περιοδικό
 Ὑπερτίμης Ἰατρικῆς Θεσ/νίκης
 πού εἶχε ἐκδοθεῖ τό καλοκαίρι
 τοῦ 80

ΜΕΤΕΚΛΟΓΙΚΟ

“Όταν έχει γραφτεί ό,τι μπορεί νά γραφτεί στόν πίνακα μαζί μέ τίς έδρες και τ’ άκυρα, καταλαβαίνεις πώς κάπου έδώ είναι και τό δικό σου τέλος. “Ένα τέλος περιέργα σεμνό και πένθιμο αντίστροφα ανάλογο μέ την ένταση και τό μεγαλείο όλου του έκλογικού τζετζελέ μέ τίς άγριες φωνές των ανθρώπων πού σέ καλούν γιά μία ακόμη φορά ν’ άποφασίσεις τό βλακώδες κι όδυνηρό δίλημα:

«Φοιτητή μέ ποιούς είσαι; μ’ έμάς ή μ’ αυτούς»

Κι εσύ μέ κανένα δέν είσαι. Ούτε μέ τόν ίδιο τόν έαυτόν σου. Κι αυτό είναι τό δράμα σου. “Η δίκη ή καταδίκη κι ή καθημερινή έκτέλεσή σου...

Κι άλλοίμονο σ’ αυτόν πού πασχίζει νά φανερώσει όλο του τό αδιέξοδο σ’ ένα χώρο και σ’ ένα χρόνο πού αυτά είναι άπλά όδοντόκρεμες...

Ποιά αδιέξοδα και φούμαρα νά κάτσεις νά πείς όταν όλο αυτό τό έτερόκλητο συμπεθεριό θά σέ κολήσει στόν τοίχο άμα τ’ άποφασίσει κρατώντας λυσάρι μ’ έτοιμες άπαντήσεις άπίθανα τελειώτερο από εκείνο των γυμνασιακών μας χρόνων.

“Εξ’ άλλου μήν έρχεσαι διάβολε τραβά σπιτάκι σου κι άς τους νά σκίζουν τά ρούχα τους, νά νομίζουν πώς κάνουνε κάτι άνώτερο.

“Όμως πώς νά τό πείς; Νά οι έκλογές είναι μία διαδικασία και άντικειμενικά είσαι μέσα θέλεις δέ θέλεις...Μπορεί νά τή συχαίνεσαι όπως ό λεπρός τό κορμί του, νά τήν πολεμάς όπως ό ρατσιστής τον Έβραίο... όμως δέν μπορείς νά ξεφύγεις σ’ άκολουθεί όπως ό ίσκιος σου στό κατάλιο.

“Ακόμη κι αυτοί πού στίς 2 “Απρίλη μούντζωσαν μ’ όλα τά χέρια τήν άνάσταση του πολιτικαντισμού ξέρουνε πώς άπλά τό πρωταπριλιάτικο ψέμα τους είχε διάρκεια ακόμη μία μέρα κι έξω άπ’ αυτά τίποτα...

“Η μοίρα πιάνει τόν άνθρωπο άπ’ τήν κούνια του» Χωμένος μέχρι τά γόνατα σ’ αυτή τή λασπουριά, αυτόνομος όπως πάντα, θά γυρίσεις ράκος στό σπίτι μέ μόνη τήν μοναξιά σου άχώριστο σύντροφο. “Ίσως πράγματι νά φταιεί πού πήρες «λάθος δρόμο» πού έχασες τήν περίφημη «έπαφή μέ τήν πραγματικότητα». “Ίσως εκείνοι πού ξεφωνίζουν συνθήματα και βγάζουμε μαζί τους συκώτια και άντερα νά είναι άληθινά πιό άνθρωποι και πιό εύτυχείς.

Δέν μπορεί νάναι κι έτσι... “Όσοι άρνιούνται τό προσωπικό χάρι του συνδικαλιστικού δέν μπορεί παρά νάχουν πολιτικά σφάλμα και ανθρώπινα άδικο. Τελικά τί παριστάνουνε σημένοι σάν κολώνες μ’ εκείνα τά άθλια αυτοκόλλητα μπροστά στήν είσοδο; Σέ ποιό αισθητήριο - αίσθηση - αισθητική άπευθύνονται; “Από πού ξεφυτρώσανε όλες αυτές οι άγνωστες φάτσες; Ποιόνε γυρεύουνε και γιατί;

Καταλαβαίνεις

- δέν γίνεται άλλοιώς

είσαι τρελλός.

Τά βράδια στήν Ν. “Υόρκη

μήν αυτοχτονήσεις πηδώντας

άπ’ το “Εμπάιρ Σίλλυ Μπίλτινγκ.

Είναι παράνομο

“Εσύ μόνος τόφτιαξες

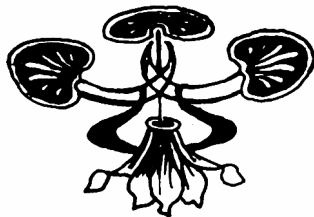
ν’ άνεβαίνεις, νά κάθεσαι, νά συζητάς

Δέν έχεις καιρό γιά προβληματισμούς

πρέπει νά συνεχίσεις τ’ άνέβασμα

Μήν πηδάς. “Απαγορεύεται.

“Απόσπασμα από ποίημα του Μάρκου Χιόνου

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ» ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΠΑΣΤΙΚΟΥ

Είναι πασίγνωστη ή προσπάθεια της εξουσίας να περιθωριοποιήσει όρισμένες κοινωνικές ομάδες με ειδικά χαρακτηριστικά (άναφορικά μ' ένα κυρίαρχο πρότυπο που όπωσδήποτε εξυπηρετεί τα συμφέροντά της) ιατροκοπιώντας (δηλαδή παθολογικοποιώντας) τὰ συγκεκριμένα αὐτὰ ειδικὰ χαρακτηριστικά. Οἱ ἄνθρωποι μ' ἓνα διαφορετικό τύπο ἐπικοινωνίας (ἢ προσπάθειας ἐπικοινωνίας) μὲ τὸ περιβάλλον (ἐσωτερικό κι ἐξωτερικό), ὅπως καὶ ἐκεῖνοι μ' ἓνα διαφορετικό τύπο βίωσης της σεξουαλικῆς ἐπαφῆς, ἔχουν ἀπὸ καιρό... μελετηθεῖ δέοντως ἀπὸ τὴν ἱατρικὴ ἐπιστῆμη.

Ἡ μοῖρα τοῦ σπαστικοῦ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη εἶναι ἀσφαλῶς χειρότερη στὸ μέτρο πού ὑπάρχει πράγματι μιά σωματικὴ δυσλειτουργία. Εἴτε ἀφορᾷ τὴν κίνηση εἴτε ἀφορᾷ τὸ λόγο, εἴτε ἀφορᾷ τὴν ἀκοή, ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο, καὶ τοὺς συνηθισμένους γιὰ αὐτὴν τὴν κατάσταση συνδιασμούς της ἢ δυσλειτουργία εἶναι ἐμφανῆς, σαφῆς καὶ ἐπόμενα δὲν τίθεται κἀν θέμα ἀμφισβήτησης τῆς δυσλειτουργίας ἢ ἀκόμα περισσότερο καταγγελίας τῆς ἱατρικῆς πράξης. Ἡ συμπτωματολογία τοῦ σπαστικοῦ εἶναι ἀντικειμενικὴ - «ἀντικειμενικά» ἢ περιθωριοποίηση τοῦ εἶναι εὐκόλη. Ὅμως τί εἶναι «σπαστικός»; Ἡ ἀγνοία πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα δὲν ἔχει ὅμοιο της τόσο στὸν κόσμο ὅσο καὶ στοὺς ἴδιους τοὺς σπαστικούς (τὴν ἴδια ἀγνοία νοιώθουμε κι ἐμεῖς πού γράφουμε αὐτὲς τίς ἀράδες - ἄλλωστε ἀποτελοῦν μονάχα ἐρέθισμα καὶ τίποτα παραπάνω καὶ γιὰ μᾶς τοὺς ἴδιους: ἐρέθισμα γιὰ νὰ ψάξουμε, νὰ ἐμβαθύνουμε καὶ νὰ γνωστοποιήσουμε τὸ πρόβλημα).

Ἀπλᾶ καὶ μὲ μεγάλο κίνδυνο νὰ ἔχουμε λάθος, μπορούμε νὰ θεωρήσουμε σπαστικούς τοὺς ἄνθρώπους μ' ἐγκεφαλικὲς παραλύσεις πού μποροῦν νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα βλαβερῶν ἐπιδράσεων κατὰ τὴν διάρκεια της ἐγκυμοσύνης, τοῦ τοκετοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς μετέπειτα ζωῆς. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς ὅταν λέμε ἐγκεφαλικὴ παράλυση δὲν ἐννοοῦμε ὅποιαδήποτε νοητικὴ στέρηση (ἐκτός ἀπὸ βαριές περιπτώσεις πού παραιτεῖται κάποια πνευματικὴ καθυστέρηση). Ἡ ἐγκεφαλικὴ παράλυση ἀφορᾷ βλάβες κινητικῶν καὶ αἰσθητικῶν νευρικῶν κυττάρων (πολλές φορές καὶ αἰσθητήριων ὀργάνων) χωρὶς νὰ ἔχει καμμιά σχέση μὲ τίς ἐνδοεγκεφαλικὲς νευρικὲς συνδέσεις ἔτσι ὥστε ἡ ἀντίληψη ἢ μνήμη, ὁ συσχετισμός παραστάσεων κ.λ.π. εἶναι ἐντελῶς φυσιολογικά. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχει κάποια διαταραχὴ πού νὰ σχετίζεται μὲ τὴ λειτουργία τῶν ἐγκεφαλικῶν κέντρων.

Τὸ κεντρικὸ σημεῖο της διαφορετικότητας τοῦ σπαστικοῦ (γιατί ὑπάρχουνε πολλά σημεία διαφορετικότητας) δὲν ἐγκτεῖται ὅπως στὴν περιπτώσή τοῦ «ψυχοσθενούς» σὲ μιά ἐιδικὴ σχέση μὲ τὸ περιβάλλον ἢ ὅπως στὴν περιπτώσή του «διεστραμένου» σὲ μιά ἐιδικὴ σεξουαλικὴ συμπεριφορά. Βρίσκεται σ' ἓνα ἀκόμα πιὸ πρωταρχικὸ (πρωτόγονο) ἐπίπεδο καὶ γι' αὐτὸ πιὸ δραματικὸ: τὴν ἴδια τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση (παρουσία) στὸ σύνολό της.

Ὁ σπαστικός ξεχωρίζει ἀπὸ μακριά. Ἡ ὁμιλία του, τὸ περπάτημά του, οἱ ἀντιδράσεις του, εἶναι ἀτελεῖς, ἀκανόνιστες καὶ πολλές φορές ἀναποτελεσματικὲς γιὰ τὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπὸ. Δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσει ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, νὰ τραγουδήσει, νὰ τρέξει, ἀκόμα πολλές φορές νὰ φάει ἢ νὰ ντυθεῖ: «εἶσαι ἓνας ξοφλημένος ἄνθρωπος», εἶπε στὸ μικρὸ σπαστικὸ ὁ ταξιτζῆς πού τὸν πῆγαινε σπιτί του κάποιο βράδυ...

Ξοφλημένοι άνθρωποι... Χωμένοι καί χαμένοι σέ απομονωμένα δωμάτια στό πιό διαφορετικά σημεία τῆς πόλης, οἱ σπαστικοί σήμερα ἀριθμοῦν πάνω ἀπό χίλιοι σ' ὁλόκληρη τή Θεσσαλονίκη. Ἐλάχιστοι ἀντέχουν τήν κοροϊδία πού φτάνει τήν προσβολή, τή φιλανθρωπία πού φτάνει τή λύπησιν καί κυκλοφορᾷ ἀνάμεσά μας... Ἐλάχιστοι γνωρίζονται μεταξύ του κι ἀκόμα πιό λίγοι μποροῦν σ' ἀραιά χρονικά διαστήματα νά βρίσκονται μεταξύ τους καί νά συζητοῦν.

Τελευταία μιά ομάδα σπαστικῶν καί τῶν γονιῶν τους πήρανε τήν πρωτοβουλία μιᾶς κίνησης πού ἀποσκοπεῖ ἀρχικά τήν κοινωνικοποίηση τοῦ προβλήματος καί τελικά τήν κοινωνικοποίηση τῶν ἰδίων τῶν σπαστικῶν. Γνωρίζοντας καλά πῶς τό κύριο ζήτημα εἶναι ἡ ἀντιμετώπισή τους ἀπό τήν κοινωνία, ἡ σχέση τους μέ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, προσπαθοῦν νά ἐνημερώσουν τόν κόσμο γιά τό πρόβλημα.

Κορύφωση τῆς προσπάθειας τους γι' αὐτήν τήν περίοδο ἀποτελέσκει ἡ «ἐβδομάδα σπαστικοῦ» πού ἐγίνε στό πάρκο παραλίας ἀπό τίς 1-6 Ἰουνίου.

Ἀπό τή μεριά μας ὑποσχόμαστε νά ἐπανέλθουμε μ' ἓνα πιό ὁλοκληρωμένο ἀρθρο πού θά ἐξετάζει τό ζήτημα ἀπό ἱατρική ἀποψη(ή διαταραχή, ἡ πρόγνωση τῆς, ἡ πρόληψή τῆς, ἡ θεραπεία τῆς) ἀπό νομική καί ἐπαγγελματική ἀποψη, καί τέλος ἀπό κοινωνική πού κατὰ τή γνώμη μας εἶναι καθοριστική τόσο γιά τήν νομική ἐξίσωση καί τήν ἐπαγγελματική ἀποκατάστασιν, ὅσο καί γιά τήν ἴδια τήν ἐξέλιξη τῆς συγκεκριμένης διαταραχῆς.

Ὁ μικρός Ἀλέξανδρος θύμα γραφειοκρατίας.

Ὁ ἄρρωστος μικρός Ἀλέξανδρος Μοσχονᾶς δέν θά γίνε καλὰ γιατί ἔτσι θέλει ἡ Ἑλληνική γραφειοκρατία.....

Τρεῖς ὁλόκληρα χρόνια ταλαιπωρεῖται στοὺς διαδρόμους τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν & τοῦ Ι.Κ.Α., ὁ πατέρας του ἰεὼργιος Μοσχονᾶς ἐργάτης σέ ἐργοστάσιο ὑφασμάτων & πατέρας τεσσάρων ἀκόμη παιδιῶν, ἀλλὰ τρεῖς ὁλόκληρα χρόνια οἱ ἀρμόδιοι τοῦ κλείνουν τήν πόρτα. τοῦ ζητοῦν κάθε τόσο & ἄλλα "πιστοποιητικὰ".

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι κωφάλαλος, & πάσχει ἀπὸ σπάνια ψυχοπάθεια, πού μόνο στό ἐξωτερικὸ μπορεῖ νά θεραπευτεῖ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀρρώστησε ἀμέσως μετὰ τή γέννησή του & γιὰ τή θεραπεία του χρειάζονται κάποια χρήματα, πού βέβαια ὁ πατέρας του δέν τὰ ἔχει.

Μετὰ τή βοήθεια ἀγγελιῶν στίς ἐφημερίδες συγκέντρωσε ἓνα ποσό & πήγε τόν Ἀλέξανδρο στό Λονδίνο, ὅπου τόν ἐξέτασαν δύο διάσημοι καθηγητές. Οἱ δύο Βρεττανοὶ γιατροὶ συνέστησαν μιὰ ἀγωγή χωρίς καθόλου ψυχοφάρμακα γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα & μετὰ θά ἔκαναν στό μικρὸ Ἀλέξανδρο χειρουργικὴ ἐπέμ-

βαση. Ἡ θεραπεία χρειαζόταν ἄρκετο καιρό & τὰ χρήματα δέν ἔφταναν γιὰ νά γίνει στό Λονδίνο & ἔτσι ὁ πατέρας & τό παιδί ἐπέστρεψαν στήν Ἀθήνα. Ἀπελπισμένος ἀπό τήν κατάσταση τοῦ γιοῦ του ὁ ιωργος Μοσχονᾶς γύρισε στήν Ἀθήνα & κατάφερε νά τόν βάλει στό ΜΙΚΗΑ μεντέλης γιὰ νά ἀκολουθήσει τήν θεραπεία πού εἶχαν συστήσει οἱ ξένοι εἰδικοί. Ὅμως ὅπως καταγγέλει ἐκεῖ τοῦ δίνουν ψυχοφάρμακα πού ἐπιδεινώνουν τήν κατάστασή του. ταυτόχρονα ἀρχίζει ἕναν ἄλλο μαραθώνιο γιὰ νά βρεῖ τὰ χρήματα πού χρειαζόνται γιὰ νά ξαναπάει στό Λονδίνο, ὁ Ἀλέξανδρος, γιὰ τήν ἐπέμβαση αὐτή τή φορά.

Ἀπευθύνθηκε σέ πολλά ὑπουργεῖα ὁ πατέρας τοῦ Ἀλέξανδρου ἀλλά παντοῦ συνάντησε ἀδιαφορία. Ἀκόμη & στό Νοσοκομεῖο Παιδων. Καί ὁ μαραθώνιος συνεχίζεται μέχρι σήμερα ἀπό τό 1976.

Ὁ μικρός Ἀλέξανδρος χειροτερεύει μέρα μέ τή μέρα. Λίγες μέρες πρίν πῆγε γιὰ τελευταία φορά στό ὑπουργεῖο κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, γιὰ νά μάθει τί ἔγινε μέ μιὰ αἴτηση πού εἶχε ὑποβάλει & ζήτηγε 50.000 δραχμές γιὰ νά πᾶει τό παιδί του στό ἔξωτ' ῤικόν. τοῦ ἀπάντησαν πολύ ἀπλά, ὅτι ἡ αἴτηση "ἀπερίφθη". καί ἡσυχοί πῆγαν τό μεσημέρι σπῖτι τους γιὰ νά φᾶνε μέ τὰ παιδία τους. καί ὁ γιατρός πού εἶναι προϋστάμενός τους ἀρνήθηκε νά δεχτεῖ τόν πατέρα τοῦ μικροῦ Ἀλέξανδρου, πού "νοσηλεύεται" στό ΜΙΚΗΑ μεντέλης, χειροτερεύοντας ἀπό τὰ ψυχοφάρμακα πού τοῦ δίνουν.....

Σ. Σταν.

(Προκύριξη πού μοιράστηκε στήν Ἱατρική Θεσσαλονίκης πέρσι.)

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ Η ΙΑΤΡΙΚΗ

Τό νά προσπαθεῖς νά ἀνιχνεύσεις στοιχεῖα γιά τόν γιατρό, τόν ἄρρωστο καί γενικότερα τήν ἱατρική πράξη, ὅπως αὐτά καταγράφονται στή λογοτεχνία, τόν κινηματογράφο, ἀλλά καί κάθε μορφή ἐντεχνης ἐκφράσης, εἶναι ἐγχείρημα δύσκολο, ἐπικύνδυνο καί ἴσως ἄσκοπο.

Δύσκολο, γιατί τό πεδίο ἐρευνας εἶναι τεράστιο, πολυδιάστατο, ἀντιφατικό καί πολλές φορές αὐτοαναιρούμενο, χωρίς βέβαια νά ὑπολογίσουμε τήν ὑποκειμενική ἀνεπάρκεια αὐτοῦ, πού ἀποτολμᾷ μιά τέτοια ἐνέργεια. Ἐπικύνδυνο, γιά τήν ἴδια τήν καλλιτεχνική δημιουργία, ἀπό τήν στιγμή, πού, ἐνῶ ἡ ὀπτική τοῦ δημιουργοῦ δέν κεντρώνεται ἀποκλειστικά στό ἐπίμαχο γιά μᾶς θέμα μπορούμε αὐθαίρετα νά μετατοπίσουμε τήν ἐστία της σέ πεδία, πού ἀφ' ἐνός προδίδουν τό ἔργο, ἀφ' ἑτέρου μποροῦν νά ὁδηγήσουν σέ λανθασμένες ἐκτιμήσεις. Καί ἄσκοπο τελικά, γιατί ἀναλογικά, μιά τέτοιου εἶδους ἀντιμετώπιση τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἰδιώματος, θά μπορούσε νά ὁδηγήσει σ' ἓνα παραλήρημα τῆς μορφῆς, ὁ γεωλόγος ψάχνει γιά ἀναφορές στά πετρώματα μέσα στή λογοτεχνία, ὁ πολιτικός μηχανικός γιά τήν στατική ἐπάρκεια τῶν κτιρίων, ὅπως αὐτή περνᾷ μέσα ἀπό τόν κινηματογράφο καί σέ μιά σειρά ἀπό παρόμοιες τραγελαφικές καταστάσεις.

Λογικό τότε μετά ἀπό ὅλες αὐτές τίς ἀναστολές, νά ἀναρωτηθεῖ κανεῖς, ποιό τό νόημα αὐτῆς τῆς δουλειᾶς, ξέχωρα ἀπ' ὅσα γενικόλογα σημειώσαμε στήν ἀρχή. Ἐχοντας ὅμως δεδομένη τήν αὐξημένη ἐπιδεκτικότητα τοῦ πραγματικοῦ δημιουργοῦ σέ ἐρεθίσματα, πού πιθανόν νά ἀφήνουνε τούς πολλούς ἀδιάφορους ἢ καί ἀνυποψίαστους γι' αὐτό πού καθημερινά μᾶς πολιορκεῖ, θά λέγαμε, ὅτι, ἡ ματιά του ἔχει τήν διαφάνεια καί τήν διαύγεια, ἀλλά ταυτόχρονα καί τήν ἀφαιρετική ἱκανότητα, στοιχεῖα ἀπαραίτητα, γιά μιά καινούργια καί σωστή ἐπανατοποθέτηση τοῦ θέματος γιατρός - ἄρρωστος, ἀσθένεια - θεραπεία. Παράλληλα θά μπορούσε νά διαπιστωθεῖ ἡ ἐνδεχόμενη διάσταση ἀνάμεσα στήν γενικά καί πλατιά καθιερωμένη εἰκόνα, πού ἔχει τό κοινωνικό σύνολο γιά τόν γιατρό καί σ' αὐτήν τῶν δημιουργῶν. Σχετικά μέ τήν παραπάνω διάσταση, αὐτή ἀφορᾷ - στίς περιπτώσεις βέβαια, πού ἡ ἀρρώστια ἀποτελεῖ τό ἀποκλειστικό θέμα ἀναφορᾶς τοῦ καλλιτέχνη - ἀπό τήν μιά μεριά τήν ἰδιαίτερη καί προσωπική του προσέγγιση καί ἀπό τήν ἄλλη τήν ἐπιστημονική. Καί σάν τελευταῖο θέμα τοῦ ἐνδιαφέροντός μας, θά μπορούσε νά ἀναφερθεῖ ἡ καλλιτεχνική δημιουργία τῶν γιατρῶν - στίς ἐλάχιστες περιπτώσεις, πού ὑπάρχει - καί στὸν βαθμό, πού θίγει ἡ ἀδιαφορεῖ, ἐπηρεάζεται ἢ μένει ἄκαμπτη, ἀπ' αὐτήν καθ' αὐτήν τήν ιδιότητά τους ὡς γιατρῶν.

Προχωρώντας στό καθ' αὐτό θέμα τῆς δουλειᾶς μας, σ' ἓνα πρῶτο χρόνο, ἀντικείμενο τῆς πραγμάτευσής μας θά εἶναι τό σινεμά καί πῶς μέσα σ' αὐτό ἐμπλέκεται τό θέμα ἱατρική - ἀσθένεια - γιατρός, καί ἱατρική πράξη, ἀφήνοντας γιά ἕναν δεύτερο χρόνο τόν ἀντίστοιχο ρόλο τῆς λογοτεχνίας. Καί σχετικά μέ τόν τρόπο, πού θά διαρθρωθεῖ τό παρακάτω κείμενο, δειγματοληπτικά ἀναφερόμενοι σέ ὀρισμένες ταινίες, θά προσπαθήσουμε, σέ διάφορο βαθμό κάθε φορά, νά διαπιστώσουμε τά ὅσα στὸν πρόλογο ἐπισημίσαμε. Θά ἦταν δέ σκόπιμο νά διευκρινίσουμε, ὅτι, ἂν οἱ πλείστες ἀπό τίς ἀναφορές μας τυχαίνει τό θέμα, πού πραγματεύονται νά εἶναι οἱ ψυχικές «παθήσεις», αὐτό γίνεται γιά καθαρά τεχνικούς λόγους, ἀπό τήν στιγμή, πού αὐτές ἀποτελοῦν πιό εὐκόλο θέμα προσέγγισης καί θεώρησης καθὼς ἀμβλύνεται ἡ

ανάγκη για ειδικότερη τριβή στο θέμα (π.χ. αντικειμενικές δυσκολίες εμποδίζουν έναν σκηνοθέτη να μιλήσει για το έλκος στομάχου, παρά για την άγχωδη νεύρωση ή την διάσταση της προσωπικότητας.)

Πρίν ν' αναλύσουμε την ταινία του Μπόμπ Φόζη «ALL THAT JAZ» στον βαθμό βέβαια που μās αφορά, θά πρέπει να επισημάνουμε, ότι στην τέχνη αυτόματα καταργείται κάθε μανδύας ανθρωπισμού, με τον όποιον, η ιατρική θέλει να περιβάλλει τις πράξεις της, ενώ τα περί κοινωνικής προσφοράς της αμφισβητούνται και αποδυναμώνονται, καθώς αυτή προβάλλει σάν απόλυτα έξωγενής παράγοντας, με επίσης απόλυτα αποσπασματική σχέση με το αντικείμενό της. Στην ταινία λοιπόν, που αναφέραμε έχουμε την καταγραφή της διαδρομής του κεντρικού ήρωα της ταινίας, που περνώντας τη ζωή του με έξοντωντικό και ιλλιγγιώδη ρυθμό στη «SHOW BUSINESS», φτάνει σε μία βαριά κατάσταση μετά από όξυ έμφραγμα. Από τό σημείο αυτόκαι μετά, αρχίζει να ύφαινεται ο ρόλος της ιατρικής και η σχέση του πρωταγωνιστή μ' αυτήν. Τό πρώτο σημείο αναφοράς μας είναι η σεκάνς, όπου η χειρουργική επέμβαση δίνεται ωμότατα και με εμφανή έμμογή με σκοπό να καταδείξει με τραχύτητα, την βίαια επέμβαση της ιατρικής στο ανθρώπινο σώμα. Και αυτά έχοντας δεδομένα την συνειδητή πορεία προς τον «θάνατο», που κάνει ο πρωταγωνιστής, καθώς βλέπουμε να υπερασπίζεται ανυποχώρητα την ιδιαιτεροτητα και την αυτοτέλεια της ζωής, που ζει. Αποτέλεσμα όλης αυτής της στάσης του είναι και η μετέπειτα «άπείθειά του» στην άγωγή, που του συνιστούν οι γιατροί. Σ' αυτό άκριβώς τό σημείο είναι αποκαλυπτικός ο τρόπος επέμβασης των γιατρών στην περίπτωση του. Έτσι έχουμε την ψυχρή επισημονικοποίηση της συγκεκριμένης στάσης του αλλά και κατ' επέκταση όλης της φιλοσοφίας της ζωής του, καθώς σέ ιατρικό συμβούλιο αναλύεται με ψυχρό και όρθολογιστικό τρόπο, η άπροθυμία του να «συνεργαστεί» με τούς γιατρούς του, την στιγμή, που με έντελως είρωνικό τρόπο βλέπουμε τον διπλά «άσθενή» να περιφέρεται στα ύπνεια του νοσοκομείου και να επαναβιώνει - έπικυρώνει - σ' ένα φανταστικό επίπεδο τίς μέχρι τότε βιωμένες έμπειρίες του. Τελικά παρακολουθούμε τον θεαματοποιημένο θάνατό του, χωρίς να μās άπομένει καμμία θλίψη γι αυτό και παράλληλα συνειδητοποιούμε τον μόνο παρείσακτο στην συνειδητή πορεία του... τούς γιατρούς. Όσο για την έξοδο της ταινίας, εκεί βλέπουμε τούς τρόπους, που κατορθώνουν τά άτομα χρησιμοποιώντας σάν λειτουργικό ροϋχο τό σώμα τους, μέσα από την έξοικείωσή τους με αυτό «να διασκεδάσουν» στην κυριολεξία τον θάνατο, τοποθετώντας τον, σ' ένα φυσιολογικό και απόλυτο επίπεδο.

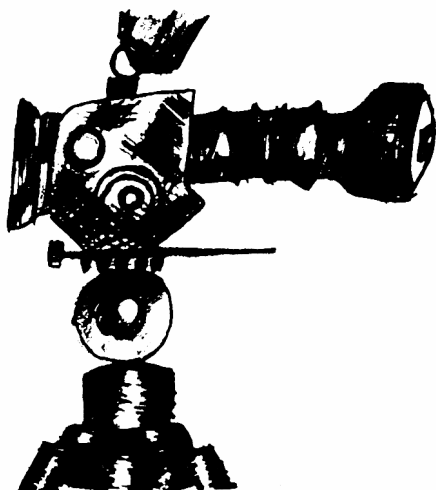
Μία δεύτερη ταινία για την οποία θα μπορούσαμε να μιλήσουμε είναι το «Κουρδιστό πορτοκάλι» του Στάνλεϋ Κιούμπρικ. Εκεί βλέπουμε καθαρά τόν ρόλο της «έξελιγμένης» παραδοσιακής ψυχιατρικής, σέ ότι άφορά την καταστολή και την επαναφορά στο «φυσιολογικό», της διαταραγμένης «έγκληματικής προσωπικότητας». Παρά τις φανταστικές και πιθανόν έπιστημονικοφανείς μεθόδους πού έμπνεύστηκε ο Κιούμπρικ, καταδειχνεται ξεκάθαρα ή άπροκάλυπτη και φασιστική επέμβαση της έπιστήμης, μέ σκοπό την διαμόρφωση μιås «ύγιους» και κοινωνικά άποδεκτής άφομοιώσιμης και ίσως «χρησιμης» προσωπικότητας. Επίσης θά ήταν χρήσιμο νά εστιάσουμε την προσοχή μας στο σημείο, όπου έπιχειρείται ή άλωση της μόνης άκέραιας και «φυσιολογικής» πτυχής της προσωπικότητας του «έγκληματία», πού είναι ή λατρεία του γιά τόν Μπετόβεν, καθώς μ' έναν τρόπο δημιουργίας έξαρτημένου άντανακλαστικού, συνδέεται αύτή μέ την ώμή και φασιστική βία (ή σεκάns της παρέλασης τών Ναζί υπό τούς ήχους της Έννάτης), έτσι ώστε νά προκληθεί μία διπλή απέχθεια τόσο γιά την μουσική όσο και γιά την βία.

Σάν τελευταίο θέμα στην άναφορά μας στον κινηματογράφο θά δοϋμε τόν ρόλο του όσον άφορά την πραγματεία του θέματος τρέλλα, όπως πραγματοποιείται, μέσα από όρισμένες συγκεκριμένες ταινίες.

Όπως είπαμε και στην άρχή, ή τρέλλα, άσχετα μέ όποιαδήποτε θεώρησή της, έχει ξεφύγει πλέον από τα όρια της καθαρά έπιστημονικής πραγμάτευσής της, είτε πρόκειται γι αύτή καθαυτή την όντότητα, πού όρίζουμε σάν τρέλλα, είτε πρόκειται γιά την θεραπεία της. Σέ όλη αύτήν την προσπάθεια μας σέ μεγάλο βαθμό άντλήσαμε, έπιχειρήματα, στοιχεία και γνώσεις από τό άρθρο του Δ. Άγραφιώτη «Γύρω από την τρέλλα στον σύγχρονο κινηματογράφο» (περιοδικό σύγχρονος κινηματογράφος, τεϋχος 9-10, 1976). Άρχίζοντας, μπορούμε νά εξέτάσουμε και νά προβληματιστούμε πάνω στην στάση, πού μπορεί νά έχει ό κινηματογράφος σάν έργαλείο καλλιτεχνικής, διανοητικής και ιδεολογικής έκφρασης, σέ ότι άφορά την άρθρωση ενός λόγου, πάνω στο θέμα τρέλλα.

«Ο κινηματογράφος θέλει νά μιλήσει γιά την τρέλλα; Νά δώσει μία άλλη εικόνα της; Νά έπιβάλλει μία νέα προβληματική; Νά τονίσει όρισμένες πτυχές της τρέλλας, όπως αυτές έπαναλαμβάνονται στην κοινωνική άντίληψή της; Ο κινηματογράφος σάν μέσο άναπαράστασης, πρέπει νά ξεκινήσει από ένα υλικό πρωτογενές - άσυλο ψυχοθεραπείας - ή νά χρησιμοποιήσει έναν μϋθο; Μπορεί νά έρευνήσει τούς μηχανισμούς της τρέλλας; Η θά μείνει ύποχρεωτικά στο φαινόμενο χωρίς νά μπει στην ουσία; Μπορεί νά δώσει μερικές συσχετήσεις καταστρέφοντες όμως την υλικότητα της τρέλλας; Πρέπει ό κινηματογράφος νά κριθεί απο την δύναμη, που βάζει τό πρόβλημα ή από μία αισθητική άναζήτηση; Στην «φωλιά του κούκου» παρουσιάζεται τό ψυχιατρείο, καταγράφονται οι λειτουργίες του, άπεικονίζεται ή καθημερινότητα της θεραπείας. Παρουσιάζονται οι μέθοδοι της ψυχοθεραπείας, ή άπομόνωση, τό ήλεκτροσόκ, άποκαλύπτεται ό ρόλος του ψυχιατρείου, ή τελετουργία μιås συμβατικής ψυχοθεραπείας, μιås καταπιεστικής άτμόσφαιρας στο άσυλο, ή αύθαιρεσία τών «ειδικών», ή διαίρεση της έργασίας. Χαρακτηριστικό επίσης σημείο της ταινίας είναι ή άποκάλυψη της σεξουαλικής καταπίεσης στο άσυλο, όπου οι άσθενείς παίρνουν την μορφήν τών άνθρώπων κάποιου γκέττο, στους όποιους ή μόνη σεξουαλική δυνατότητα, πού τούς παραχωρείται είναι αύτή της «συνδιαλλαγής» μέ πόρνες. Έτσι ύπάρχει ένας τύπος έπίσημα άνοιχτής σεξουαλικής περιθωριοποίησής τους. Παρ' όλα αυτά ενώ ή καταγραφή - σκιαγράφηση - της άτμόσφαιρας του ψυχιατρείου, είναι ειλικρινής, έντιμη και εύστοχη, άποδυναμώνεται σ' ένα άλλο έπίπεδο, από την άνυπαρξία κοινωνικής και πολιτικής προοπτικής.

Γιά μία άλλη ταινία, «Ή όλοι ή κανένας» τών Μπελλόκιο, Άγκόστι, Πετράλια καί Ρούλι, θεωρούμε σκόπιμο νά παραθέσουμε αύτούσιο τό σχετικό σημείωμα τού Δ. Άγραφιώτη. «Ή ταινία (ούσιαστικά δείχνει τά άποτελέσματα τού πιό προχωρημένου, τού πιό φιλόδοξου πειράματος στήν άντιμετώπιση - θεωρητική καί πρακτική - τής τρέλλας. Οί Ήταλοί (άντί) ψυχιατροί μέ τήν βοήθεια τών άρχών τής Πάρμας, δείξαν, ότι μπορεί νά υπάρξει μία θεραπεία τής τρέλλας πού ξεκινά από τήν ύπόθεση, ότι ή τρέλλα, πρέπει νά τοποθετηθεί στό κέντρο ενός διαλόγου τών κοινωνικών ομάδων καί όχι στά όρια ενός άσύλου. Ή ταινία δέν είναι παρά μία σειρά από συνεντεύξεις «άρρώστων», πού συμμετείχαν στό δεκαπεντάχρονο αύτό πείραμα. Οί «άρρωστοι» διηγούνται στιγμές από τήν ζωή τους, τήν έμπειρία τους πρίν καί στήν διάρκεια τής έρευνητικής προσπάθειας, συζητούν καί κρίνουν τούς γιατρούς καί τούς συντρόφους τους, πού ή κλασική ψυχιατρική άποκαλεί διανοητικά καθυστερημένους, χρόνεια ψυχοπαθείς καί πού έχουν ύποστει τίς μεθόδους τού παραδοσιακού ψυχιατρείου - άσύλου (άπομόνωση, σεξουαλική καταπίεση, βία, έπιθετικότητα, φαρμακοθεραπείες...), διηγούνται τόν τρόπο πού έζησαν τό πείραμα τής νέας ψυχιατρικής (τήν αύτοδιαχείριση τού ψυχιατρείου, από τούς γιατρούς καί μέρος τών άρρώστων, τόν περιορισμό τής χημειοθεραπείας, τήν δημιουργία αυτόνομων όμάδων, τήν κατάργηση τής άπομόνωσης, τήν νέα διαμόρφωση τών χώρων τού άσύλου, τήν κατάργηση τών ήλεκτροσόκ, τήν κατάργηση τού όμοιόμορφου ντυσίματος, τήν έπιστροφή στους άρρώστους τών ρούχων τους καί τών προσωπικών τους αντικειμένων, τό δικαίωμα τής έξόδου, τήν άνεύρεση εργασίας, τήν έκπαίδευση, τό δικαίωμα τής άμοιβής γιά τήν δουλειά πού γίνεται στό ψυχιατρείο, τήν προσπάθεια όλοκλήρωσης στήν κοινωνική ζωή σέ συνεργασία μέ τήν σοσιαλοκομμουνιστική δημοτική άρχή - οι δημοτικές άρχές διέθεσαν διαμερίσματα καί οι έπιτροπές γειτονιάς άνέλαβαν νά βοηθήσουν σ' αύτήν τήν προσαρμογή μέ τήν άποστολή τών άρρώστων στά εργοστάσια, όπου τά συνδικάτα πήραν τήν πρωτοβουλία νά τούς μάθουν ένα επάγγελμα, νά δημιουργήσουν σχέσεις μέ τό περιβάλλον του).... Ή ταινία μέ τόν χαρακτήρα τού ντοκυμανταίρ, μέ τήν άναφορά της σέ μία συγκεκριμένη κατάσταση, μάς δίνει μία πολύδιάστατη θεώρηση τής τρέλλας... Ή ταινία κατορθώνει τελικά νά δείξει πώς ή τρέλλα σάν κοινωνικό πρόβλημα άπαιτεί συλλογικές διαδικασίες γιά τό ξεπέρασμά της. Οί κοινωνικές ομάδες πού θέλουν νά φέρουν έναν νέο τρόπο ζωής πρέπει νά δούνε τό πρόβλημα τής τρέλλας μέσα από τήν

σύγκρουση καί τήν ούτοπία μιᾶς νέας ολότητας. Ἄν ἡ ταινία «Ἡ ὄλοι ἡ κανέναν» εἶναι ὀριακή, αὐτό ὀφείλεται στήν προσπάθεια - ἴσως μιά φαντασίωση - νά δειχτεῖ ὁ πολιτικός - πολιτιστικός χαρακτήρας τῆς τρέλλας στήν βιομηχανική κοινωνία.

Κλείνοντας τήν ἀναφορά μας στό κινηματογράφο, μπορούμε νά ἀναφερθοῦμε σύντομα στήν ταινία τοῦ Ρομάν Πολάνσκι «Ἀποστροφή». Ἐδῶ θά μπορούσαμε νά πούμε ὅτι ἔχουμε ἓνα ἀντιεγχειρίδιο παθογένειας καί κλινικῆς παρουσίας τῆς σχιζοφρένειας. Ἡ ταινία καταντᾷ τελικά ἐφιάλτης τήν στιγμή, πού τρομοκρατημένος ὁ θεατής, μπορεῖ νά συνειδητοποιήσει καί νά ἐπαναβιώσει τίς ἀπόλυτα καθημερινές καί συνθισμένες καταστάσεις, πού μποροῦν ἀνυπομεία νά ὀδηγήσουν στή παράνοια, ὅταν εἶναι δοσμένη ἡ ἐντονὴ σεξουαλική καταπίεση, πού διαποτίζει τό εἶναι μας, πράγμα καθόλου σπάνιο γιά τόν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Στόν ἐπίλογο αὐτοῦ τοῦ πρώτου σημειώματος πρέπει νά κάνουμε ὀρισμένες διευκρινήσεις, πού πιθανόν εἶναι ἀπαραίτητες γιά τήν σωστή τοποθέτηση καί κριτική θεώρηση ὅλης αὐτῆς τῆς δουλειᾶς. Πρώτο, ἡ χρησιμοποίηση τῶν συγκεκριμένων ταινιῶν, δέν κατοχυρώνει οὔτε καταξιώνει ἀπαραίτητα τήν αἰσθητική, καλλιτεχνική καί ἰδεολογική «ὀρθοδοξία» τους.

Δεύτερο, ἡ ψυχανάλυση καί οἱ προεκτάσεις της - ὅπως αὐτές καταγράφονται στόν κινηματογράφο ἀποκλείστηκαν ἐντελῶς ἀπό τήν ματιά μας, γιά τόν μοναδικό λόγο, ὅτι μποροῦν νά ἀποτελέσουν ἀποκλειστικό θέμα θεώρησης μιᾶς πολύ μεγαλύτερης μελέτης, ἡ ὁποία πρὸς τό παρόν δέν μᾶς ἐνδιαφέρει. Τρίτο, δέν ἔγινε ἀναφορά σέ προβλήματα προσωπικότητας καί ταυτότητας, παρ' ὅλο πού ὑπάρχει ἓνα εὐρύ φάσμα ταινιῶν, πού ἀσχολοῦνται μέ αὐτά. Καί αὐτό ἔγινε γιατί, πρακτικά δέν θεωροῦνται σάν μιά κλινική ὄντοτητα καί ἔτσι δέν μποροῦν νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς δουλειᾶς, παρὰ τό ἐνδιαφέρον τους.

Καί τέλος, δέν ἀσχοληθήκαμε μέ τόν ρόλο τοῦ κυρίαρχου κινηματογράφου καί τήν σχέση του μέ τήν ἱατρική, ἀπ' ὅπου βγαίνει τό γνωστό κλασσικό πρότυπο τοῦ γιατροῦ καί τῆς ἱατρικῆς, γιά τόν λόγο ὅτι, ἀφ' ἑνός δέ παρουσιάζεται πρόβλημα ἀνάγνωσης τους καί ἀφ' ἑτέρου γιατί θά ἦταν περιττό μιά ἐπὶ πλέον παραπομπή στόν κινηματογράφο γιά νά καταδειχτοῦν πράγματα, τόσο ἀπροκάλυπτα ἀπλά καί αὐτονόητα.

Αὐτά πρὸς τό παρόν καί θά ἐπανέλθουμε ὀριμότεροι.

Μέ τη δυσκολία πού υπάρχει νά δώσεις μερικές σκέψεις πρὸς τὰ ἔξω, μιά πού αὐτό δέν ὑπάρχει ὅταν γίνονται γιὰ τὸν ἑαυτὸν σου, μὰ ὅταν μπαίνουν τὰ πράγματα σέ ἓνα κανάλι προβολῆς, ἀρχίζω μέ ἀφορμὴ μιά στατιστικὴ πού ἐγίνε στα Ἀγγλικά ψυχιατρεία καὶ πού δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸ Ἰδεοδρόμιο No 60.

	<u>1971</u>		<u>1972</u>	
	<u>Ἀγόρια</u>	<u>Κορίτσια</u>	<u>Ἀγόρια</u>	<u>Κορίτσια</u>
Σχιζοφρένια.	15506	17149	15266	16755
Καταπνευστικές ψυχώσεις.	7331	16623	7200	16206
Εἰδικές ψυχώσεις.	3014	6632	2727	6429
Ψυχονευρώσεις.	7821	16038	7998	16089
Ἀλκοολισμός.	5169	1384	5736	1607
Ἀντιδράσεις ἀπὸ ναρκωτικά.	1035	567		555
Νέες διαγνώσεις.	1780	2424	2565	3433
Ἀλλές ψυχώσεις.	4821	7335	4902	7552

Προτοῦ μποῦμε στὸ περιεχόμενο τοῦ πίνακα ὑπάρχουν ἀρχικά μερικές προϋποθέσεις (αἰτίες) γιὰ τὶς διαφοροποιήσεις, πού εἶναι ἀρκετὰ σημαντικές, μεταξύ ἀγοριῶν - κοριτσιῶν, σέ ὅλες τὶς ψυχιατρικές περιπτώσεις πού ἐμφανίζονται σήμερα.

Οἱ στατιστικές φυσικά αὐτές εἶναι ἓνα μικρὸ δείγμα μῆς παγκόσμια κατάστασης, σπὴν ὁποία οἱ ψυχιατρικές ἀσθένειες φτάνουν νά καλύπτουν τὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ ὀρισμένων κρατῶν (στὶς ΗΠΑ τὸ 99% τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει τουλάχιστον ἓναν ἰδιωτικὸ ψυχολόγο - ψυχίατρο), τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ πλεόν ἐκσυγχρονισμένο οἰκονομικὸ - τεχνολογικὸ σύστημα. Οἱ πῶ ἀνεπτυγμένες τεχνολογικὰ κοινωνίες, σάν φορεῖς παράλληλα καὶ πῶ προχωρημένων κοινωνικὰ ἀνελεύθερων σχέσεων, πλειοψηφοῦν ὡς πρὸς τοὺς ψυχιατρικὰ ἀσθενεῖς μέ ἀποτέλεσμα ἡ ἐξουσιαστικὴ τεχνοκρατικὴ ἀνάπτυξη νά ὀδηγεῖ σέ συνολικοποίηση τῆς ψυχιατρικῆς ἀσθένειας.

2

Οἱ αἰτίες γιὰ τὶς διαφοροποιήσεις πού ὑπάρχουν μεταξύ τῶν δύο φύλων ἔχουν σάν σκοπὸ τὴ διατήρηση τῆς κρατικῆς οἰκονομίας πού περνάει μέσα ἀπὸ τὴν ἱεραρχία, καταστολὴ, θεσμούς, γραφειοκρατία, σχέσεις κλπ. καὶ σάν τέτοιες (προϋποθέσεις) γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, εἶναι ἡ ὑπαρξὴ τῶν ρόλων μεταξύ ἀνδρὰ - γυναῖκα, οἱ ὁποῖοι ὑπάρχουν πρὶν ἀπὸ μᾶς μέ σκοπὸ νά γίνουμε οἱ μεταφορεῖς γιὰ τοὺς μετὰ ἀπὸ μᾶς, ἔτσι ὥστε νά διατηρηθῇ ἡ ἰσχύουσα κοινωνικὴ συνθήκη μεταξύ ἐξουσιαστῶν - ἐξουσιαζομένων.

Οι ρόλοι φυσικά αυτοί που διαφέρουν κατά φύλο διαφοροποιούνται επίσης ανάλογα με τό κοινωνικό στρώμα, τό χρόνο, τίς ἐθνολογικές διαφορές κλπ. και **πάντοτε ἐκσυγχρονίζονται σάν ἀντανάκλαση τῶν νέων οἰκονομικῶν και κοινοικῶν σχέσεων** που ἔχει ἀνάγκη νά κάνει τό κάθε κράτος.

3.

Οἱ ρόλοι ξεκινώντας ἀπό ὀρισμένα πρότυπα τείνουν συνεχῶς νά ἐπαυξάνονται χωρίς νά ὑπάρχει περίπτωση νά ἀντιστρέφονται πλήρως μεταξύ τῶν φύλων και χωρίς νά ὑπάρχει περίπτωση οἱ νέοι ρόλοι νά καταργοῦν τούς παλιούς (ἀν και πολλές φορές εἶναι ἀνταγωνιστικοί), μιά που βασική ἀρχή τοῦ σύγχρονου κράτους εἶναι ἡ συνύπαρξη ὄλων τῶν ρόλων και ἡ συνύπαρξη αὐτοῦ, τοῦ ἀνθρώπου και τῆς φύσης του (ικανοποίηση τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν και ἐνστίκτων).

Αὐτό εἶναι τό ἰδανικό κάθε κράτους, και αὐτός εἶναι ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός που προσπαθεῖ νά πετύχει ἡ σύγχρονη κοινωνία, ὄχι τόσο μέ τῇ καταστολή ὅσο μέ τῇ συνύπαρξη πραγμάτων και σχέσεων που εἶναι ἀδύνατο νά συνυπάρξουν παρά μόνο σάν διαστρεβλώσεις ἡ ψευτοσυνυπάρξεις. **Ὅτι τό κράτος δέν μπορεί νά καταστείλει διά τῆς βίας τό καταστέλει μέ τήν ἀφομοίωσή του (συνύπαρξη).**

4.

Τά βασικά ἐξιδανίκευση πρότυπα μεταξύ τῶν φύλων εἶναι.

Γυναίκα σάν πρότυπο θηλυκότητας: παθητική, ἀδύναμη, συναισθηματική, παράλογη που ἐνδιαφέρεται γιά τήν ἐμφανισή της (Ἡ γυναίκα σάν σύμβολο τῆς φύσης)

Ἄντρας σάν πρότυπο: Δραστήριος, ἱκανός νά συναγωνίζεται (ἀνταγωνίζεται), ἱκανός νά ἀναλύει και ἐνήλικος (ἐμπειρος, μετρημένος στίς κινήσεις του και τά λόγια του) - (Ἄντρας σάν σύμβολο τῆς Λογικῆς - Κράτους)

Μέ δεδομένους τούς σταθερούς αὐτούς ρόλους και μέ μιά κοινωνία ἱεραρχισμένη, ἡ πορεία και ἡ ἀνάπτυξη ἑνός ἀντρα και μιάς γυναίκας καθορίζονται ἀπό μιά κουλτούρα και μιά γλώσσα που εἶναι ἀνδρική, δηλαδή κυρίαρχη και λογική.

Ἄρα κάθε πρωτοβουλία (κίνηση) εἴτε γυναικεία εἴτε ἀνδρική, κρίνεται μέσ' τά πλαίσια ἑνός παιγνιδίου που καθορίζει, ὁ Ἄντρας - κράτος.

Ἐνα χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι, ὅτι ἡ ἀντρική ἐπιθετικότητα που εἶναι καθημερινή θεωρεῖται κάτι τό φυσικό, ἐνῶ ἡ γυναικεία ἐπιθετικότητα ὅταν ἐκφράζεται ἔξω ἀπό τό γνωστό περιβάλλον της, δηλαδή κοινωνικά, θεωρεῖται παράλογη («αὐτή εἶναι ὑστερική») εἶναι μιά φράση που χαρακτηρίζει τήν ἐπιθετικότητα τῆς γυναίκας).

Μέ δεδομένο αὐτό (ὑπογράμμιση) ἡ θηλυκότητα σάν στοιχεῖο αἰσθησιακό (φύση) ἔχει περισσότερο συγγένεια μέ τήν τρέλλα, μιά που ἡ τρέλλα εἶναι ἡ ἀντίθεση μεταξύ τῆς αἰσθήσης (φύσης) και τοῦ ὀρθολογισμοῦ, μεταξύ τοῦ ζωτικοῦ στοιχείου τοῦ ἀνθρώπου και τῆς κρατικῆς κοινωνίας που εἶναι δεδομένη, κυριαρχική και ζωτικά νεκρή.

- Σάν ζωτικό· στοιχεῖο ἐννοῦμε τίς φυσικές λειτουργίες τοῦ ἀνθρώπου, τῇ φαντασία του, τήν αἰσθήσή του, τό μυαλό του, τό σῶμα του, τά αἰσθηματά του, τῇ πηγαία δημιουργία του τό ἀσυμβίβαστο, τῇ κοινωνικότητά του κλπ.

- Ὅλα αὐτά ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα στά κορίτσια σέ συσχετισμό μέ τούς ρόλους, νά ἐμφανίζονται τάσεις ἐσωστρέφειας και κλεισίματος στόν ἑαυτό τους, μέ ἐπακόλουθο ἡ ἐκφρασή τους (ἐάν δέν βρίσκει ὑποκάστατη διεξοδό) στρεφόμενη μέσα τους νά λειτουργεῖ καταστροφικά μέ ἀποτέλεσμα τίς ψυχικές και διανοητικές ἀσθένειες, τό ἀγχος, τῇ μοναξιά, τήν κούραση, τήν ἀνώμαλη σεξουαλική λειτουργία, τήν καθυστέρηση περιόδου κλπ.

Στά άγόρια σέ συσχετισμό πάντα μέ τούς ρόλους έμφανίζονται σωματικές άσθένειες, κύρια όμως έμφανίζεται ή έγκληματική συμπεριφορά, ή καταστροφικότητα και ή βία.

Αυτά σάν άποτέλεσμα τής εκφρασής τους πού είναι κυριαρχική, άνταγωνιστική και ιδιοκτητική. Έπομένως μέ βάση τά άρχικά πρότυπα, βλέπουμε παράλληλα σάν άντανάκλαση τους και τό είδος τής άσθένειας.

α) Γυναίκα παθητική, άδύναμη κλπ συνεπάγεται ψυχοδιανοητικές άσθένειες.

β) Άντρας δραστήριος, άνταγωνιστικός κλπ συνεπάγεται έγκληματικός, βίαιος κλπ.

5

Παρατηρώντας ξανά τόν πίνακα βλέπουμε.

1) ότι οι άντρες ύπερισχύουν στις περιπτώσεις του Άλκοολισμού και των Ναρκωτικών πού είναι οι κύριες αίτιες των έγκληματικών πράξεων.

2) ότι οι σχιζοφρένιες, οι καταπιεστικές ψυχώσεις και οι ειδικές ψυχώσεις πού είναι οι άρχικές κλασικές μορφές ψυχασθένειας έλαττώνονται χρονικά ένώ πολλαπλασιάζονται οι νέες μορφές ψυχώσεων και νέες διαγνώσεις ψυχασθένειας.

3) Οι νέες μορφές ψυχασθένειας είναι αυτές πού αύξάνονται περισσότερο και στά δύο φύλα.

Η περίπτωση αυτή είναι και ή πιο σημαντική, γιατί έχει σχέση μέ τήν ύπαρξη νέων ρόλων, τό όποιο σημαίνει ή προϋποθέτει νέες οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις, σάν άντανάκλαση του κρατικού έκσυγχρονισμού.

Και οι νέες φυσικά σχέσεις, κύρια οι κοινωνικές σάν αίτία τής ψυχασθένειας, περιέχουν όλα τά συστατικά στοιχεία τής κρατικής κοινωνίας (ιδιοκτησία, άνταλλαγή, ιεραρχία) δι' αυτό κάθε κοινωνική φιλελευθεροποίηση σημαίνει ταυτόχρονα πιο έκσυγχρονισμένη και έκλεπτισμένη καταπίεση. Η φιλελευθεροποίηση αυτή περνάει και έπιβεβαιώνεται μέσα από τό θέαμα και από τό θέαμα, που δέν είναι μέσ' τις σχέσεις κρατικό προνόμιο, αλλά άτομικός ρόλος. Τά έγκλήματα και οι βεντέτες πού κυριαρχούν σέ κάθε συντηρητική σχέση έχουν άντικατασταθί από τά ψυχοτρόπα και τά χάπια στις σημερινές φιλελεύθερες σχέσεις. Τό θέαμα ήταν τό άναγκαίο μέσο γιά νά μεταβι ή παλιά κοινωνία και οι σχέσεις της, στη νέα φιλελεύθερη κοινωνία μέ τις νέες σχέσεις της, πού άυτοεπιβεβαιώνονται και άυτοεπιβεβαιώνουν τό θέαμα.

6

Πιάνοντας τη τρίτη παρατήρηση σάν άφορμή, βλέπουμε σήμερα ότι ή κοινωνία προκειμένου νά έκσυγχρονισθί γιά νά έπιβιώσει, έχει προχωρήσει πέρα από τούς άρχικά έξιδικευμένους ρόλους σέ μία πρόσθεση ρόλων ούτως ώστε ή γυναίκα - πρότυπο, πρέπει σήμερα νά είναι έπιπλέον μορφωμένη, δραστήρια και νά άσχολεϊται έν μέρος μέ τά κοινά, σάν άποτέλεσμα τής οικονομικής κοινωνίας πού έκσυγχρονίζεται και πού θέλει τη γυναίκα στα γραφεία, στις έπιχειρήσεις και στο στρατό. Έτσι ή μικρή Χιονάτη των παλιών χρόνων συναγωνίζεται και συνυπάρχει μέ τη νεαρή βιομήχανο. Τό παλιό πρότυπο έρχεται νά άντιπαρτεθί και νά συνυπάρχει μέ τό καινούργιο, μέ άποτέλεσμα ή τήν άυτοεξόντωσή του ή τη βίαιη συνύπαρξή του, πού και τά δύο συνεπάγονται ψυχιατρική άσθένεια. Μόνο πού ή **συνύπαρξη** των δύο προτύπων **όδηγεί σέ μία προσαρμογή** στην έκσυγχρονιζόμενη κοινωνία μέ άποτέλεσμα ή σχιζοφρένεια αυτή νά είναι νόμιμη και άποδεκτή κοινωνικά· ένώ ή **άυτοεξόντωση** των προτύπων - ανθρώπων, **σημαίνει άρνηση** τής κοινωνίας αυτής, άρα ή μη προσαρμογή οδηγεί στο ψυχιατρείο ή στη φυλακή, μέ άποτέλεσμα τό στίγμα τής τρέλλας νά άποτελεί ένα μέτρο ύγείας μέσα σέ μία κοινωνία άποδεκτά ψυχασθενών.

7.

Τό εξιδανικευμένο πρότυπο του άντρα έχει διευρυνθεί με τον άντρα φιλελεύθερο και πιά συμβιβαστικό, πού συμμετέχει πλέον και στίς δουλειές του σπιτιού (νοικοκυριό κλπ.)

Έτσι ο άντρας αφήνει πλέον στη γυναίκα του κάποια ελευθερία, τόση όμως ώστε να μή παραβιασθή ή δική του κυριαρχία, πού είναι τελικά ή κυριαρχία του φαλλού (Μόνο μή πηδηχτείς μέ άλλον). Η σημασία του φαλλού φυσικά, μέσα σε μία έκσυγχρονηζόμενη κοινωνία βρίσκεται αρκετά κρυμμένη πίσω από συνεχώς νέους μηχανισμούς (μορφές) έλέγχου, άμυνας και εξάρτησης του άλλου, ούτως ώστε ή φιλελευθεροποίηση των σχέσεων να ταυτίζεται μέ μία λιγότερη φαλλική κυριαρχία και ή σεξουαλική άπελευθέρωση μέ μία αντιδιοκτητική σχέση. Φυσικά ή σεξουαλική άπελευθέρωση σάν κάτι πού κατακτήθηκε (στό βαθμό πού δέν μπόρεσε να κατασταλεί) δέν άπετέλεσε παρά την έλεγχόμενη τούρτα του Παυλώφ όπου όδήγησε σε μία νομιμοποιημένη παραχώρηση του κράτους πού άφομοίωσε ότι δέν μπόρεσε να καταστείλει, πού ένοποίησε τον άνθρωπο μέ την σεξουαλική φύση του, **για να του έλέγξει και να του έκτονώσει την αντίθεσμική διαμαρτυρία του.**

8.

Οι νέοι ρόλοι στον άντρα είναι κύρια έμμεσοι ως προς την παραγωγή, δηλαδή βοηθάνε στο να άναποκριθούν καλύτερα ή γυναίκα και τά παιδιά του στη παραγωγή, στο έμπόριο, στο χαμαλίκι και σ' όλη τή βρωμιά. Τόν άναγκάζει για να έπιβιώσει τό σύστημα οικονομικά μέ την ύπαρξη κοινωνικά φιλελεύθερων σχέσεων, πού δέν έχουν φυσικά καμμία σχέση μέ την πραγματική έλευθερία τής άτομικότητας, τής δημιουργίας, τής παιδικότητας, τής μή ιεραρχίας - ιδιοκτησίας - άνταλλαγής.

Τό σύστημα σήμερα μπορεί να άφομοιώσει και να μάς δώσει τά πάντα, άφου μάς έχει διαχωρήσει και νεκρώσει τίς έπιθυμίες μας, την κοινωνικότητά μας και τίς φυσικές λειτουργίες μας

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΕΛΕΙΩΣΕ

«Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΕΛΕΙΩΣΕ. ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΣΗΚΩΝΕΤΑΙ.
ΕΙΝΑΙ ΩΡΑ ΝΑ ΦΟΡΕΣΟΥΝ ΤΑ ΠΑΛΤΑ ΚΑΙ ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ
ΣΠΙΤΙ. ΚΑΝΟΥΝ ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ: ΟΥΤΕ ΠΑΛΤΑ, ΟΥΤΕ ΣΠΙΤΙ...»

Κάποιες σκέψεις για ένα (ή πολλά) θέματα ή παραλλαγή πάνω σε γνωστή έμπορική καραμέλλα.

α) Η ΦΥΣΗ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ο άνθρωπος της εποχής μας - χαρακτηριστικό στις μέρες μας - είναι ο άνθρωπος της ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ που δεν είναι τίποτ' άλλο από τον άνθρωπο του λειψού, του άκρωτριάσμενου. Σέρνεται σ' ένα κόσμο από ισοτήματα πράγματα. Αν οι προσπάθειές μας για ενίσχυση του βιώματος για μεγάλωμα του χωρόχρονου της αυθεντικότητας δεν χάνονταν μέσ στην σύγχυση, δεν κομματιάζονταν στην απομόνωση **δεν** εμπλεκε σε κάποιους διαχωρισμούς από την κοινωνική πραγματικότητα και από την «πρακτική» σαν τέτοια, ποιος ξέρει αν ο χρόνος του θανάτου δεν θά ΕΣΠΑΖΕ;

Μία επανάσταση θά εξαφάνιζε όλες τις κάθε είδους καταπίσεις και θά επανέκτουσε τη θέληση για ζωή σαν μία ανατρεπτική δύναμη ικανή, να αντιστρατευθεί την επικρατούσα επιθετικότητα που έχει διαμορφώσει το φυσικό - κοινωνικό κόσμο. Η ικανότητα του να είσαι αποδεκτικός, παθητικός είναι προϋπόθεση ελευθερίας: είναι η ικανότητα να βλέπεις τα πράγματα με το δικό τους δικαίωμα, να δοκιμάσεις τη χαρά που περικλείεται σ' αυτά, την έρωτική ενέργεια της φύσης - μία ενέργεια που περικλείεται σ' αυτά, την έρωτική ενέργεια της φύσης. Αυτή η αποδεκτικότητα είναι η ίδια το έδαφος της δημιουργίας: αντίτιθεται όχι στην δημιουργική παραγωγικότητα αλλά στην καταστροφική παραγωγικότητα που έχει αποβεί το πιο χαρακτηριστικό της κυριαρχίας του άρσενικού. Έφ' όσον η «άρσενική αρχή» έχει γίνει η κυρίαρχη διανοητική και φυσική δύναμη μία ελεύθερη κοινωνία θά ήταν η όριστική άρνηση αυτής. **Ένα βιολογικό γεγονός μετασχηματίζεται σε ήθική και πολιτισμική αξία.** Έτσι ενισχύεται και δικαιολογείται η κοινωνική καταπίεση της γυναίκας. Διακινδυνεύει μάλλον η επικράτηση του έρωτα πάνω στην επιθετικότητα σε άντρες και γυναίκες. Σ' ένα πολιτισμό που κυριαρχείται από τ' άρσενικό, η αντίδραση στην προσπάθειά του να ισορροπήσει τις δύο αυτές τάσεις και πάντα υπό το βλέμμα και με την απλοχεριά της άρχουσας ιδεολογίας, είναι να έχουμε τον έκθηλυσμό του άρσενικού (και τελευταία τον εξαρρενισμό της γυναίκας). Αυτό εκφράζει μία αποφασιστική αλλαγή στη δομή των ενστίκτων: δηλ. αδυναμία της αρχέγονης επιθετικότητάς του που με συνδυασμό βιολογικών - κοινωνικών παραγόντων έχει διακυβερνήσει την πατριαρχική κουλτούρα.

Σ' αυτό το μετασχηματισμό το Απελευθερωτικό Κίνημα Γυναικών γίνεται ριζοσπαστική δύναμη στο βαθμό που υπερβαίνει ολόκληρη την κλίμακα των επιθετικών πράξεων και αναγκών την όλη κοινωνική οργάνωση και διαίρεση λειτουργιών. Το κράτος δεν φοβάται την γυναίκα όταν ζητάει συμμετοχή στην εξουσία αλλά όταν έναρκώνει μία βαθειά αρνητικότητα απέναντι στο σύστημα ισοδυναμιών και εξορθολογισμού που ακριβώς συντριβεί τις διαφορετικότητες και την ετερογένεια: ούτε την φοβάται όταν αναμετρείται με τον άνδρα και αναγνωρίζεται «ίση» του στο καθωρισμένο πεδίο που διαιωνίζει την εξουσία αλλά όταν αρνείται αυτή την αναμέτρηση

γιατί δεν δέχεται τούς ίδιους κανόνες, τὰ ἴδια μέτρα (θεσπισμένα ἄλλωστε ἀπὸ τὴν ἐξουσία).

Μία γυναίκα ἀποδεικνύεται ἐπικίνδυνη ὅταν διεκδικεῖ τὴν κυριότητα τοῦ σώματός της λυτρώνοντας τὸ ἀπὸ τίς δυσεπούλωτες ἐγγαράξεις τῆς ἀρσ. ἐξουσίας καὶ ὄχι ὅταν ὑποτάσσει τὸ σῶμα της στὶς βιομηχανίες καὶ στοὺς στρατώνες. Γιατί ἡ Ἐξουσία ἔχει τὴν πλαστικότητα πού τῆς ἐπιτρέπει νὰ μετατρέπει τὸ διαφορετικὸ σὲ ὅμοιο ὥστε νὰ ἀπονευρῶναι τὴν διαφορά. Ἡ ἐξουσία μπορεῖ νὰ παραχωρήσει τμήματά της χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι τὰ δίνει ἐπειδὴ τὸ θέλει - τὰ παραχωρεῖ μετὰ ἀπὸ διεκδικήσεις, ἀγῶνες (κι αὐτὰ στὸν κανόνα τοῦ παιγνιδιοῦ) πού ὅμως δὲν τὴν ἀμφισβητοῦν καίρια γιατί τὴν διεκδικοῦν καὶ δὲν τὴν καταλύουν. **Ἡ ἐξουσία ὅταν διεκδικεῖται ἀσκεῖται σ' ὅλη τὴν δόξα καὶ δὲν καταστρέφεται.**

β) Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ

Ἡ ἱστορία τοῦ σώματός της εἶναι ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς καταστολῆς του, τῆς λογοκρισίας, τοῦ ἐξορθολογισμοῦ, τῆς ἐμπορίας του ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησία καὶ τὴν ἐξουσία.

Ἡ σημερινὴ εἰκόνα τῆς γυναίκας σάν σεξουαλικὸ ἀντικείμενο εἶναι ὑποβιβασμὸς τῆς ἀστικής ἠθικῆς (πράγμα πού δηλώνει τὴν ὑψηλὴ στάθμη τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης ὅπου ἡ ἴδια εἶχε καθιερώσει). Τόσο τὸ θηλυκὸ σῶμα ὅσο καὶ τὸ ἀρσενικὸ μέ ἐπικράτηση τοῦ πρώτου γίνονται ἐμπορεύματα (διάφορα περιοδικὰ *play boy*) μέ ὑψηλὴ ἀνταλλακτικὴ ἀξία. Ἡ σωματικὴ εἰκόνα προάγει τίς πωλήσεις (πλαστικὴ ὁμορφιά...) Ὅλα αὐτὰ συμβάλλουν στὸ νὰ παίρνει τὸ σῶμα της τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποκλειστικὰ ὑπὸ τὸ βλέμμα τοῦ ἀνδρός, νὰ τὸ περισφίγγει μέ δανεικὲς ἀξίες.

“Όλα αυτά συνέβαλαν στην διαμόρφωση του χαρακτήρα της. Και λέμε ότι συνέβαλον γιατί διάφορες έρευνες ψυχαναλυτών (Φρόυντ, Ραϊχ) όδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι βασικά κατά κύριο λόγο οι καταστάσεις που δημιουργήθηκαν από τις βασικές παιδικές συγκρούσεις **μετασχηματίστηκαν** σέ αντιδράσεις σχετιζόμενες με τό χαρακτήρα και έπομένως ή κατανόησή τους είναι δυνατή με την ανάλυση του χαρακτήρα. Τελικά με την συστηματική ανάλυση του χαρακτήρα έφτασαν στην καίρια παιδική σύγκρουση τό Οιδιπόδειο σύμπλεγμα. **Δηλαδή τό πρόβλημα πού τίθεται και γιά τά δύο φύλα είναι τό άν κατέχουν ή όχι τό φαλλό.**” Έτσι έξασφαλίζεται ένα ένιαίο θεμέλιο στο σύμπλεγμα του εύνουχισμού πού καθορίζει και τή διαφορά στην όργάνωση και τή λύση του Οιδιπόδειου. Στο άγόρι ή φαντασιστική άπειλή του εύνουχισμού από τόν πατέρα δημιουργεί τήν άγωνία πού έπιφέρει τήν έξοδο από αυτό (ό Ραϊχ θεωρεί ότι μπορεί νά ξαναδημιουργηθεί υπό άλλες μορφές). Τό κοριτσάκι, ή διαπίστωση του εύνουχισμού τό άποσυνδέει από τή μητέρα και τό στρέφει στον Πατέρα πού μπορεί νά του παράσχει τόν φάλλο και από εκεί θεωρείται ότι άρχίζει γι’ αυτό τό οιδιπόδειο.

“Η καθυστέρηση τής άναμενόμενης ίκανοποίησης, ή συνεχιζόμενη άρνηση του ποθητού προσώπου θ’ άναγκάσει τό άγοράκι ή κοριτσάκι νά έγκαταλείψει τήν άπελπισμένη του κλίση (άν και γιά τό κορίτσι δέν έχει έξιχνιαστεί πλήρως).” Έτσι θεωρείται από τήν ψυχανάλυση ότι καταστρέφεται τό Οιδιπόδειο. “Έκείνο πού θεωρούν οι ψυχαναλυτές ότι σημαδεύει τήν γυναίκα και τήν χαρακτηρίζει γιά όλη της τή ζωή είναι τό αίσθημα τής έκτομής και ή έπιθυμία της νά τό έξαλείψει άποκτώντας τό άνδρικό μέλος (γεγονός πού άφ’ ενός μέν δίνει λαβή στο σύστημα νά τό έκμεταλευτεί και νά άντικαταστήσει όσο μπορεί τήν έλλειψη με διάφορα ύποκατάστατα: έπιθετικότητα, άφ’ έτέρου γεγονός πού δέν γίνεται δεκτό από τό “Άπελευθ. Κίνημα γυναικών πού δέν τό δέχονται, αλλά τό δέχονται σάν έπινόηση του Καπιταλισμού).

Μέ άφetterία τήν άνατομία της αύτοορίζεται σάν ύπαρξη άνολοκλήρωτη και έλλειμματική δηλ. άνολοκλήρωτος άνδρας.

Θεωρεί τό σεξουαλικό της όργανο σάν ούλή ή σάν άνδρικό μέλος πού άτρόφησε έσωτερικεύει τήν άνολοκλήρωσή της και άναζητά τήν συμπληρωματικότητα σέ διάφορα ύποκατάστατα: τεκνοποία, όμοφυλοφιλία, διανοητικά έπαγγέλματα κ.ά. Τόν φράλλό φαντασίωση τής έξουσίας ή γυναίκα δέν θά τόν άποκτήσει ποτέ **γιατί ό φαλλός ούτε από τόν άνδρα κατέχεται αλλά κατέχει τόν άνδρα.**

“Όπως τό χρήμα είναι ίσοδύναμο έμπορευμάτων έτσι και ό φαλλός είναι τό κέντρο ενός κώδικα σεξουαλικότητας πού ίσοπεδώνει τις μοναδικότητες σέ άνάγκες.

Τό πρόβλημα γιά τήν γυναίκα σ’ άναζήτηση του έαυτού της είναι νά αύτοκαθορισθεί και νά κερδίσει τή δικιά της αύτοέκφραση.

Αύτή τήν διαφορετικότητά της δέν θά τή ζεί πλέον σάν μειονεξία ή μοναξιά αλλά σάν παρουσία αύτούσια πού θά μπορεί νά τήν έπιβάλλει σάν ισότιμη όμως όχι με τήν ύπαγωγή της σ’ ένα σύστημα σχέσεων όπου τό κάθε πράμα έχει μία τιμή αλλά με τήν συνείδηση τής θηλυκότητάς της και όχι τήν άρνησή της (περιπτώσεις άνδρικής φωνής, βρισιές, άξύριστα πόδια).

“Αν γιά νά προσφέρει τό σώμα της χρειάζεται νά τό άκυρώσει σ’ εκείνα τά σημεία πού δέν έλκύουν τόν άρσενικό πόθο τότε προσφέροντάς το τό άρνείται. Τό άρνείται άποστρεφόμενη τό αίμα τής περιόδου σάν βρωμά, τήν άντιερωτική καμπύλη τής έγκυμοσύνης.

“Έκείνο πού χρειάζεται είναι νά συμφιλωθεί μαζί του και νά τό παραδώσει στην χαρά τής σεξουαλικότητας και στην άπόλαυση και χαρά τής ζωής.

Για την Ιατρική στον καπιταλισμό

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.

Οί κριτικές που αναπτύσσονται τόν τελευταίο καιρό γύρω από την «άστική ιατρική» και διαφαίνονται μέσα σέ διάφορα έντυπα (περιοδικά κλπ) ή μέσα σέ όρισμένες πολιτικές πρακτικές (π.χ. κατάληψη 'Ιατρικής Θεσ/νίκης) αναδεικνύουν άρκετά προβλήματα πολιτικού χαρακτήρα.

Ή «άμφισβήτηση» στό περιεχόμενο, στους θεσμούς και στό ιδεολογικά σχήματα της καπιταλιστικής πραγματικότητας, άποτελεί ταιτόχρονα ένα ξεπέρασμα της θεωρίας και της πολιτικής παραδοσιακής άριστερας.

Άπ' την άλλη βάζει άρκετά προβλήματα και γι' αυτήν την νέα πολιτική θεωρία και πρακτική που πάει νά γεννηθεί.

Στόν τομέα της 'Ιατρικής ή κριτική της «άστικής ιατρικής» μάς αναγκάζει νά ξακαθάρισουμε μερικά βασικά σημεία γύρω άπ' τό φαινόμενο ζωή και την κατάσταση υγεία ή άρρώστια. Παράλληλα μάς έξωθει νά επιχειρήσουμε μιά διαφορετική προσέγγιση του προβλήματος «'Ιατρική και περίθαλψη», που θά πρέπει (άν θέλει νά ξεφύγει άπ' τόν άκαδημαϊσμό) νά μεταφερθεί τελικά και νά μετουσιωθεί σέ πολιτικό λόγο και πολιτικά συμπεράσματα.

Μέσα σ' αυτές τις αναγκαιότητες προσπαθεί νά κινηθεί αυτό τό άρθρο. Γιαυτό και κάπως αύθαίρετα ξεκινάει άπό μερικές βασικές σκέψεις γιά την ζωή, την υγεία και την άρρώστια (έκτεταμένες δυστυχώς) γιά νά περάσει σέ μιά κριτική της ιατρικής στόν καπιταλισμό και νά επιχειρήσει στό τέλος κάποια πολιτικά συμπεράσματα.

Η ΖΩΗ, Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γιά νά μιλήσουμε γιά την υγεία και την άρρώστια είναι κατ' άρχήν άπαραίτητο νά σχηματίσουμε μιά γενική αντίληψη γιά τό φαινόμενο της ζωής. Τό «Τί είναι ζωή» είναι ένα πανάρχαιο έρώτημα, που στις διάφορες ιστορικές φάσεις του δόθηκαν διάφορες άπαντήσεις.

Ή βιταλιστική αντίληψη, γιά μιά θεϊκή ζωική δύναμη, μετά τις σύγχρονες προόδους της έπιστήμης, φαίνεται σάν ή πιό αδύναμη νά πείσει γιά τό φαινόμενο της ζωής.

Κάπως διαφορετικά είναι τά πράγματα μέ την μηχανιστική έκδοχή. Έδώ τό ζωντανό όν γίνεται αντίληπτό σάν μιά στατική και άμετάβλητη ύλική δομή μέσα στόν χώρο. Ή έκδοχή αύτή είναι ιδιαίτερα ριζομένη σήμερα και άποτελεί την μεθοδολογική και ουσιαστική βάση ανάπτυξης των έπιστημών, της ζωής.

Ή διαλεκτική άποψη αντίλαμβάνεται την ζωή σάν μιά άνώτερης μορφής έξελικτική κίνηση της ύλης μέ άνοδική πορεία. Δέν διαβλέπει κανέναν τεολογικής φύσεως σκοπό στή ζωή και αντίλαμβάνεται την άνοδική έξελικτική πορεία σάν τό άποτέλεσμα των μηχανισμών φυσικής έπιλογής που ύπάρχουν σύμφυτοι μέ τόν ύλικό κόσμο και τη φύση.

Έκείνο που έχει πρακτικότερη σημασία (πέρα άπ' τις φιλοσοφικές άπαντήσεις) είναι νά δούμε τό «πώς έκδηλώνεται ή ζωή». Θά έκθέσουμε την άποψη μας άρχίζοντας άπό δυό βασί-

κές διαπιστώσεις.

1η διαπίστωση: Ἡ ζωὴ δὲν παρουσιάζεται σάν κάτι τὸ διάχυτο μέσα στὴν φύση, οὔτε εἶναι ιδιότητα ὧν τῶν ὑλικῶν σωμάτων. Προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς δομῆς, μιᾶς ὀργάνωσης, ἐνός μ' ἄλλα λόγια ὀργανισμοῦ.

2η διαπίστωση: Δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ καμμιά μορφή ζωῆς «ἐν κενῷ». Ἀκόμη καὶ οἱ ἀπλούστερες μορφές ζωῆς ὅπως οἱ ἰοί, ἐκδηλώνουν τὶς ζωικές τους, λειτουργίες μέσα σ' ἓνα περιβάλλον. Δὲν μπορεῖ νὰ υπάρξει λοιπὸν ζωὴ «αὐτοδύναμη» παρὰ μόνο ζωντανὸς ὀργανισμὸς μέσα σ' ἓνα περιβάλλον. Ἡ ζωὴ ἐκδηλώνεται μέ τὴν ὀργανικὴ λειτουργικὴ ἐνότητα βιολογικῆς δομῆς καὶ περιβάλλοντος. Μέ τὴν τελευταία αὕτῃ πρόταση συναρμονίζονται οἱ δύο διαπιστώσεις μας.

Ἀναλυτικότερα:

Τὸ πρῶτο: ὅτι γιὰ νὰ υπάρξει ζωὴ προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξὴ ἐνός ὀργανισμοῦ, μιᾶς βιολογικῆς δομῆς. Ἡ λέξη ἔχει χρησιμοποιεῖται καὶ σ' ἄλλους τομεῖς (φιλοσοφία, μαθηματικά) καὶ μ' αὐτὴν ἐννοοῦμε: Ἐνα σύνολο σχημάτων ἢ μετασχηματισμῶν ποὺ α) ἀποτελεῖ μιὰ ὀργανικὴ ἐνότητα (δηλ. δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ παράθεση στοιχείων ἀλλὰ μιὰ ἐνότητα, ἡ ὁποία ὑπόκειται σὲ νόμους ποὺ προσδιορίζουν τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὰ στοιχεία) β) ἐμπεριέχει τὴν δυνατότητα μιᾶς σειρᾶς μετασχηματισμῶν γ) ἐμπεριέχει τὴν δυνατότητα αὐτοϊσορροπίσῃς.

Οἱ γνώσεις ποὺ ἔχουμε γιὰ τοὺς ζωντανούς ὀργανισμούς μᾶς βεβαιώνουν πὼς ὄντως αὐτοὶ ἀποτελοῦν «βιολογικὲς δομές». Ἐτοί ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς ἀποτελεῖ ὄντως ἓνα ὀργανικὸ σύνολο ὑλικῶν σχέσεων, ποὺ μπορεῖ νὰ ὑποστῇ διάφορους μετασχηματισμούς, ἓνα σύνολο ποὺ τελικὰ αὐτοϊσορροπεῖται μέ βάση ὀρισμένους μηχανισμούς ποὺ τείνουν νὰ τὸ διατηρήσουν ἀναλλοίωτο (καὶ μάλιστα ἡ πρωταρχικὴ ἀναλλοίωτος ἐδράζεται στὸ

γενετικὸ ὑλικὸ τῶν κυττάρων).

Ἡ εἰκόνα βέβαια γιὰ τὴν ζωὴ δὲν ὀλοκληρώνεται μόνο μέ τὸν ὀργανισμό: ἐντούτοις ὅμως μπορούμε νὰ ἐπιχειρήσουμε ἓνα σχόλιο. Εἶναι σημαντικό τὸ ὅτι ἀναγνωρίζουμε στὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμό τὴν δυνατότητα μετασχηματισμῶν. Μετασχηματισμὸς δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ μιὰ ὑλικὴ διεργασία, ἀπὸ μιὰ κίνηση μέσα στὸν χῶρο καὶ τὸν χρόνο. Καὶ κατ' ἀνάγκη, τὶς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν μέσα στὸν ὀργανισμό πρέπει νὰ τοὺς δοῦμε ὄχι μόνο μέσα στὸ χῶρο ἀλλὰ καὶ στὸν χρόνο: δηλαδή νὰ τὶς ἀναγνωρίσουμε ἓνα **δυναμικὸ** χαρακτήρα. Ἐπιπλέον γεννιέται ἓνα ἐρώτημα: πὼς εἶναι δυνατόν νὰ προκύψει ἓνας μετασχηματισμὸς σ' ἓνα σύνολο ποὺ κατὰ τὰ ἄλλα τείνει νὰ διατηρηθεῖ ἰσορροπο καὶ ἀναλλοίωτο; Εἶναι προφανές ὅτι δύο πράγματα μπο-

ροῦν νὰ συμβαίνουν α) ἡ αἰτία τοῦ μετασχηματισμοῦ νὰ εἶναι ἐξωγενῆς δηλ. περιβαλλοντικῆς. Ἄν συμβαίνει αὐτό, τότε ἀναγνωρίζοντας στὸν ὀργανισμό τὴν δυνατότητα μετασχηματισμῶν, ἀναγνωρίζουμε ταυτόχρονα τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιδρᾷ, τὸ περιβάλλον πάνω σ' αὐτόν. Ἄν' τὴν ἄλλη μεριά, ἡ ἱκανότητα τοῦ ὀργανισμοῦ νὰ τείνει πρὸς τὴν ἰσορροπία σημαίνει τὴν ἀντιδρασὴ του πάνω στὴν δράση τοῦ περιβάλλοντος. Ὁδηγοῦμαστε λοιπὸν στὴν σκέψη ὅτι ἡ **βιολογικὴ δομὴ** ἐμπεριέχει τὶς προϋποθέσεις νὰ ἀποκαταστήσει μιὰ **δυναμικὴ ἰσορροπία** μέ τὸ περιβάλλον. β) Τὸ δεύτερο ποὺ μπορεῖ νὰ συμβαίνει, εἶναι τὸ ἐνδεχόμενο ἡ αἰτία τοῦ μετασχηματισμοῦ νὰ εἶναι ἐνδογενῆς. Πὼς ὅμως μπορεῖ ἓνας ὀργανισμὸς νὰ παράγει αἰτία γιὰ τὸν μετασχηματισμὸ του τὴν στιγμή ποὺ ὁ ἴδιος ἀντιδρᾷ σὲ κάθε μετασχηματισμὸ; Ἄν συμβαίνει αὐτό τότε θὰ πρέπει νὰ σχηματίσουμε μιὰ εἰκόνα **δυναμικοῦ χαρακτήρα** γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ ἐπιπλέον θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὴν περίπτωση ὁ ὀργανισμὸς νὰ περικλείει ἀντιφάσεις ποὺ νὰ μπορούν νὰ προκα-

λοῦν ἓνα μετασχηματισμό... φαίνεται παράλογο ἀλλὰ παρόλα αὐτά, σήμερα γνωρίζουμε ὅτι εἶναι δυνατόν ὁ ὀργανισμός νά περικλείει τέτοιες ἀντιφάσεις πού νά γεννοῦν κάποιους μετασχηματισμούς, πὴν ἴδια στιγμή πού ὁ ὀργανισμός θά προσπαθεῖ νά ἰσορροπηθεῖ ἀπέναντι σ' αὐτούς μετασχηματισμούς! Αὐτό ὅμως κάτω ἀπὸ ὀρισμένες περιβαλλοντικές συνθήκες ἢ μέσα σέ μιά ὀρισμένη κατάσταση τοῦ ὀργανισμοῦ. (παράδειγμα οἱ κληρονομικὲς ἀρρώστειες)

Kurze

Ἄς κοιτάξουμε τώρα πὴν ἴδια πὴν οὐσία τῆς βιολογικῆς ὀργάνωσης, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο εἶναι «δομημένη ἡ βιολογικὴ δομή». Καὶ ἄς ἀναφερθοῦμε στὸν ἄνθρωπο. Ξέρουμε ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ πεπτικοῦ εἶναι ἡ πέψη τῶν οὐσιῶν πρὸς προσλαμβάνει ἀπ' τὸ περιβάλλον, τοῦ ἀναπνευστικοῦ ἡ πρόσληψη Ὁξυγόνου ἀπ' τὸ περιβάλλον, τοῦ κυκλοφορικοῦ ἡ μεταφορά τῶν οὐσιῶν αὐτῶν τοῦ νευρικοῦ ἡ ἐναρμόνιση τοῦ ὀργανισμοῦ μὲ τὸ περιβάλλον κλπ. Σέ ὑποκυτταρικό ἐπίπεδο οἱ ὀξειδώσεις γίνονται μὲ ὀξυγόνο γιατί τὸ περιβάλλον αὐτό, τὸ ὑλικό προσφέρει καὶ γιατί ὁ ὀργανισμός εἶναι φτιαγμένος νά λειτουργεῖ μ' αὐτό τὸ ὑλικό κλπ.

Γενικά εἶναι εὐκόλο νά διαπιστώσουμε ὅτι ὅλες οἱ ὑπο-δομές τοῦ ὀργανισμοῦ εἶναι φτιαγμένες σέ σχέση μὲ τὸ περιβάλλον καὶ δέν εἶναι δυνατόν νά νοηθοῦν ἔξω ἀπ' τὸ περιβάλλον αὐτό. Ὅλες οἱ λειτουργικὲς ιδιότητες τοῦ ὀργανισμοῦ ἔχουν πάντα ἓνα κοινὸ σημεῖο. Ὅτι ἄμεσα ἢ ἔμμεσα (ἀνάλογα μὲ τὸ ἐπίπεδο ὀργάνωσης στὸ ὁποῖο ἐκδηλώνονται) **ἀποτελοῦν ἓναν ἰδιαιτὴ κάθε φορά τρόπο τοῦ ὀργανισμοῦ νά «διαλλέγεται» μὲ τὴν φύση.** Οἱ λειτουργικὲς λοιπὸν ιδιότητες τοῦ ὀργανισμοῦ ἀποτελοῦν «σχέσεις» μὲ τὸ περιβάλλον· συνεπῶς δέν μποροῦν νά ὑπάρξουν ἔξω ἀπ' αὐτό.

Ἄλλ' ἡ διαλεκτικὴ σχέση μὲ τὸ περιβάλλον δέν χαρακτηρίζει μόνο τίς

ὑπο-δομές (δηλ. τίς ἐπιμέρους λειτουργικὲς μονάδες) μὰ καὶ τὸν ὀργανισμό σάν σύνολο. Ἐπὶ παραδειγματὶ ἡ ἐργασία σάν λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ συνολικά, μπορεῖ νά νοηθεῖ μόνο σάν ἄρρηκτη ἐνότητα μὲ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐργασίας. Δηλαδή καὶ οἱ ὑψηλότερες ἐξελικτικὲς ιδιότητες τοῦ ὀργανισμοῦ (τοῦ ἀνθρώπινου ἐν προκειμένῳ) μποροῦν νά νοηθοῦν μόνο σάν σχέσεις μὲ τὸ περιβάλλον.

Ἔτσι καταλήγουμε σέ μιά ἀντίληψη γιὰ τὸν ζωντανὸ ὀργανισμό (πού ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο) ὅτι ζωντανὸς ὀργανισμός ὀφείλει τὴν ὑπαρξὴ του στὴν φύση, τῆς ὁποίας εἶναι κομμάτι ἀναπόσπαστο καὶ συμπληρωματικό. Ὅτι ἀποτελεῖ ἀπλὰ μιά ἀνώτερης μορφῆς ὀργάνωση τῆς ὕλης καὶ ὅτι διατηρεῖ τὴν συνοχὴ του μὲ τὴν ὑπόλοιπη φύση μέσα ἀπὸ διαφορετικούς δρόμους.

Ξέρουμε ἐπιπλέον ὅτι σέ κάθε ὀργανισμό βρίσκεται πάντα σέ κίνηση μιά διαδικασία διαρκοῦς ἀποδόμησης καὶ ἀναδόμησης τοῦ ὀργανισμοῦ, μιά κίνηση συνεχούς ἀνανέωσης τῶν «ὕλικῶν κατασκευῆς του». Ἔτσι πραγματοποιεῖται μιά διαρκὴς ροὴ ὕλης μὲ διπλὴ κατεύθυνση ἀνάμεσα στὸν ὀργανισμό

καί τό περιβάλλον. Ἡ ιδιότητα αὐτή, πού εἶναι έντελῶς ἀναπόσπαστη ἀπ' τή ζωή, μᾶς ἀποκαλύπτει μιά ἄλλη ὄψη τῆς δυανμικῆς ἰσορροπίας ἀνάμεσα στόν ὀργανισμό καί τό περιβάλλον, μιά ἀδιάσπαστη ένότητα ἀνάμεσα στή ζωή καί τήν φύση.

Πρὶν ἐξετάσουμε τό περιβάλλον, σάν προϋπόθεση γιά τήν ἐκδήλωση τῆς ζωῆς, πρέπει νά δοῦμε κάτι ἀκόμη σημαντικό γιά τή ζωή. Ἡ ὑπαρξη ὀργάνωσης στή ζωή ἔχει σημασία γιά νά κατανοήσουμε τίς ιδιότητες τῆς ζωῆς στίς διάφορες ἐκδηλώσεις της. Οἱ ιδιότητες τοῦ ὀργανισμοῦ δέν ἀποτελοῦν τό ἄθροισμα τῶν ιδιοτήτων τῶν τμημάτων του. Οἱ ἐσωτερικές σχέσεις τῆς δομῆς μετά τήν «σύνθεση», τήν «ὀργάνωση» ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐμφάνιση νέων ιδιοτήτων. Οἱ νέες αὐτές ιδιότητες πού χαρακτηρίζουν τόν ὀργανισμό, μπορεῖ βέβαια νά ἐξηγούνται μέ τίς ιδιότητες τῶν στοιχείων του, ἀλλά οἱ ιδιότητες τῶν στοιχείων δέν προδιαγράφουν τίς ιδιότητες τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ καθορισμός τῶν νέων ιδιοτήτων γίνεται ἀπ' **τίς σχέσεις** ἀνάμεσα στά στοιχεῖα τοῦ ὀργανισμοῦ. Νέες ιδιότητες σημαίνει νέες πρωτόγνωρες νομοτέλειες. Μποροῦμε λοιπόν νά μιλάμε γιά βιολογικές νομοτέλειες, ἐννοώντας τίς νομοτέλειες πού ὀφείλουν τήν ὑπαρξή τους στήν ὑπαρξη τῶν βιολογικῶν δομῶν (τῆς ζωῆς).

Αὐτές οἱ νέες-ἀνώτερες ἀπ' τίς φυσικές καί χημικές νομοτέλειες χαρακτηρίζουν ὀλόκληρη τήν βιολογική δομή ἀπ' τήν ὀργάνωση τῆς ὁποίας ἐμφανίστηκαν. (Αὐτό εἶναι κάτι σημαντικό ὅπως θά δοῦμε, γιατί ἂν τό ἀγνοήσουμε θά ὀδηγηθοῦμε σέ μή λειτουργικούς δρόμους γιά τήν θεραπεία καί τήν πρόληψη).

Ἄς ἐρθοῦμε τώρα στήν δεύτερη διαπίστωση πού κάναμε στήν ἀρχή τοῦ κεφαλαίου: Πῶς γιά νά ὑπάρχει ζωή πρέπει νά ὑπάρχει ἓνα περιβάλλον καί πῶς ἐν κενῷ δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ

ζωή. Μέ τήν εὐκαιρία θά ἐξετάσουμε παρακάτω καί τίς σχέσεις πού χαρακτηρίζουν τήν ένότητα τῶν δυό διαπιστώσεων. Τίς σχέσεις ὀργανισμοῦ - περιβάλλοντος.

Ἄν φέρουμε στό μυαλό μας ὅλα τὰ γνωστά ἐπίπεδα ὀργάνωσης τῆς ζωῆς, ἀπ' τοὺς ἰούς ὡς τὰ ἀνώτερα θηλαστικά καί τόν ἄνθρωπο, θά διαπιστώσουμε αὐτό: Ὅτι ἡ ἐξέταση τῆς ζωῆς ἀπ' τήν ἐπιστήμη μᾶς ἔκανε γνωστό, ὅτι κανένα ἀπ' τὰ ζωντανά ὄντα δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει χωρίς ἓνα περιβάλλον μέσα στό ὁποῖο νά λειτουργεῖ. Ἀκόμη καί στοὺς ἰούς γιά νά ἐκδηλωθοῦν οἱ ζωτικές τους ιδιότητες, ἀπαιτεῖται ἓνα εἰδικό βιολογικό περιβάλλον (ἓνα κύτταρο). Κάθε ζωντανός ὀργανισμός - καί ὁ ἄνθρωπος - βρίσκεται σέ μιά ἀδιάκοπη ἀνταλλαγή ἐνέργειας καί οὐσιῶν μέ τό περιβάλλον, ἀνταλλαγή πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά ὑπάρξει ζωή. Κάθε ὀργανισμός εἶναι κατάλληλος - δηλ. προσαρμοσμένος - νά ἐπιτελεῖ αὐτή τήν ἀνταλλαγή μέσα σ' ἓνα συγκεκριμένο περιβάλλον (ὁ ἴος μέσα σ' ἓνα κύτταρο, τό φυτό σέ περιβάλλον ἡλίου, ἀτμόσφαιρας καί κατάλληλου ἐδάφους κλπ.).

Ἡ ἀλληλεξάρτηση αὐτή δέν ἔχει μόνο φυσικό καί χημικό χαρακτήρα. Ἡ ὑπαρξη μέσα στό ἴδιο φυσικό περιβάλλον διαφορετικῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν δημιουργεῖ σχέσεις ἀλληλεξάρτησης ἀνάμεσά τους. Ἔτσι δημιουργεῖται μιά ἀλληλεπίδραση βιολογικῆς φύσεως ἀνάμεσα στόν ὀργανισμό καί τό περιβάλλον (τό ὁποῖο περιλαμβάνει μέσα του καί ζωντανούς ὀργανισμούς). Παραδείγματα ὑπάρχουν ἀπειρα (ἡ διατροφή τῶν ζῶων, οἱ ἀρρώστιες ἀπό ἄλλα ἐμβια ὄντα, παρασιτισμός, ἀλληλεξάρτηση στίς βιολογικές πυραμίδες κλπ.).

Φυσικά πρέπει τέλος νά ποῦμε ὅτι ὑπάρχει ἄλλοτε σέ ἄλλο βαθμό καί μιά ἄλλη μορφή ἀλληλεξάρτησης - ἐξ ἴσου σημαντική - ἡ αἰσθητηριακή (δηλ. μέ-

σου τών αισθήσεων) πού στόν άνθρωπο γίνεται αισθητηριακή-ψυχική.

Έτσι όταν μιλάμε γιά τό περιβάλλον ενός οργανισμού έννοούμε τό σύνολο τών υλικών παραγόντων (φυσικών, χημικών, βιολογικών καί αισθητηριακών) πού δρούν πάνω στόν οργανισμό αυτό καί πού παράλληλα δέχονται τήν δράση του.

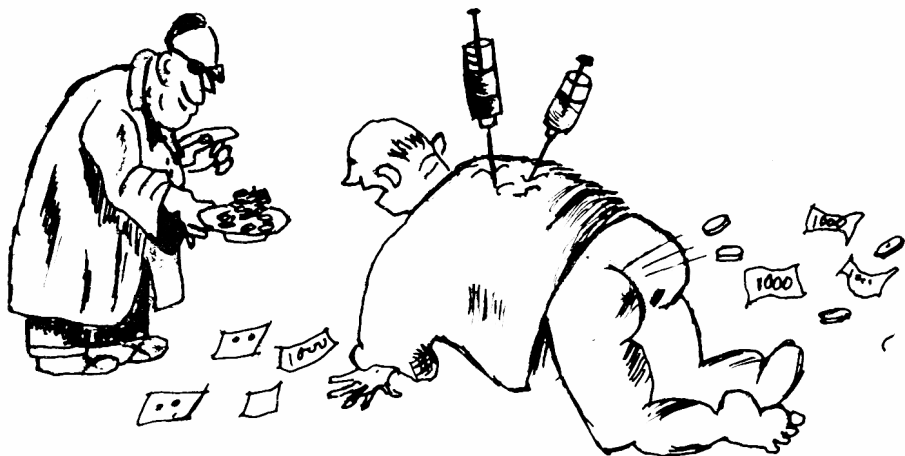
Μέσα στις πολυποίκιλλες καί πολυεπίπεδες αλληλεπιδράσεις μπορούμε νά ξεχωρίσουμε όρισμένες γενικού τύπου σχέσεις ανάμεσα στόν οργανισμό καί τό περιβάλλον.

Κατ' άρχήν μπορούμε νά διαπιστώσουμε μιά **λειτουργική αντίφαση** άνάμεσα στήν βιολογική δομή καί τό περιβάλλον της. Τό περιβάλλον πού δρᾷ αδιάκοπα πάνω στόν οργανισμό τείνει νά τόν τροποποιήσει. 'Απ' τήν άλλη μεριά ό οργανισμός, πού όπως είπαμε τείνει νά διατηρηθεῖ άναλλοίωτος καί άμετάβλητος μέ τούς μηχανισμούς πού διαθέτει, άρνεῖται τήν τροποποιητική δράση τοῦ περιβάλλοντος. Παρ' όλη όμως τήν αντίθεση του σ' αὐτή τήν δράση (πού είναι η πηγή καθε άλλαγής), ό οργανισμός δέν μπορεί νά ύπαρξει χωρίς αὐτήν. 'Η πρώτη εικόνα λοιπόν πού χαρακτηρίζει τήν σχέση οργανισμού-περιβάλλοντος είναι ἡ **ένότητα δύο αντίθετων** (λειτουργιῶν

στήν προκειμένη περίπτωση). 'Η εξέλιξη καί ἡ άρνησή της ἡ άμετατροπία. 'Η διαλεκτική εικόνα τῆς αντίφασης.

'Η άρνηση όμως τοῦ οργανισμοῦ νά ανταποκριθεῖ στό κέλευσμα τῆς φύσης γιά εξέλιξη, δέν είναι ικανή νά ἐπιφέρει τήν άδράνεια καί τήν στασιμότητα. Οἱ διάφοροι μετασχηματισμοί πού ἐπιβάλλονται άπ' τό περιβάλλον πάνω στόν οργανισμό, άν καί τείνουν νά ίσορροπηθοῦν, άθροίζονται καί κάποτε φτάνουν σ' ένα όριο όπου πλέον, ἡ άθροιση αὐτή συνεπάγεται τήν τροποποίηση τών χαρακτηριστικῶν σχέσεων πού άπαρτίζουν τήν βιολογική δομή μέ άποτέλεσμα τό πέρασμα σέ μιά διαφορετική κατάσταση. 'Η διαδικασία **περάσματος άπ' τό ποσοτικό στό ποιοτικό**, μέσα στήν εξέλικτική πορεία, συνυφαίνεται μέ τούς μηχανισμούς φυσικής ἐπιλογῆς, ἔτσι πού τελικά άλλοι χαρακτήρες νά εὐνοοῦνται καί άλλοι όχι. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο πραγματοποιεῖται καί ἡ άνοδική εξέλικτική πορεία τῆς ζωῆς.

Τό πέρασμα στό ποιοτικά διαφορετικό άποτελεῖ ένα νέο βῆμα στήν πορεία τῆς εξέλιξης καί τό νέο αὐτό βῆμα είναι άπόρροια μιάς **διπλῆς άρνησης**. 'Η άρνηση, τῆς άρνησης τοῦ οργανισμοῦ γιά εξέλιξη, ἔχει σάν άποτέλεσμα τήν ἴδια τήν εξέλιξη σ' ένα διαφορετι-

κό επίπεδο.

Αλλά αν και οι διαλεκτικοί νόμοι μπορούν να μας δώσουν μία εικόνα της κίνησης της ζωής μέσα στο εύρύ φάσμα του χρόνου, δεν θα μας ικανοποιούσαν καθόλου αν δεν μπορούσαν να περιγράψουν και τις σχέσεις μέσα στον ίδιο τον οργανισμό. Ξέρουμε όμως ότι η δομή και η λειτουργία του οργανισμού είναι έπιβεβαίωση των διαλεκτικών νόμων. Η αρχή της αντίφασης πραγματώνεται σ' όλα τα επίπεδα. Ανταγωνιστικά συστήματα ουσιών, λειτουργιών και οργάνων χαρακτηρίζουν ολόκληρο τον οργανισμό (άναβολισμός-καταβολισμός, συμπαθητικό-παρασυμπαθητικό, θερμορύθμιση, ισοζύγιο ουσιών κλπ.). Η μετάβαση απ' το ποσοτικό στο ποιοτικό είναι το κλειδί των λειτουργιών του οργανισμού: Η άθροιση μιάς διαβιβαστικής ουσίας μόλις οδηγήσει σ' ένα βαλβιδικό όριο έχει σαν αποτέλεσμα την αγωγή του έρεθίσματος. Η αύξηση μιάς ουσίας στον οργανισμό πέρα από όρισμένα όρια, έχει σαν αποτέλεσμα την έναρξη διαδικασιών αποδόμησης ή αποβολής της ουσίας και αντίστροφα.

Η υπερίσχυση του άναβολισμού σέ σχέση με τον καταβολισμό έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του οργανισμού. Κατά την ίδια έννοια και η εκάστοτε έσωτερική ισορροπία που διαμορφώνεται είναι αποτέλεσμα διπλής άρνησης άνάμεσα στά δυό σκέλη της αντίστοιχης αντίφασης.

Αν και συνολικά η ζωή καθορίζεται απ' τις βιολογικές νομοτέλειες, έν τούτοις, γιά τον άνθρωπο τά πράγματα είναι διαφορετικά. Με την ανάπτυξη της κοινωνικότητας στον άνθρωπο και την δημιουργία κοινωνικών ομάδων και κοινωνικής οργάνωσης, δημιουργούνται νέες νομοτέλειες, πού δίνουν νέες διαστάσεις στην έννοια της ζωής γιά τον άνθρωπο. Οι κοινωνικές λειτουργίες γίνονται αναπόσπαστα κομμάτι της ζωής του ανθρώπου, έτσι πού μπορούμε να πούμε πως η ζωή στον

άνθρωπο **έχει καθοριστεί και κοινωνικά**. Πώς είναι ταυτόχρονα μία βιολογική και κοινωνική λειτουργία, άρρηκτα δεμένες, κάτι πού μπορούμε εύκολα νά τό αντίληφθούμε αν θυμηθούμε μερικές απ' τις άνώτερες λειτουργίες του ανθρώπου (πνευματικές και ψυχικές λειτουργίες, ή γνωστική λειτουργία, ή όμιλία κλπ.), λειτουργίες και ιδιότητες πού άναδεικνύονται μέσα από την ανάπτυξη της κοινωνικότητας στον άνθρωπο, και δεν μπορούν νά υπάρξουν έξω απ' την κοινωνική ζωή.

Η διαπίστωση αυτή θά μας είναι άργότερα άπαραίτητη.

Η ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΡΡΩΣΤΙΑ

Αν οι πιά πάνω σκέψεις διαγράφουν τούς βασικούς όρους γιά την εμφάνιση της ζωής, τότε οι δυό έννοιες υγεία και άρρώστια (πού θά μας άπασχολήσουν έδώ) πρέπει νά άναζητηθούν και νά έξετασθούν μέσα απ' τό πιά πάνω γενικό πλαίσιο. Γιατί αποτελούν άπλώς διαφορετικές καταστάσεις της ζωής και συνεπώς δεν μπορούμε νά τις έξετάσουμε παρά μόνο μέσα στο ίδιο πλαίσιο πού έξετάζουμε και την ζωή.

Τήν υγεία θά μπορούσαμε νά την όρίσουμε κατ' άρχήν σαν την κατάσταση εκείνη πού παρέχει στον άνθρωπο την δυνατότητα νά έπιτελεί **πλήρως και με τρόπο δημιουργικό** τις εργασιακές και κοινωνικές του δραστηριότητες καθώς και όλες τις ψυχικές του λειτουργίες.

Γνωρίζοντας τόσο από την έπιστήμη όσο και από την πείρα πόσο στενά είναι δεμένες οι ψυχικές, κοινωνικές και εργασιακές δραστηριότητες του άτόμου, πρέπει νά θεωρήσουμε την υγεία σαν μία κατάσταση **ένότητας** των τριών αυτών λειτουργιών (όχι μία άπλή παράθεση μή συνδεομένων καταστάσεων, αλλά μία άρρηκτη ένότητα).

Φυσικά γιά νά υπάρχει η δυνατότητα νά έπιτελεσθούν οι λειτουργίες αυτές,

προϋποτίθεται πώς ο οργανισμός θα επιτελεί όμαλά όλες τις βιολογικές του λειτουργίες και διεργασίες. Αυτό έχει την εξής συνέπεια: 'Αφού μέσα στά πλαίσια της όμαλότητας αναγνωρίζουμε στον οργανισμό την δυνατότητα μετασχηματισμών, θα πρέπει και τώρα νά αναγνωρίσουμε στην υγεία ένα **δυναμικό χαρακτήρα**. Δηλαδή η υγεία δεν είναι μιά στατική κατάσταση στην οποία μπορούμε νά ορίσουμε γιά κάθε λειτουργία του ανθρώπου μιά σπάντη τιμή και κάθε έκτροπή απ' αυτή την τιμή νά αποτελεί παθολογική κατάσταση. Ξέρουμε πολύ καλά ότι στην υγιή κατάσταση υπάρχει ένα εύρος εντάσεων των διαφόρων λειτουργιών. 'Εξ άλλου δεν θά μπορούσε νά είναι διαφορετικά στο βαθμό πού ο άνθρωπος οργανισμός περιλαμβάνει πάντα ζεύγη αντιθέτων λειτουργιών (π.χ. αναβολισμός-καταβολισμός) και όπου κάθε στιγμή διαμορφώνεται μιά ορισμένη ισορροπία ανάμεσα σ' αυτές τις λειτουργίες. 'Ο δυναμικός χαρακτήρας της υγείας δεν είναι μόνο υπόθεση έσωτερικών ισορροπιών.

- 'Αφ' ενός γιατί όπως είπαμε ήδη, οι έκαστοτε έσωτερικές ισορροπίες διαμορφώνονται σέ σχέση μέ τις ισορροπίες μεταξύ οργανισμού και περιβάλλοντος.

- 'Αφ' έτέρου γιατί υπάρχει άρρηκτη αλληλεξάρτηση του ανθρώπου μέ τό περιβάλλον του, μέ την έννοια ότι: γιά νά έκδηλωθούν οι οποιοδήποτε λειτουργικοί χαρακτήρες του ανθρώπου, πρέπει οι περιβαλλοντικές συνθήκες **νά έγγυώνται ή νά έπιτρέπουν** την έκδήλωση των λειτουργιών αυτών. Γιά παράδειγμα: διά νά έκδηλωθεί ή ικανότητα του οργανισμού νά συνθέτει μιά πρωτεΐνη πρέπει τό περιβάλλον νά παρέχει τις πρώτες ύλες γιά την σύνθεση αυτή.

'Ετσι καταλήγουμε νά δούμε την κατάσταση της υγείας σάν **σχέση** του ανθρώπου μέ τό περιβάλλον, και μάλιστα θά μπορούσαμε νά την αποδε-

χτούμε σάν ισορροπη σχέση. 'Αν συνοψίσουμε τώρα, μπορούμε νά πούμε ότι **υγεία είναι ή κατάσταση εκείνη ισορροπίας του ανθρώπου μέ τό περιβάλλον του, πού διασφαλίζει την δυνατότητα στον άνθρωπο νά έκδηλώνει μέ τρόπο δυναμικό τις διάφορες λειτουργίες πού προαναφέραμε, λειτουργίες πού είναι άρρηκτα δεμένες μεταξύ τους**.

Γιά νά ολοκληρώσουμε την έννοια της υγείας πρέπει τέλος νά αναφερθούμε και σέ κάτι ακόμη. Γνωρίζουμε ότι ο άνθρωπος οργανισμός έχει και ορισμένους άμυντικούς μηχανισμούς άπέναντι στις βλαπτικές επιδράσεις του περιβάλλοντος. 'Ετσι στην κατάσταση της υγείας πρέπει νά συμπεριλάβουμε και την όμαλή λειτουργία των μηχανισμών αυτών.

(Βέβαια υπάρχει ένα πρόβλημα πού ή άποψη πού έκφράσαμε δεν τό καλύπτει. Στις κληρονομικές άρρώστιες πού ξεκινάνε άπό τό γονιδιακό υπόστρωμα, ξέρουμε ότι αν έκδηλωθεί τό άνάλογο «λειτουργικό χαρακτηριστικό» δεν έχουμε κατάσταση υγείας

Τό πρόβλημα αυτό θά τό ξαναδοῦμε παρακάτω στήν ἔννοια τῆς «ἀρρώστιας» ὅπου καί θά τό ἐξετάσουμε).

Μέ τόν ἴδιο τρόπο θά ἐπιχειρήσουμε νά ἐξετάσουμε καί τήν «ἀρρώστια».

Ἄν γιά ὁποιοδήποτε λόγο παραβλαβεῖ ἡ ικανότητα τοῦ ὁργανισμοῦ νά ἐπιτελεῖ τίς λειτουργίες του μέ τρόπο πλήρη καί δημιουργικό τότε μιλάμε γιά παθολογική κατάσταση γιά μιὰ πάθηση.

Ἐπειδὴ ἀνάμεσα στίς διαφορετικές λειτουργίες τοῦ ὁργανισμοῦ ὑπάρχει ἐνότητα σ' ὁποιοδήποτε ἐπίπεδο καί ἂν ἐπέλθει ἡ βλάβη στόν ὁργανισμό, ὁποιοδήποτε ἀπ' τίς λειτουργίες του κι' ἂν θίξει στόν μεγαλύτερο βαθμό, εἶναι γνωστό ὅτι οἱ συνέπειες εἶναι εὐρύτερες. Δέν γνωρίζουμε πάθηση πού νά μὴ βάζει κάποια ἐμπόδια στίς κοινωνικές, ψυχικές καί ἐργασιακές δραστηριότητες τοῦ ἀτόμου. Μ' ἄλλα λόγια ἡ ἀρρώστια εἶναι μιὰ γενική κατάσταση τοῦ ὁργανισμοῦ πού δημιουργεῖ καί μιὰ νέα κατάσταση στίς σχέσεις του μέ τό περιβάλλον.

Γιά λόγους συνενόησης θά μᾶς χρειαστοῦν τρεῖς ἔννοιες:

Ἡ αἰτιότητα: πού ἀναφέρεται στό γεγονός ὅτι ἓνα εἰδικό νοσογόνο αἷτιο δημιουργεῖ ἀλλοιώσεις πού τίς βρίσκουμε κάθε φορά πού δρᾷ αὐτό τό αἷτιο καί πού ἀποτελοῦν τά βασικά χαρακτηριστικά τῆς ἀρρώστιας πού δημιουργεῖ π.χ. τό μυκοβακτηρίδιο τῆς φυματίωσης δημιουργεῖ σχεδόν πάντα τίς χαρακτηριστικές ἀλλοιώσεις τῆς φυματίωσης.

Ἡ νοσογέννηση: πού περιλαμβάνει ὅλη τήν πορεία ἐμφάνισης τῆς ἀρρώστιας, ὅλους δηλαδή τοὺς παράγοντες (σωματικούς καί ἐξωσωματικούς) πού σχετίζονται μέ τήν ἐμφάνιση τῆς ἀρρώστιας.

Ἡ παθογέννηση: μ' αὐτὴν ἔννοοῦμε τήν ἐξέλιξη τῆς ἀρρώστιας, δηλ. τήν ἐξέλιξη ὅλων τῶν βλαπτικῶν ἐξεργασίων πού γίνονται μέσα στόν ἀνθρώπινο ὁργανισμό.

Ἄς ξεκινήσουμε πάλι ἀπ' τήν στενὴ ἀλληλεξάρτηση ἀνθρώπου καί περιβάλλοντος, ὅπως τήν διαγράψαμε.

Ἄν ἓνα αἷτιο ἐξωτερικὸ μπορεῖ νά προκαλέσει τήν κίνηση βλαπτικῶν ἐξεργασίων στόν ὁργανισμό, εἶναι παθογόνο.

Ἄν ἓνα τέτοιο παθογόνο αἷτιο δράσει πάνω στόν ἀνθρώπο, τότε ὁ ὁργανισμός τοῦ ἀνθρώπου τείνει νά ἀντιδράσει πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Εἴτε κινητοποιεῖται γιά νά τροποποιήσει τὰ χαρακτηριστικά τοῦ αἷτιου, εἴτε κινητοποιεῖ ἀντισταθμιστικούς μηχανισμούς πού δροῦν ἀντισταθμιστικά πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσης τοῦ παθογόνου παράγοντα, εἴτε κινητοποιεῖ μηχανισμούς πού στοχεύουν στήν γενική ἐνίσχυση τοῦ ὁργανισμοῦ. Εἶναι πιθανόν οἱ μηχανισμοὶ αὐτοὶ νά δράσουν ἀποτελεσματικά καί ἔτσι ὁ ὁργανισμός νά μὴν ὑποστῇ τίς συνέπειες τῆς ἀρρώστιας. Εἶναι δυνατόν ὅμως, ἐξ αἰτίας τῆς σχετικῆς ὑπεροχῆς τοῦ παθογόνου παράγοντα ἀπέναντι στίς δυνατότητες τοῦ ὁργανισμοῦ, οἱ ἀμυντικοὶ μετασχηματισμοὶ τοῦ ὁργανισμοῦ νά μὴν ἐπαρκέσουν καί νά ἀρχίσει ἡ διαδικασία τῆς παθογένεσης ὅπου καταστρέφονται δομές ἢ ἰσορροπίες τοῦ ὁργανισμοῦ.

Ἄν μπορούσαμε νά ὀρίσουμε γιά κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά αἷτια καί γιά τίς εἰδικές συνθήκες δράσης του, λαμβάνοντας ὑπόψη καί τήν κατάσταση τοῦ ὁργανισμοῦ ἀπὸ λειτουργικῆς καί ἀμυντικῆς πλευράς, μιὰ «βλαπτικὴ μονάδα» (πράγμα πού εἶναι περισσότερο εὐκόλο νὰ ὀρισμένα εἶδη αἰτίων ὅπως δυνάμεις, ἀκτινοβολίες, χημικὲς ουσίες κ.λ.π) τότε θά μπορούσαμε νά καθορίσουμε γιά τήν κάθε περίπτωση μιὰ «οὐδὸ», μιὰ βαλβίδα, μέχρι τήν ὁποία ἡ δράση τοῦ αἷτιου θά μπορούσε νά ἦταν ἀνεκτὴ ἀπ' τόν ὁργανισμό. Τό ξεπέραςμα ὅμως αὐτῆς τῆς βαλβίδας ὁδηγεῖ σὲ μετασχηματισμούς μὴ ἀνεκτοὺς ἀπ' τήν βιολογικὴ δομὴ τοῦ ὁργανισμοῦ, μέ

αποτέλεσμα την εμφάνιση μιάς νέας κατάστασης, (σε αλλοίωση ισορροπιών) της αρρώστιας, με σαφή την ποιοτική διαφορά. Έμφανίζεται δηλ. η αρρώστια σάν αποτέλεσμα της άρνησης των έσωτερικών νόμων πού διέπουν τόν οργανισμό. Έτσι καταλήγουμε νά δοῦμε την αρρώστια σάν μία μή άνεκτή επίδραση του περιβάλλοντος πάνω στόν οργανισμό, πού αλλοιώνει την έσωτερική ισορροπία του οργανισμού και την ισορροπία του μέ τό περιβάλλον.

Ή πρόταση αύτή είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ή συνέπειά της είναι πώς ή αρρώστια δέν αποτελεί μία αύτήπαρκτη όντότητα, αλλά προσδιορίζεται σάν σχέση του οργανισμού μέ τό περιβάλλον του και μάλιστα σάν καταστροφή της ισορροπίας πού χαρακτηρίζει την σχέση αύτή υπό «ύγιεις» συνθήκες. Είναι άπαραίτητο νά τονίσουμε και πάλι πώς μία την εμφάνιση της αρρώστιας δέν είναι άρκετή απλά και μόνο ή ύπαρξη του παθογόνου παράγοντα. Για νά άρχίσει ή εμφάνιση τών παθολογικών αλλοιώσεων άπαιτούνται πολλές προϋποθέσεις τόσο άπ' την μεριά του οργανισμού όσο και έξω άπ' αυτόν. Έντελώς ένδεικτικά και έμπειρικά:

α) άπαιτείται ή συνύπαρξη του νοσoγόνου παράγοντα στόν ίδιο χώρο πού ύπάρχει και τό άτομο. π.χ. ή έλονοσία πού μάστιζε κατά καιρούς διάφορες ανθρώπινες κοινότητες ξεκινούσε άπ' την συνύπαρξη άνθρώπων και μολυσματικών έστιών (έλη). Ή έξάλειψη τών έστιών αύτών όδήγησε στην σχεδόν ολοκληρωτική έξάλειψη της έλονοσίας.

β) Πρέπει τό παθογόνο αίτιο νά δράσει στόν οργανισμό κατά ένα όρισμένο τρόπο π.χ. τό μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης άν βρίσκεται πάνω στό δέρμα δέν έχει συνέπειες γιά την ύγεια. Τό αντίθετο ισχύει: όταν βρίσκεται στην αναπνευστική όδό. Άν πρόκειται γιά μηχανικό έρέθισμα τότε γιά νά προκληθεί βλάβη πρέπει τό αίτιο νά έχει όρισμένη ή ένταση ή όρισμένη διάρ-

κεια δράσης κλπ.

γ) Πρέπει ό οργανισμός νά μή μπορεί μέ τούς άμυντικούς του μηχανισμούς νά άνταπεξέλθει στην παθογόνο δράση, κάτι πού είναι συνάρτηση της γενικώτερης κατάστασης του οργανισμού. Για νά γίνει πιο κατανοητό: Πρώτα-πρώτα ξέρουμε ότι κάθε μόλυνση δέν προκαλεί λοίμωξη. Δηλ. μία παθογόνο δράση ένδεχομένως νά μπορεί νά ισορροπηθεί άπ' τόν οργανισμό. Έπειτα, άν επανέλθουμε και πάλι στό παράδειγμα της φυματίωσης, είναι γνωστό ότι μετά την άποπτάνωση της πρωτοπαθούς έστίας και την θεραπεία, είναι δυνατόν μετά από άλλο χρονικό διάστημα, νά έμφανιστεί δευτεροπαθώς φυματίωση, μετά από ύπερκόπωση, ύποσιτισμό, άσχημες συνθήκες διαβίωσης, άλλες ασθένειες και γενικώτερα επί άδυναμίας του οργανισμού και διατάραξης της ισορροπίας του. Έτσι ξανοίγεται ένα καινούργιο κεφάλαιο από παράγοντες πού σχετίζονται μέ την ισορροπία ή την άδυναμία του οργανισμού. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί νά είναι: ή νευρική και όρμονική λειτουργικότητα του οργανισμού, πού καθορίζεται από κοινωνικές συνθήκες, ή λειτουργικότητα τών άμυντικών του μηχανισμών πού καθορίζεται από διάφορους άλλους παράγοντες (ποιότητα ζωής, συνθήκες διαβίωσης, διατροφή, κοινωνικά προβλήματα κ.ά.) κλπ.

Έτσι ή αρρώστια (νόσος) έμφανίζεται σάν τό αποτέλεσμα μιάς όλόκληρης άλυσίδας προϋποθέσεων και άλληλεξαρτήσεων, την όποια έντελώς αύθαίρετα μπορούμε νά ονομάσουμε νοσoγέννηση. Είναι δέ φανερό ότι σ' όποιοδήποτε άπ' αύτά τά έπίπεδα και άν παρέμβουμε, είναι δυνατόν νά πετύχουμε είτε την πρόληψη είτε την άποθεραπεία άπ' την αρρώστια.

Έφ' όσον καθορίσαμε την έννοια της αρρώστιας σάν διατάραξη της ισορροπίας σχέσης του οργανισμού μέ τό περιβάλλον, θά χρειαστεί μία ιδιαί-

τερη άναφορά στο κοινωνικό περιβάλλον.

Μέσα από την εξέλιξη ο άνθρωπος άναδεικνύεται σέ κοινωνικό όν καί άναπτύσσει τήν κοινωνική όργάνωση, πού χαρακτηρίζεται από καινούργιες σχέσεις καί καινούργιες νομοτέλειες. 'Η δράση του ανθρώπου γίνεται πλέον κυρίαρχα κοινωνική. 'Η έννοια τής ζωής καί τής ύγείας αλλάζουν συμπεριλαμβάνοντας τώρα άπαραίτητα καί τήν κοινωνική δραστηριότητα του ανθρώπου. Οι κοινωνικές σχέσεις δημιουργούν στον άνθρωπο νέα χαρακτηριστικά (όμιλία, πείρα, ψυχισμός κλπ.) καί γενικώτερα σημαδεύουν τήν ζωή του ανθρώπου σέ τέτοιο βαθμό πού νά είναι άδύνατο νά τά φανταστούμε αυτά τά δυό ξεχωρα. Παράλληλα δημιουργείται ένα διαφορετικής ύψης περιβάλλον (ώς πρός τό άτομο) πού είναι τό κοινωνικό, τό όποιο διαπλέκεται μέ τό φυσικό περιβάλλον σέ μιά στενή άλληλεξάρτηση.

Μ' αυτό τόν τρόπο δημιουργούνται δυό νέοι κύκλοι σχέσεων:

α) Σχέσεις μεταξύ άτόμου καί τών άμέσων χαρακτηριστικών του κοινωνικού περιβάλλοντος καί β) σχέσεις άνάμεσα στο κοινωνικό καί τό φυσικό περιβάλλον καί τόν άνθρωπο. Οι νέες αυτές σχέσεις δημιουργούν νέες ιδιότητες καί νέες ισορροπίες. 'Η ικανότητα του ανθρώπου νά εκδηλώνει πλήρως καί μέ τρόπο δημιουργικό τίς καινούργιες αυτές ιδιότητες πού πηγάζουν από τήν άνάδειξη του σέ κοινωνικό όν, είναι άπαραίτητος όρος γιά νά μπορούμε νά μιλάμε γιά ανθρώπινη ύγεια.

α) Μέ τήν έννοια πού άντιμετωπίζουμε τό θέμα τής ύγείας (σάν ισορροπη σχέση οργανισμού-περιβάλλοντος) πρέπει νά άναγνωρίσουμε στίς κοινωνικές σχέσεις δυνητικά δυο χαρακτηρισ. 'Αφ' ενός μιά ποιότητα σχέσεων μέσα στην κοινωνική δομή τέτοια, πού νά προασπίζει τήν όμαλή εκδήλωση τών λειτουργικών χαρακτηριστικών του ανθρώπου καί άφ' ετέρου τήν δυνατό-

τητα νά υπάρχουν τέτοιου είδους σχέσεις μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον, πού νά θέουν σέ κίνηση παθογόνες γιά τον άνθρωπο νομοτέλειες.

Έννοώ πώς **οι κοινωνικές σχέσεις είναι δυνατόν νά αποτελούν αυτές καθ' αυτές νοσογόνους παράγοντες**, μέ τήν ίδια ακριβώς έννοια πού μπορεί νά είναι νοσογόνος παράγοντας ένα μικρόβιο, ή όποιοδήποτε άλλο νοσογόνο αίτιο. Κατά ένα διαφορετικό τρόπο, μπορούμε νά πούμε ότι έσωτερικές σχέσεις καί δομές του κοινωνικού περιβάλλοντος, παράγουν καί καθορίζουν τόν χαρακτήρα τών ποικίλων έρεθισμάτων (φυσικών, χημικών, αισθητηριακών, ψυχικών κλπ.) τά όποια έρεθίσματα δρούν πάνω στον άνθρωπο. Οι κάθε είδους σχέσεις πού υπάρχουν μέσα στον κοινωνικό σχηματισμό στον όποιο ζούμε (οικονομικές σχέσεις, σχέσεις παραγωγής, σχέσεις έξουσίας, ιδεολογίας κλπ.) δημιουργούν καταστάσεις καί έρεθίσματα τέτοια πού μπορούν νά είναι παθογόνα. Τό άγχος, ή καταπίεση, οι ρυθμοί παραγωγής, τά ώράρια εργασίας, ό ίδιος ό τρόπος τής εργασίας, ό θόρυβος, ή μόλυνση, χημικές ουσίες, άκτινοβολίες καί εκατομμύρια άλλες καταστάσεις, πού είναι άποτέλεσμα τής κατά όρισμένο τρόπο κοινωνικής όργάνωσης, μπορούν(!) νά αποτελούν αίτια παθογενετικών έξεργασιών.

β) Γιά τίς σχέσεις άνάμεσα στο φυσικό καί κοινωνικό περιβάλλον. Μ' όλο πού τά χαρακτηριστικά μιάς ανθρώπινης κοινότητας καθορίζονται σέ σημαντικό βαθμό άπ' τό φυσικό περιβάλλον (πλουτοπαραγωγικές πηγές, κλιματολογικές συνθήκες, θάλασσα κλπ) έν τούτοις έδώ μάς ενδιαφέρει περισσότερο ή δράση του κοινωνικού περιβάλλοντος πάνω στο φυσικό. 'Η δράση αυτή έχει σάν άποτέλεσμα **τήν τροποποίηση του φυσικού περιβάλλοντος** πρός διάφορες κατευθύνσεις, κάτι πού τελικά μεταφράζεται **σέ τροποποίηση τής ισορροπίας μεταξύ άν-**

θρώπου και φυσικού περιβάλλοντος. Τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής δράσης πάνω στο φυσικό περιβάλλον, καθορίζονται από τις κοινωνικές σχέσεις και συνεπώς και η ισορροπία ανθρώπου-φυσικού περιβάλλοντος εξαρτάται επίσης από τις κοινωνικές σχέσεις.

Έτσι η μόλυνση του περιβάλλοντος, ή καταστροφή των οικολογικών κοινοτήτων, ή αντίκασταση του πράσινου από το γκρο-μπετόν κλπ., που είναι αποτελέσματα οικονομικών σχέσεων, μπορούν να δημιουργήσουν νοσογόνες αιτιότητες ή να παίξουν σημαντικό ρόλο σε άλλες διαδικασίες νοσογένεσης. Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο είναι δυνατόν η κοινωνική δράση πάνω στο περιβάλλον να παρέχει έγγυήσεις υγείας, να αναστέλλει όρισμένες παθογόνες νομοτέλειες, να διασφαλίζει την εκπλήρωση των συνθηκών υγείας για τον άνθρωπο, υπό τον όρο οι κοινωνικές σχέσεις να εξυπηρετούν τις κοινωνικές ανάγκες.

Γιατί βιαστικές οι πιο πάνω παρατηρήσεις μας δείχνουν την κοινωνική διάσταση του προβλήματος «υγεία».

Τό σχήμα που έχουμε δώσει μέχρι τώρα για την εμφάνιση μιάς αρρώστιας, στηρίζεται σε μιά βασική προϋπόθεση: ότι τό άρχικό παθογόνο αίτιο βρίσκεται έξω από τον οργανισμό. Με την προϋπόθεση αυτή διαπιστώνουμε ότι τό φαινόμενο της αρρώστιας σε άδρές γραμμές υπόκειται στις γενικές διαλεκτικές άρχές και άκόμη ότι με την προϋπόθεση αυτή στέκεται ό όρισμός που δώσαμε για την αρρώστια. Τό έρώτημα που πρέπει να εξετάσουμε τώρα είναι: κατά πόσον ό όρισμός της αρρώστιας και οι διαλεκτικές άρχές ισχύουν στις περιπτώσεις που τό αίτιο είναι ένδογενές. π.χ. σε μιά μεσογειακή άναιμία ή σε όποαδήποτε άλλη αρρώστια όφειλεται στα γονίδια. Οι επιφυλάξεις μας βέβαια είναι τόσο μεγάλες όσο μεγάλα είναι και τά κενά στις γνώσεις μας για την λειτουργικότητα των γονιδίων.

Πάντως υπάρχουν δεδομένα τά όποία, κι άν άκόμη δέν επιβεβαιώνουν τις πιο πάνω σκέψεις, τουλάχιστον δέν τις άποκλείουν.

Αν εξετάσουμε τον συγκεκριμένο γονιδιακό χαρακτήρα (τόν άσυμβίβαστο με την ζωή) μέσα σ' ένα εύρύ χρονικό φάσμα, τίποτε δέν μας άποκλείει να υποθέσουμε ότι είναι τό άποτέλεσμα μιάς μετάλλαξης που έχει συμβεί κάποτε· και σάν μετάλλαξη είναι τό άποτέλεσμα δράσης του περιβάλλοντος πάνω στον οργανισμό. Αντίθετα σήμερα ξέρουμε πολύ καλά ότι ό αριθμός των μεταλλάξεων που συμβαίνουν είναι πολύ μεγαλύτερος από ότι παλιότερα υποθέταμε. Η τροποποίηση αυτή του γονιδίου έγκλείεται σάν μιά αντίφαση μέσα στην βιολογική δομή και κάποτε μπορεί να εκδηλωθεί.

Γιά να εκδηλωθεί ένας παθογόνος γονιδιακός χαρακτήρας άπαιτείται μιά ένεργοποίηση και μιά ρύθμιση της δράσης του. Έχει σημασία λοιπόν να γνωρίζουμε τον μηχανισμό ένεργοποίησης και ρύθμισης της δράσης ενός γονιδίου. Τά λίγα έπιστημονικά δεδομένα, μας λένε ότι οι διαδικασίες ένεργοποίησης και ρύθμισης ξεκινάνε από ένα

περιβαλλοντικό έρεθισμα, πράγμα που σημαίνει ότι η άλληλεξάρτηση του οργανισμού μέ τό περιβάλλον ισχύει και στό γονιδιακό επίπεδο. Δηλαδή ένα όρισμένο περιβάλλον μπορεί νά επιτρέψει, νά επιβάλλει ή νά αποκλείσει τήν εκδήλωση ενός γονιδιακού χαρακτήρα.

Μέ τόν ίδιο τρόπο μπορούμε νά αναρωτηθούμε αν τό λειτουργικό αποτέλεσμα τής ενεργοποίησης ενός υποππου γονιδίου είναι παθολόγο από μόνο του ή μήπως είναι παθολόγο μέσα σέ όρισμένες περιβαλλοντικές συνθήκες. (Ξέρουμε ότι ή δρεπανοκυτταρική αίμια που εμφανίζεται σέ πολύ μεγάλο ποσοστό στους μαύρους τής Αφρικής, τούς προφυλάσει απ' τήν έλονοσία που μαστίζει τις περιοχές αυτές και έπομένως δέν είναι εύκολο γιά εκείνες τις περιβαλλοντικές συνθήκες νά θεωρηθεί παθολόγος κατάσταση.)

Έν πάσει περιπτώσει ή ένότητα οργανισμού-περιβάλλοντος φαίνεται πώς είναι γενική και εκτείνεται σέ όλα τά επίπεδα. Η άρρώστια (άκόμη κι όταν είναι γονιδιακής ύπαιτιότητας) δέν παύει νά είναι διατάραξη τής ισορροπίας οργανισμού-περιβάλλοντος, δέν παύει νά καθορίζεται και από περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Άνεξάρτητα λοιπόν από τήν αιτιότητα (άν είναι περιβαλλοντική ή γονιδιακή) ή νοσογένεση είναι πάντα μία διαδικασία που κρύβει μέσα της τις περιβαλλοντικές συνθήκες, που θά επιτρέψουν ή θά άποτρέψουν τήν διατάραξη τής υγείας.

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ

Θέλοντας νά εξετάσουμε τήν ιατρική στόν καπιταλισμό πρέπει άφ' ενός νά περιγράψουμε τό πώς αντιπαράθεται στήν διαλλεκτική εικόνα γιά τήν ζωή και τήν υγεία (όπως τήν περιγρά-

ψαμε μέχρι έδω) και άφ' έτέρου νά αναζητήσουμε τούς λόγους που οδηγούν σέ μία τέτοιου είδους συγκρότηση τής ιατρικής στόν καπιταλισμό.

Τό πρόβλημα τής υγείας άπασχολεί τόν άνθρωπο απ' τά πρώτα του κιόλας βήματα στήν ιστορία του. Στήν άρχέγονη κοινωνία βλέπουμε τήν τήν συσχέτιση τής θεραπείας μέ κάποιες άλλες μαγικές και τελετουργικές δραστηριότητες και τήν πραγμάτωση αύτής τής συσχέτισης στό πρόσωπο του μάγου-γιατρού. Στήν φεουδαρχική κοινωνία, ή άπόκτηση όρισμένων βασικών γνώσεων γύρω από τήν άνατομία και φυσιολογία του ανθρώπου, οδηγεί στήν άποκόλληση τής ιατρικής από τις ύπολοιπες τελετουργικές δραστηριότητες και τήν άνάθεση της σέ όρισμένους ανθρώπους που κατέχουν τις γνώσεις αυτές (γιατροί-μαίες).

Η προοδευτικά αύξανόμενη άποκτηση παρόμοιων γνώσεων άρχίζει και δημιουργεί μία κρίση στις βιταλιστικές θεωρίες γιά τήν ζωή και τόν άνθρωπο. Παράλληλα λοιπόν και μέ τό προχώρημα τής γνώσης και των άλλων έπιστημών, άναπτύσσεται ιστορικά (μέσα στήν έξελικτική πορεία τής φιλοσοφίας) μία νέα φιλοσοφία γιά τήν ζωή που φαίνεται νά συμβαδίζει μέ τό μηχανικό επίπεδο γνώσεων τής έποχής αύτής. Η νέα αύτή φιλοσοφική θεώρηση άπορρίπτει τούς μέχρι τότε μυστικιστικούς μανδύες γιά τις βιολογικές-όργανικές λειτουργίες και επιδιώκει τούς πρώτους παραλληλισμούς στό λειτουργικό αλλά και στό άνατομικό επίπεδο μεταξύ μιάς μηχανής και ενός ζωντανού οργανισμού. Τό βασικό αυτό μοντέλλο παραλληλισμού άποτελεί γιά μία σημαντική χρονική περίοδο τήν βάση άνάπτυξης τής γνώσης των οργανικών λειτουργιών, δημιουργώντας ταυτόχρονα και μία φιλοσοφία γιά τήν ζωή, τήν μηχανιστική φιλοσοφία.

Η φιλοσοφία αύτή έμφανίζεται λοιπόν κατ' άρχήν σάν μία ιστορική άναγ-

καιότητα μέσα στις νέες κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν, και παράλληλα με την ανάπτυξη του καπιταλισμού.

Έτσι μπορούμε να δούμε τελικά πώς στοιχειοθετείται η αντίληψη της ιατρικής στον καπιταλισμό για την ζωή και τον άνθρωπο, και πώς τοποθετείται αυτή (ή άστική ιατρική) πάνω στα ζητήματα που είδαμε στα δυο προηγούμενα μέρη αυτού του κειμένου.

– Κατ' αρχήν για την ύπαρξη της ζωής. Αυτό που αποκλεικτικά επισημαίνει η κυρίαρχη φιλοσοφία της άστικής ιατρικής είναι ότι: για να υπάρχει ζωή πρέπει να υπάρχει ένας «ζωντανός» οργανισμός.

Η ζωή εκλαμβάνεται σαν αυτόδυναμη κατάσταση, αὐστηρά αὐτοκαθοριζόμενη (μέ βάση τά πανίσχυρα γονίδια) και σέ καμιά περίπτωση **σάν σχέση** του ζωντανού οργανισμού-περιβάλλοντος. Τό περιβάλλον που «συμπωματικά» υπάρχει είναι «μᾶλλον χρήσιμο» ἄν και συχνά «έχθρικό»: ἐπ' οὐδενί ὅμως δέν πρόκειται νά νοηθεῖ πῶς ἡ ζωή είναι ἀκριβῶς αὐτή ἡ ὀργανική ἐνότητα τῆς βιολογικῆς δομῆς (ζωντανού ὀργανισμοῦ) μέ τό περιβάλλον. Τό περιβάλλον μπορεῖ νά εἶναι «έχθρικό», «φιλικό» ἢ «ἀδιάφορο» (ὅπως περίπου σέ μία μηχανή). Περιθώρια γιά ἀναζήτηση οὐσιαστικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στόν ὀργανισμό και τό περιβάλλον δέν ὑπάρχουν.

Μ' αὐτό τόν τρόπο ὀρίζεται ταυτόχρονα και ἡ μεθοδολογική βάση τῆς ἔρευνας: Τό «ζῶν ὄν» ἐρευνᾶται και ἐξετάζεται «καθ' ἑαυτό», μόνο του, ὄχι ταυτόχρονα μέ τό περιβάλλον του.

– Παρόμοια, τό πνεῦμα που χαρακτηρίζει τήν ἀντίληψη γιά τόν ἴδιο ζωντανό ὀργανισμό δέν ὑπολίνεται καθόλου ἀπ' τό προηγούμενο.

Ἐκτός ἀπό τήν ἀπώλεια τῆς ἐνότητας τοῦ ὀργανισμοῦ μέ τό περιβάλλον, ἡ μηχανιστική εἰκόνα τῆ ζωῆς χαρακτηρίζεται και ἀπό τήν **ἀπουσία τῆς ἀντίληψης γιά λειτουργική και ὀρ-**

γανική ἐνότητα αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ ὀργανισμοῦ. (Κάτι που σημαίνει πῶς στήν ἀντιμετώπιση τοῦ ὀργανισμοῦ και τῶν προβλημάτων τῆς ὑγείας του θάπρεπε νά συνίπολογίσουμε και αὐτό τόν παράγοντα)

Παρά τήν δυνατότητα φυσιολογικῶν μετασχηματισμῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ ὁποία εἶναι τόσο ὀφθαλμοφανῆς ὥστε νά εἶναι ἀδύνατο νά ἀμφισβητηθεῖ, ὑπάρχει ἡ τάση νά ὀρίσουμε γιά κάθε λειτουργία μία «τιμή ὑγείας» κάποιου ὑποθετικοῦ «πρότυπου ἀνθρώπου». Ἡ δυναμική ἰσορροπία τοῦ ὀργανισμοῦ που στηρίζεται πάνω σέ ἀδιάκοπους μετασχηματισμούς τῶν ἐπιμέρους ἰσορροπιῶν του, ὑποκαθίσταται ἀπό ἕνα ἄθροισμα τιμῶν τῶν διαφόρων λειτουργιῶν. Τό μοντέλο τοῦ «πρότυπου ἀνθρώπου» ἀποτελεῖ τήν ἐπιστημονική σύλληψη που θά στηρίξει μία στατική ἀντίληψη γιά τήν ζωή, μία ἀντίληψη τύπου μηχανῆς. (Ἡ μηχανή εἶναι στατική και χρονικά ἀμετάβλητη μέσα στόν χρόνο και συνεχίζει νά μᾶς δίνει τά ἴδια ἀποτελέσματα ὅσο διατηροῦμε τούς ὀρους ὑπαρξῆς τῆς). Ἐτσι πῶς ἀπό τήν ἀναζήτηση τῆς «σωστῆς» ἢ «ὑγιούς» τιμῆς τῆς ἄλφα λειτουργίας, ὑποκρίπτονται οἱ παράγοντες τοῦ «ἐπιστημονικοῦ λάθους» που ξεκινᾶνε:

ἀπό τό γεγονός ὅτι τό «ἄθροισμα» τῶν ἐπιμέρους λειτουργιῶν δέν μᾶς δίνει σάν σύνολο τόν ὀργανισμό (γιατί ὅπως εἴπαμε οἱ σχέσεις και ἡ συνάρθρωση τῶν ἐπιμέρους τμημάτων και τμηματικῶν λειτουργιῶν δημιουργεῖ νέες ἰσορροπίες, νέες ιδιότητες, νέες λειτουργικές μορφές).

ἀπό τό γεγονός τῆς μεταβλητότητας (δυναμικότητας) τοῦ ὀργανισμοῦ που μᾶς δίνει ἕνα τεράστιο φάσμα φυσιολογικῶν διακυμάνσεων τῶν τιμῶν τῶν διαφόρων λειτουργιῶν.

ἀπό τό γεγονός ὅτι και ἡ συνηθέστερη (ἐπικρατέστερη) τιμή μῆς λειτουργίας, δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν πρότυπη, γιατί κι' αὐτή εἶναι περιβαλλοντικά καθορισμένη. Καί μάλιστα, δε-

δομένου ότι αρκετές λειτουργίες είναι σέ σημαντικό βαθμό κοινωνικά καθορισμένες, τίποτα δέν μᾶς ἀποκλείει νά ἐξετάσουμε μήπως κι αὐτές οἱ τιμές εἶναι παθολογικές (καί σ' αὐτή τήν περίπτωση κάθε ἄλλο παρά πρότυπες). Ἡ «πρότυπη τιμή» θεωρεῖ σάν δεδομένη καί μὴ ἀνατρέψιμη τήν ὁποιαδήποτε βλαπτική ἐπίδραση κοινωνικῶν παραγόντων πάνω στόν ἄνθρωπο· ἡ ἀκριβέστερα ἀποσιωπᾷ τὸ γεγονός αὐτό, βρίσκοντας κάλυμα πίσω ἀπὸ τὰ τελευταῖα ὅρια προσαρμοστικότητας τοῦ ἀνθρώπου πού δέν ἐπέτρεψαν (ἐν μέρει μόνο) τήν μαζική ἐξαθλίωση τῆς ἀνθρώπινης ὑγείας, τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Μέ τήν ἴδια ἔννοια καί ἡ μεθοδολογία τῆς ἱατρικῆς ἐρευνας στηρίζεται στήν ἴδια ἀρχή: στόν κατεμαχισμό τοῦ ἀνθρώπου σέ ὅργανα καί ὁργανίδια, μέ ἀνώτερη συνέπεια νά ἀναπτύσσεται ἡ ἱατρική χωρισμένη σέ κλάδους πού καθενας τους ἐξετάζει ἓνα μικρὸ τμῆμα τοῦ ἀνθρώπινου ὁργανισμοῦ. Παρ' ὅτι εἶναι ὄντως πρόβλημα τὸ ἂν θά μπορούσαμε νά ἀπορρίψουμε συνολικά τήν «εἰδικότητα», ἐν τούτοις σίγουρα δέν μπορούμε νά τήν ἀποδεχοῦμε σάν μεθολογική βάση ἀνάπτυξης τῆς ἱατρικῆς γνώσης. Γιατί τελικά διαπιστώνουμε ὅτι (καί στὸ ἐπίπεδο τῆς μεθοδολογίας) ἡ «ἐνότητα» ἔχει ὑποκατασταθεῖ ἀπὸ τήν «εἰδικότητα».*

- Στὸ ἐπίπεδο τοῦ τί εἶναι ὑγεία καί τί ἀρρώστια, ἡ ἀποψη πού συγκροτεῖται ἀπὸ τήν ὅλη πορεία καί πρακτική τῆς ἱατρικῆς στόν καπιταλισμὸ εἶναι ἐξίσου

χαρακτηριστική, καί ἀπορρέει ἀπὸ τήν γενικώτερη ἀντίληψη γιά τήν ζωή.

Τὸ μοντέλλο τοῦ παραλληλισμοῦ μεταξὺ μηχανῆς-ἀνθρώπου ἐμφανίζεται σέ σημαντικό ἢ καί κυρίαρχο βαθμὸ στήν ἀντίληψη γιά τήν ὑγεία. Ἐπιπλέον οἱ οἰκονομικές σχέσεις πού καθορίζουν τήν ἱατρική (καί πού θά ἐξετάσουμε παρακάτω) συμμετέχουν κι αὐτές στήν διαμόρφωση τῆς ἔννοιας «ὑγεία» καί ἀναδεικνύουν σάν ὅρισμό τῆς ὑγείας τὸν ἐξῆς περιπῶ: "Ὅτι ὑγεία εἶναι ἡ κατάσταση διατήρησης τῶν μηχανικῶν ἱκανοτήτων τοῦ ὁργανισμοῦ, καί παράλληλα ἡ πλήρης «προσαρμογὴ» του στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ἀπὸ διανοητικῆς, ψυχικῆς καί ἰδεολογικῆς πλευρᾶς. Ἀντίστοιχα σάν ἀρρώστια ὀρίζεται ἡ κατάσταση ἀπώλειας τῶν μηχανικῶν ἰδιοτήτων («ἡ ἀδυναμία νά προσφέρει ἐργασία») ἢ ἡ ἔλλειψη προσαρμογῆς του στήν κοινωνία.

Τὸ περιβάλλον λοιπὸν καί ἡ κοινωνία εἶναι δεδομένα. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά εἶναι ὑγιής ἢ ἀρρωστος χωρὶς αὐτὸ νά σημαίνει τίποτα γιά τὸ περιβάλλον του.

πρῶτο σημεῖο λοιπόν: Ἡ ὑγεία καί ἡ ἀρρώστια εἶναι καταστάσεις πού χαρακτηρίζουν τὸν ὁργανισμό κι ὄχι τήν σχέση του μέ τὸ περιβάλλον. Οἱ αἰτίες τους λοιπὸν μποροῦν νά ἀναζητηθοῦν ὅπουδῆποτε ἄλλου ἀλλὰ ὄχι στὸ φυσικὸ καί κοινωνικὸ περιβάλλον τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὑγεία αὐτοδύναμη κατάσταση καί τὸ περιβάλλον (ἡ κοινωνία) ἄμοιρο κάθε εὐθύνης.

Σέ μιά κοινωνία πού χαρακτηρίζεται

*Δέν πρέπει σέ καμμία περίπτωση νά δοῦμε τήν εἰδικότητα σάν συνέπεια τοῦ μεγάλου ὄγκου γνώσεων, γιά τὸν λόγο ὅτι οἱ γνώσεις αὐτές εἶναι ἤδη ἀπὸ τήν γένεσή τους κομματιαστές καί «ἐξειδικευμένες», γιατί τέτοια εἶναι ἡ διαδικασία παραγωγῆς τους. Γιά νά γίνει πιὸ κατανοητό: Θά μπορούσε νά ὑπάρχει ὁ ἴδιος ὄγκος γνώσεων πού θά ἀφοροῦσε ὁμως τὸν ἄνθρωπο σάν

λειτουργική ἐνότητα μέσα σ' ἓνα περιβάλλον. Αὐτὸ ὁμως θά προϋπέθετε μιά διαφορετικὴ ἀντίληψη γιά τήν ζωή. Ἄρα δηλ δέν εἶναι οἱ πιὸ πολλές γνώσεις ἡ αἰτία τῆς «εἰδικότητας» ἀλλὰ ἡ ἀντίληψη πού βλέπει τὸν ἄνθρωπο σάν ἓνα ἄθροισμα ἐξαρτημάτων καί πού ἐνυπάρχει (ἡ ἀντίληψη αὐτή) στόν τομέα τῆς ἐρευνας καί ὁδηγεῖ στήν παραγωγή τέτοιων γνώσεων.

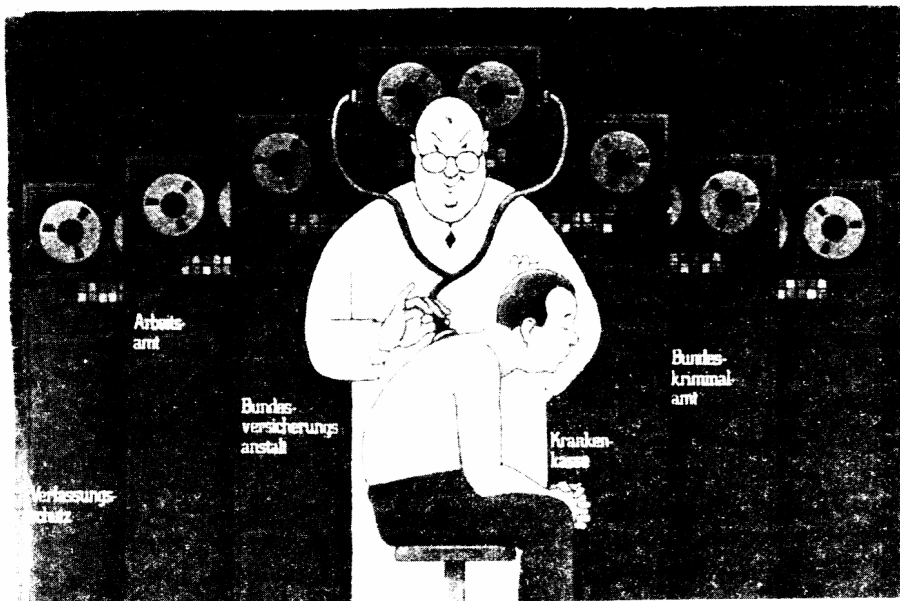
ἀπ' τὴν ἀγορά ἐργασίας καὶ τὸν ἀνταγωνισμό, ἢ διατήρηση τῆς ικανότητος πρὸς ἐργασία (τῶν μηχανικῶν ικανότητων καὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ λογικοῦ) δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ εἶναι ὁ μοναδικὸς στόχος τῆς ἱατρικῆς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα κριτήριον ὑγείας. Ἡ ἀνάγκη νὰ συντηρηθεῖ τὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ καὶ νὰ ἐπιστρέψει τὸ ταχύτερον εἰς τὴν ἀγορά ἐργασίας, ὁδηγεῖ εἰς βασικὰς ἐπιλογὰς τῆς ἱατρικῆς. Ἡ συντήρηση τῆς ικανότητος πρὸς ἐργασία κυριαρχεῖ ἀπέναντι εἰς τὴν ὑπόλοιπες λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπου (ψυχικὰς, συναισθηματικὰς, δημιουργικότητα, κοινωνικότητα κλπ.), ὅπως ἐπίσης κυριαρχεῖ καὶ ἀπέναντι εἰς τὴν ἀνάγκη γιὰ συνολικὴ ἰσορροπία (ἀνατομικὴ καὶ φυσιολογικὴ) τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀντίληψη τῆς ἐνότητος ὅλων αὐτῶν τῶν λειτουργιῶν δὲν χαρακτηρίζει τὴν ἀστική ἱατρική. Ἡ συντήρηση τῆς ἐργασιακῆς ικανότητος πληρῶνεται μὲ ἀντίτιμον τὴν καταστροφή τῆς συνολικῆς ἰσορροπίας καὶ τὴν

καταστολὴ τῶν ὑπολοίπων ἀνθρώπινων λειτουργιῶν (λειτουργίες ποῦ εἶναι ἀδιάφορες ἀπὸ οικονομικῆς πλευρᾶς).

Δεύτερον σημεῖον συνεπῶς: Μέσα εἰς μιὰ εἰκόνα ἀποσύνδεσης τῶν ὁπῶν ἀνθρώπινων λειτουργιῶν, ὑπερτονίζεται (ἢ καὶ ἀπομονώνεται) στὸν ὅρισμό τῆς ὑγείας ἡ ικανότητα πρὸς ἐργασία· οἱ μηχανικὲς καὶ λογικὲς ικανότητες τοῦ ἀνθρώπου (καὶ μάλιστα ὄχι ἀπαραίτητα καὶ τὰ δύο μαζί). Τὸ τίμημα εἶναι ἡ καταστολὴ ἄλλων λειτουργιῶν καὶ ἡ διασάλευση τῆς γενικῆς ἰσορροπίας (πράγματα ποῦ καὶ τὰ δύο μαζί ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐξαθλίωσιν τῆς ζωῆς).

Ἡ ἐνταξίς τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ μέσα εἰς τὴν ἀγορά ἐργασίας πέρα ἀπὸ τὴν ικανότητα πρὸς ἐργασία προϋποθέτει καὶ κάτι ἄκόμη: τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ὑποκειμενικῶν ὁρων τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ὥστε νὰ «προσαρμοστῇ μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν».

Ὁ ὅρισμός τῆς Παγκόσμιας ὁργάνωσης Ὑγείας γιὰ τὸν ὑγιή ἀνθρώπου

πλήν τῶν ἄλλων ἀναφέρει πῶς ὁ ὑγιής ἄνθρωπος «...εἶναι προσαρμοσμένος ἀπὸ ψυχικῆς καὶ ἡθικῆς (!!!) πλευρᾶς στὴν κοινωνία πού ζεῖ».

Μάλιστα σὲ μιά διευκρίνιση τοῦ βιβλίου τοῦ Κ. Ρούκα «Δημόσια Ὑγιεινὴ καὶ προληπτικὴ ἱατρικὴ» ἀναφέρεται πῶς ὁ τεντυμπούσμος εἶναι μὴ ὑγιὲς κατάσταση (!).

Ἐν πάσει περιπτώσει μετὰ ἀπ' αὐτὰ ἡ ἱατρικὴ ἐπιφορτίζεται καὶ μὲ ἓνα ἀκόμη καθήκον : τὴν διαφύλαξη τῆς προσαρμοστικότητας στὴ συγκεκριμένη κοινωνικὴ δομὴ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἱατροποίηση τοῦ «διαφορετικοῦ» (τὴν ἀναγόρευση σὲ ἀρρώστια κάθε κατάστασης ὅπου δὲν εἶναι εὐκόλη ἡ προσαρμογὴ στὶς συγκεκριμένες κοινωνικὲς συνθήκες).

Εἶναι **τὸ τρίτο σημεῖο** πού μπορούμε νὰ ἐπισημάνουμε.

Ἡ ἀδυναμία τῆς μηχανιστικῆς ἱατρικῆς νὰ δεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ μιά δυναμικὴ ἰσορροπία μὲ τὸ περιβάλλον του, τὴν ὁδηγεῖ στὸ νὰ ἀποδέχεται τὴν ἀρρώστια σάν μιά ξεχωριστὴ ὄντοτητα πού ἐγκαθίστανται στὸν ὄργανισμό καὶ τὸν βλάπτει. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο παρακάμπτεται τὸ πρόβλημα κατὰ πόσον ἡ ἀρρώστια εἶναι μιά διατάραξη τῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ περιβάλλον του.

Ἡ ἱατρικὴ ὑπάρχει ἀπ' τὴν στιγμή πού ὑπάρξει βλάβη στὸν ὄργανισμό. Ὁλόκληρη ἐκείνη ἡ διαδικασία καὶ οἱ ὅποιοι παράγοντες ἐπιδρῶν σ' αὐτὴν πού ὀνομάσαμε προηγουμένως νοσογέννηση, πού εἶναι ἐκείνη ἀκριβῶς ἡ διαδικασία πού ὁδηγεῖ **τελικά** στὴν ὀργανικὴ βλάβη, εἶναι γιὰ τὴν ἱατρικὴ ἓνα ἄγνωστο ξένο σῶμα.

Τὸ πρόβλημα τῆς ὑγείας ἐντοπίζεται μόνο στὸν ὄργανισμό, ἐνῶ ἡ ἐρευνα τῶν διαδικασιῶν τῆς νοσογέννησης θὰ ὁδηγοῦσε σὲ μιά ἱατρικὴ κοινωνικῶν διαδικασιῶν πού θὰ ἐξασφάλιζαν τὴν ἰσορροπία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ περιβάλλον του.

Ξέρουμε καλὰ σήμερα ὅτι οἱ συγκεκριμένες κοινωνικὲς σχέσεις μπορούν

νὰ εἶναι παθογόνες αὐτές καθ' ἑαυτές.

Ὅπως ἐπίσης ξέρουμε ὅτι αὐτές οἱ ἴδιες κοινωνικὲς σχέσεις μποροῦν νὰ ὁδηγήσουν στὴν καταστροφὴ τῆς ἰσορροπίας τοῦ ὄργανισμοῦ μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον, μέσα ἀπὸ τὴν καταστροφὴ αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ περιβάλλοντος. Παρόλα αὐτὰ ἡ ἀστικὴ ἱατρικὴ ἐπινοώντας τὸ μοντέλλο τῆς «συμπτωματικῆς θεραπείας», καθόρισε τὰ ὅριά της πάνω στὰ ὅρια τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ μόνον αὐτοῦ.

Σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἀντίληψης ὅτι ὁ ὄργανισμός εἶναι κάτι ξεκομμένο ἀπ' τὸ περιβάλλον του, ὁδηγήθηκε στὸ νὰ ἐξετάζει τὴν ἀρρώστια καὶ νὰ ἀναζητεῖ τὴν θεραπεία της ἔξω ἀπὸ τίς κοινωνικὲς σχέσεις, μὲ ἀπώτερη συνέπεια νὰ χάσει ἀπὸ τὴν ὀπτικὴ τῆς ὁλόκληρο ἐκεῖνο τὸν κύκλο ἀλληλεπιδράσεων πού ξεκινάει ἀπ' τὸ φυσικὸ καὶ κύρια ἀπ' τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον, ὅπως καὶ τὸ σύνολο ἐκεῖνο ἀπὸ τίς περιβαλλοντικὲς συνθήκες πού ὑπεισέρχονται στὴν διαδικασία ἐμφάνισης μιᾶς ἀρρώστιας καὶ πού τελικὰ ὑπαγορεύουν καὶ καθορίζουν τὸν χαρακτήρα της.

Ἡ συγκρότηση τέτοιου εἴδους ἀντιλήψεων γιὰ τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ἱατρικῆς στὸν καπιταλισμό, σίγουρα δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο σάν ἄμεση συνέπεια τῆς ἐξέλιξης τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν.

Οἱ οικονομικὲς σχέσεις πού ἐμφανίζονται παράλληλα μὲ τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ (καὶ συγκεκριμένα οἱ καπιταλιστικὲς σχέσεις) παίζουν ἓναν ἄμεσα καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἐξέλιξη τῆς ἱατρικῆς. Ἀπὸ τότε πού ἡ ἀνθρώπινη γνώση ἀρχίζει καὶ ἐγγίζει τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ γνώσεις αὐτές γίνονται κτῆμα ἀποκλειστικὰ ὀρισμένων ἀνθρώπων, ἐμφανίζεται ἱστορικὰ ἡ πρώτη δυνατότητα ἐμπορικῆς ἐκμετάλλευσης αὐτῶν τῶν γνώσεων· δηλαδὴ ἡ διάθεση τῶν στοιχειωδῶν αὐτῶν γνώσεων ἐπὶ πληρωμῇ. Ἡ δυνάμει ἀπὸ τὴν καπι-

ταλισμό βρίσκει την ούσιατική της πραγμάτωση. Τό κεφάλαιο έχοντας την ανάγκη να δημιουργεί νέους χώρους επενδύσεων (άφ' ενός για την απορρόφηση της πλεονάζουσας υπεραξίας άφ' ετέρου για την δημιουργία νέων αγορών και κάρπωσης νέας υπεραξίας) εισβάλλει και καταλαμβάνει και τόν τομέα παροχής υγείας και περίθαλψης. Η κυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων εκφράζεται με την έμπορευματοποίηση της υγείας και της ιατρικής. Εκφράζεται δηλαδή με τό γεγονός **οτι ή έμπορευματική ιδιότητα είναι τό βασικό χαρακτηριστικό κάθε ιατρικής πράξης** με συνέπεια νά αναπτύσσεται όλόκληρο τό σύστημα της περίθαλψης και της ιατρικής πάνω σέ έμπορευματικά πρότυπα. Όλοι οι τομείς και οι οργανισμοί πού σχετίζονται με την υγεία είναι είτε άμεσα κερδοσκοπικές έπιχειρήσεις είτε έξυπηρετούν τέτοιες έπιχειρήσεις (μέσα από την παρέμβαση του κράτους σάν συνολικού καπιταλιστή). (Φαρμακοβιομηχανίες, βιομηχανίες ιατρικών ειδών, εργαλείων και μηχανημάτων, νοσηλευτικά συγκροτήματα, έλεγχώμενα ή κρατικά έρευνητικά κέντρα κλπ).

Έκείνο πού έδω μās ένδιαφέρει δέν αυτές οι ίδιες οι οικονομικές λειτουργίες, αλλά τό κατά πόσο και μέ πió τρόπο οι λειτουργίες αυτές έπηρεάζουν την ίδια την ιατρική γνώση και την κατευθύνουν σέ μία τέτοια κατεύθυνση σάν αυτή πού πió πρίν σχολιάσαμε.

Υπό την κυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων, ή παραγωγή της ιατρικής γνώσης κατευθύνεται είτε άμεσα (μέσω των έρευνητικών κέντρων των βιομηχανικών) είτε έμμεσα (μέσω των κρατικών έρευνητικών κέντρων) πρός την έξυπνέρετηση των συμφερόντων των περί την υγεία βιομηχανιών. Η διασφάλιση των συμφερόντων αυτών έπιτυγχάνεται μέ τό νά κατευθύνεται ή ιατρική έρευνα πρός την κατεύθυνση της **παραγωγής μόνο έμπορευματοποιησιμων ιατρικών γνώσεων**.

Όποια έρευνα σχετίζεται μέ την διάγνωση, την συντήρηση, την θεραπεία, την πρόληψη πρέπει νά δίνει τέτοιες και μόνο τέτοιες λύσεις, πού νά μπορούν νά είναι έμπορευματοποιησιμες. Αντίθετα κάθε γνώσει πού ΔΕΝ μπορεί νά γίνει έμπόρευμα αποκλείεται ούσιαστικά άπ' τις πρώτες ήδη στιγμές της εμφάνισης της (π.χ. μορφές θεραπείας πού νά στηρίζονται ένδεχομένως στην κινητοποίηση των ιδιών των δυνάμεων του οργανισμού δέν πρόκειται νά παραχθούν, στόν βαθμό πού δέν μπορούν νά γίνουν έμπόρευμα).

Σάν έμπόρευμα ή παρεχόμενη περίθαλψη και υγεία ακολουθεί τόν νόμο της ζήτησης - προσφοράς. Δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση τό είδος της προσφερόμενης περίθαλψης **καθορίζεται** από τό είδος της ζητούμενης. Σέ μία καπιταλιστική κοινωνία πού στηρίζεται πάνω στην έκμετάλλευση της εργατικής δύναμης τό κεφάλαιο έχει ανάγκη από την κανονική λειτουργία των παραγωγικών μονάδων. Ό εργάτης σάν εξάρτημα των μηχανών γιά νά εκπληρώσει τις ανάγκες του κεφάλαιου γιά όμαλή λειτουργία των παραγωγικών μονάδων έχει ανάγκη «συντήρησης». Η «συντήρηση» του «άνθρώπινου παράγοντα» αναφέρεται στή διατήρηση της ικανότητάς του πρός εργασία. Ό καπιταλιστής έχει ανάγκη από μία έπιστήμη, από μία ιατρική πού νά εκπληρώνει αυτούς τούς δρους και μάλιστα άν είναι δυνατόν μέ τό μικρότερο κόστος και στό έλάχιστο δυνατό χρονικό διάστημα. Η ζήτηση καθορίζει και την προσφορά. Η ιατρική όφείλει νά αναπτυχθεί πρός αυτήν άκριβώς την κατεύθυνση.

Δηλαδή παράγει μορφές θεραπείας πού «θεραπεύουν» εκείνες άκριβώς τις διαταραχές πού σχετίζονται μέ την μείωση της ικανότητας πρός εργασία, άνεξάρτητα από τό άν αυτό μπορεί νά σημαίνει μία γενικώτερη διαταραχή της ισοροπίας του ανθρώπινου οργανι-

σμού. Και μάλιστα μιά θεραπεία μέ τέτοιες χρονικές προδιαγραφές πού θά διαταράξουν στο έλάχιστο τή λειτουργία τής παραγωγικής μονάδας ή τής υπηρεσίας, ενώ άπό τήν άλλη μεριά είναι αδιάφορο άν εκβιάζουν τούς βιολογικούς ρυθμούς, άν καταστρέφουν τόν βιολογικό χρόνο τής άποθεραπείας, άν διαταράσσουν μ' έναν επιπλέον τρόπο τήν γενική όργανική ίσορροπία.

Έδω ή σύγκριση μηχανής ανθρώπου παύει νά είναι ένας άπλός παραλληλισμός. Μέσα στά πλαίσια τών καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής συμπεριλαμβάνεται, αναπόσπαστα πιά, ή αντίληψη ότι ό άνθρωπος παράγοντας άποτελεί άπλως μιά ειδική μορφή μηχανής (μιά ζωντανή μηχανή) ένα άπλό έξάρτημα τών παραγωγικών μέσων. Κατά συνέπεια ή μηχανιστική αντίληψη τού ανθρώπου είναι όρος ύπαρξης τών καπιταλιστικών σχέσεων.

Ή ιατρική λοιπόν στήν προσπάθειά της νά ανταποκριθεί σ' αυτές τίς απαιτήσεις κατευθύνεται πρός αύτή άκριβώς τήν κατεύθυνση: **Νά έπαναφέρει τόν άρρωστο τό ταχύτερο δυνατόν στήν εργασία του, σέ κατάσταση πού νά μπορεί νά έπιτελέσει αύτή τήν εργασία** (καί αυτό σάν κυρίαρχο κριτήριο ύγείας).

Οά ήταν ιδιαίτερα χαρακτηριστικό άν είχαμε στά χέρια μας (γιά δημοσίευση) μιά έπιστολή ιατρικών κύκλων από τήν Γερμανία πρός τίς έλληνικές όρθοπεδικές κλινικές, όπου αναφέρεται ότι κριτήριο γιά τήν έπιλογή τής Α καί όχι τής Β συγκεκριμένης θεραπείας ήταν τό γεγονός ότι μέ τήν Α θεραπεία οι άσθενείς έπέστρεφαν στήν εργασία τους κατά μέσον όρο 10 μέρες νωρίτερα (!) Άναφορά στήν έπιλογή αύτή έγινε από βοηθό τής έδρας «παιδοχειρουργικής καί όρθοπεδικής» Θεοδωρικής σέ μάθημα πρός τούς φοιτητές.

Ένα επιπλέον στοιχείο πού καθορίζει τήν πορεία τής ιατρικής καί ξεκινάει από τίς καπιταλιστικές σχέ-

σεις πού ισχύουν σ' αύτήν είναι ή τάση γιά «συσσώρευση».

Ή βιομηχανία περίθαλψης σάν κερδοσκοπική καπιταλιστική έπιχείρηση υπόκειται καί αύτή στήν διαρκή τάση τού κεφάλαιου γιά συσσώρευση. Ή ύπεραξία πού έχει ήδη καρπωθεί, πρέπει νά επενδυθεί κάπου άλλου γιά νά μήν οδηγήσει σέ οικονομική καταστροφή.

Ή ύπεραξία π.χ. άπό τήν έκμετάλευση τών βασικών ιατρικών εργαλείων πρέπει άπαραίτητα νά επενδυθεί σ' ένα καινούργιο τομέα: π.χ. σέ μιά βιομηχανία παραγωγής νέων μηχανημάτων πού γιά νά μπορούν νά άπορροφηθούν άπό τήν αγορά πρέπει νά θεωρούνται «καλύτερα» τό «καλύτερο» συνήθως σημαίνει πολυπλοκότερο καί άρα άκριβέστερο. Ή νέα ύπεραξία πρέπει νά ακολουθήσει τήν ίδια πορεία κ.ο.κ

Τελικά πίσω από όλα αύτά διαφαίνεται μιά συνεχής τάση έξάρτησης τής ιατρικής πράξης από μηχανές πολυπλοκότερες πού κατ' ανάγκη ύπάρχει σέ όρισμένα κέντρα. Ή σημερινή κατάσταση όπου όλο καί περισσότερο ή διάγνωση καί ή θεραπεία εξαρτάται από κεντρικότερους όργανισμούς (εργαστήρια ειδικά τμήματα κλπ.) είναι άκριβώς άπόρροια αύτης τής τάσης τού κεφαλαίου γιά συσσώρευση. Παράλληλα μέσα άπό αύτή τή διαδικασία έπιτυγχάνεται συνεχώς ή μεγαλύτερη βιομηχανοποίηση τής περίθαλψης πού όλοένα καί περισσότερο, άφαιρεί από τόν «έλεύθερο γιατρό» τήν δυνατότητα νά άσκήσει τήν ιατρική μόνος του καί τόν τοποθετεί μέ ένα τέτοιο έπιστημονικό πειθαναγκασμό μέσα στό κύκλωμα τής βιομηχανίας τής ύγείας.

Έτσι καί τό ύγειονομικό δυναμικό έντάσσεται μέσα στήν συνολικότερη **πορεία βιομηχανοποίησης τής ύγείας**.

Σάν καπιταλιστική λειτουργία ή παροχή περίθαλψης υπόκειται στους γενικότερους όρους διαφύλαξης καί αναπαραγωγής τών κοινωνικών όρων

λειτουργίας του συστήματος. Πέρα από την «συντήρηση της εργατικής δύναμης» τό παραπάνω γεγονός έχει καί ευρύτερες συνέπειες στην εξέλιξη της ιατρικής γνώσης

Αν οι σχέσεις παραγωγής ή οι σχέσεις εξουσίας του συγκεκριμένου κοινωνικού συστήματος καταστρέφουν την ανθρώπινη ισορροπία δημιουργώντας ένα σύνολο από ψυχосωματικές διαταραχές είναι προφανές ότι σέ καμιά περίπτωση ή κατευθυνόμενη καπιταλιστική ιατρική δέν θά άναζητούσε την θεραπεία τους στην άνατροπή των κοινωνικών όρων άπ' τίς όποιες πηγάζουν αυτές*. Μέσα άπ

*Βλέπε και πρώτο τεύχος του περιοδικού «ή ύστερία στις άλυσίδες μονταρίσματος»

Συμπερασματικά μπορούμε νά πουμε ότι ή εξέλιξη της ιατρικής έχει έναν άμεσα ιστορικό χαρακτήρα μέ την έννοια ότι έμφανίζεται σάν άμεση συνέπεια του ενιαίου συστήματος οικονομικών καί φιλοσοφικών σχέσεων μιάς δεδομένης ιστορικής περιόδου.

αυτή την διαστρέβλωση ό καπιταλισμός επιδιώκει μ' έναν άκόμη τρόπο την νομιμοποίησή του άπέναντι στά μάτια των μαζών.

Ανεξάρτητα πάντως άπ' αυτό, γίνεται καθαρό πώς ή καπιταλιστική ιατρική όφείλει νά μήν εξετάσει ποτέ της τόν άνθρωπο σάν σχέση μέ τό κοινωνικό του περιβάλλον καί τούτο σάν μιά άναγκαιότητα του ίδιου του συστήματος.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ.

Ι. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Μέσα σ' αυτό τό ένιαίο πλαίσιο οικονομικών καί φιλοσοφικών σχέσεων πού προδιαγράψαμε, τό όποιο καθορίζει τό είδος τής ιατρικής γνώσης πού παράγεται καί παρέχεται, είναι σκόπιμο νά δούμε τήν στάση τής παραδοσιακής άριστερας.

Ή πολιτική τής παραδοσιακής άριστερας γιά τήν ύγεια στοιχειοθετείται σέ δυό επίπεδα:

α) 'Αφ' ενός πρόκειται γιά όρισμένες γενικές διακυρήξεις πού αναγνωρίζουν:

- δικαίωμα περίθαλψης έξίσου γιά όλο τόν λαό.

- τήν αναγκαιότητα νά μεριμνά αποκλειστικά ή πολιτεία γιά τήν περίθαλψη.

- τήν ανάγκη νά μήν είναι ή περίθαλψη άντικείμενο έκμετάλευσης του λαού.

β) 'Αφ' έτέρου μιά ειδικότερη πολιτική άνάλυση πού έχει νά κάνει μέ τόν αριθμό καί τό επίπεδο των γιατρών, μέ τήν κατανομή τους γεωγραφικά καί κατά ειδικότητες, μέ τόν αριθμό, τήν κατανομή καί τήν ποιότητα των κλινών καί των νοσοκομείων, μέ τά ποσοστά ασφαλισμένων ή ήμισφαλισμένων, μέ τό νομικό πρόσωπο των κλινικών (δημόσια, ιδιωτικά, ιδιωτικού δικαίου) κλπ

Λογική απόρροια των αναλύσεων αυτών είναι νά αναδεικνύονται σάν κύριοι άξονες τής πολιτικής τής άριστερας.

- ή κρατικοποίηση του συστήματος περίθαλψης

- ή δημόσια ασφάλιση όλου του λαού
- ή αύξηση κλινών, εξοπλισμού καί νοσοκομείων

- ή βελτίωση καί όρθολογιστική κατανομή του νοσηλευτικού δυναμικού.

Μέσα άπ' αυτά τά αιτήματα έμεινε άνέγγιχτο τό ζήτημα τής ούσίας τής ιατρικής γνώσης καί του ιστορικού τής προσδιορισμού (δηλ. κατά πόσον αυτή ή γνώση είναι προσδιορισμένη οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά καί ιδεολογικά, άρα καί ταξικά).

Ή ιατρική σάν έπιστήμη θεωρήθηκε «άντικειμενική» καί σάν άντικειμενική ή «μόνη δυνατή». Δέν άμφισβητήθηκε ποτέ ότι αυτή καθ' αυτή ή γνώση κατευθύνεται, ότι ή «άμεροληψία» της, ή άντικειμενικότητα καί ή μοναδικότητά της είναι πράγματα έπίπλαστα, ιδεολογικά έπικαλύματα του ταξικού της προσδιορισμού. Κατά μείζονα λόγο δέν άναλύθηκε καί ούτε βέβαια άμφισβητήθηκε ό έμπορευματικός τρόπος άνάπτυξης τής ιατρικής (μέ βάση δηλ. τόν στόχο: παραγωγή άνταλλακτικής αξίας), όπως έπίσης καί ή ιδεολογία πού προβάλλεται μέσω αυτής τής έπιστήμης έτσι όπως ιστορικά διαμορφώθηκε.

Ή άδυναμία τής άριστερας νά υιοθετήσει τήν ιδέα πώς ή άρρώστεια καί ή ύγεια είναι φαινόμενα στα όποια υπεισέρχονται κοινωνικές διαδικασίες πού τά κατευθύνουν σέ σημαντικότερο βαθμό, ή άδυναμία νά δεϊ από ένα πρίσμα διαλεκτικό τήν ένότητα του άτόμου μέ τό περιβάλλον καί κατά συνέπεια νά δεϊ τήν δυνατότητα νά είναι παθογόνες αυτές καθ' αυτές οι κοινωνικές σχέσεις, τήν όδήγησε στήν μοναδική της πολιτική έπιλογή γιά τήν ύγεια: τήν αύξηση καί βελτίωση τής υλικοτεχνικής ύποδομής. "Εται άνευ όρων υποτάχτηκε (χωρίς ούτε καν νά τό υποψιάζεται) στό καπιταλιστικό μοντέλλο των όρων ύπαρξης ύγείας καί περίθαλψης (ή ιδέα τής μιās καί άμερόληπτης έπιστήμης, ή έμπορευματι-

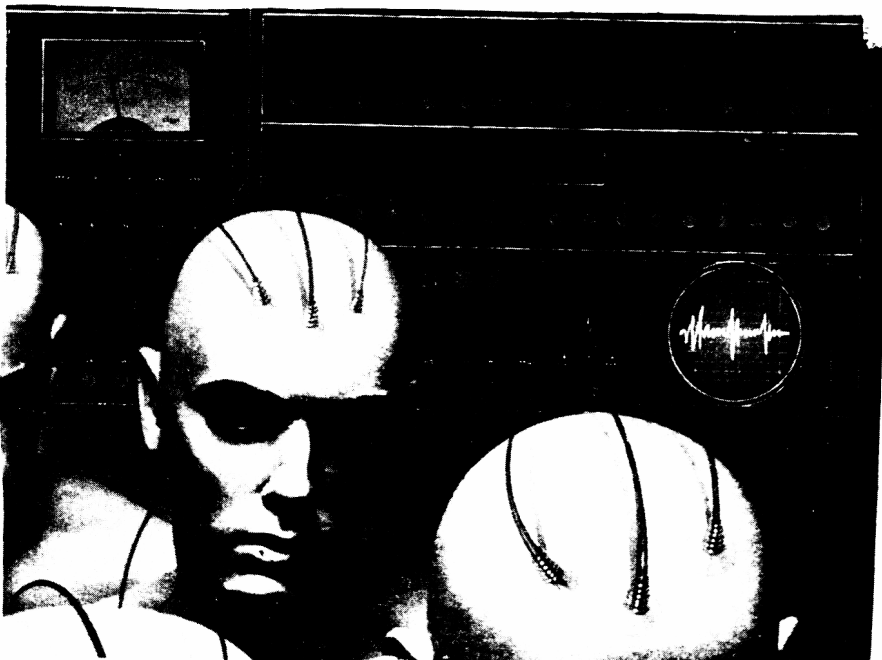
της ζωής).

Ἡ ἀποδοχή τῶν ὄρων αὐτῶν εἶχε καί ἀντίστοιχες συνέπειες στήν πολιτική τῆς ἀριστερᾶς σ' ἓναν ἐπιπλέον τομέα, στόν τομέα τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου παραγωγῆς καί παροχῆς περίθαλψης (ἐρευνητικά κέντρα, ἱατρικές σχολές, νοσοκομεῖα, ἀσφαλιστικά ταμεῖα ὀργανισμοί κλπ.)

Ἡ ἀποδοχή ἀπό τήν ἀριστερά τῶν ὄρων ὑπαρξῆς τῆς ἀστικῆς ἱατρικῆς μπορούσε νάχει (καί αὐτό ἐγινε) τήν ἐξῆς συνέπεια: Τήν ἀποδοχή τῶν θεσμῶν πού διέπουν τήν παραγωγή τῆς γνώσης, τήν διδασκαλία τῆς καί τόν τρόπο τῆς χρήσης τῆς, σάν τούς μοναδικούς δυνατούς· κατά συνέπεια καί ὁ ἀγῶνας τῆς ἀριστερᾶς στόν τομέα αὐτό δέν μπορούσε νά στοχεύσει πουθενά ἄλλοῦ παρά στόν ἐκσυγχρονισμό καί στήν ἀποδοτικώτερη λειτουργία τῶν θεσμῶν αὐτῶν μέσω κρατικοποιήσεων, αὐξηση οἰκονομικῶν κλπ.

II. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ.

A. Ἡ κριτική τῆς ἀστικῆς ἱατρικῆς μᾶς ἀναγκάζει νά ἀντιμετωπίσουμε τό ζήτημα τῆς ὑγείας πάνω σέ μιά βάση ταξικά προσδιορισμένη καί ἐνταγμένη σέ μιά διαφορετική προοπτική. Ἡ σύγχρονη ἱατρική στόν καπιταλισμό εἶναι γεγονός ὅτι μπορεί νά διευρύνει τά ὅριά της: στήν ἀνάγκη νά βρεῖ διέξοδο στήν ὀφθαλμοφανή ἐσωτερική ἐνότητα τοῦ ὀργανισμοῦ, υἱοθετεῖ πρότυπα τῆς κυβερνητικῆς μέ σκοπό νά ἀποδώσει τήν ἐσωτερική ἀλληλεξάρτηση. Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτά τά περιθώρια εὐελξίας, οἱ δυνατότητες τῆς μπορούν νά φτάσουν ὡς ἓνα ὀριακό σημεῖο: ὡς ἐκεῖ πού ἀπαιτοῦνται κοινωνικές ἀνατροπές· ὡς ἐκεῖ πού γίνεται πιά καθαρό ὅτι ὁ ἄνθρωπος λειτουργεῖ μέσα σ' ἓνα περιβάλλον φυσικό καί κοινωνικό καί δέν μπορεί νά νοηθεῖ ἐξω ἀπ'.

αυτό: ως εκεί που η πραγμάτωση της ανθρώπινης υγείας έρχεται σε αντίθεση με τον έμπορευματικό χαρακτήρα του συστήματος περιθάλψης.

Β. Η πολιτική της άριστεράς για την υγεία και την περιθαλψή (πέρα από τις τεχνοκρατικές διεξόδους της) δεν μπορεί να ενταχθεί σε μία συνολική στρατηγική αν δεν αντιμετωπίσει την υγεία μέσα από το πρίσμα της **πραγματικής κοινωνικής αξίας της ιατρικής πράξης**. Κάθε πολιτική πράξη ή πρόταση όφείλει να αποσκοπεί στην ανατροπή σάν θεμέλιου λίθου της ιατρικής στον καπιταλισμό, της **άνταλλακτικής αξίας** της ιατρικής πράξης, στην ανατροπή του έμπορευματικού χαρακτήρα της ιατρικής. Οι όποιες εκφράσεις της πολιτικής της άριστεράς όφείλουν να στοχεύουν στην ανάπτυξη μιάς ιατρικής που θα ανταποκρίνεται αποκλειστικά και μόνο στις πραγματικές ανάγκες που θα στηρίζεται τελικά σε μιά «κοινωνική αξία χρήσης». Ή άλλως: στό πρότυπο της καπιταλιστικής όφείλει να αντιπαρεταθεί ή προοπτική μιάς κοινωνικής ιατρικής. Ταυτόχρονα δεν μπορεί να νοηθεί μιά τέτοιου είδους προοπτική αν δεν καθορίζεται από μιά διαφορετική φιλοσοφική αντίληψη για την ζωή και την ανθρώπινη υγεία, **που θα πηγάζει άκριβώς από τόν κοινωνικό χαρακτήρα αυτής της προοπτικής**. Καί σάν τέτοια είναι ή διαλεκτική αντιμετώπιση του ανθρώπου σε λειτουργική ένότητα με τό περιβάλλον του. Ή τέτοια τοποθέτηση του ζητήματος μπορεί να ενταχθεί σε μιά στρατηγική ανατροπής των καπιταλιστικών σχέσεων, σε μιά συνολική κομμουνιστική στρατηγική.

Γ. Μιά τέτοια βάση στό πρόβλημα της ιατρικής καί της υγείας οδηγεί κατ' ανάγκη στην επέκταση καί στην ανάπτυξη κινήματος τόσο μέσα στό ίδιο τό περιεχόμενο της ιατρικής όσο καί στους θεσμούς που στηρίζουν καί αναπαράγουν την άστική ιατρική.

Ή πολιτική υγείας είναι για την άριστερά υπόθεση κινήματος: **ένος κινήματος που θα στοχεύει αδιάκοπα στην ανατροπή όλων των όρων καί των θεσμών που έξυπηρετούν την μηχανιστική-έμπορευματική ιατρική, καί παράλληλα θα δημιουργεί όρους ανάπτυξης μιάς διαλεκτικής-κοινωνικής ιατρικής καί υγείας**.

Τόσο ό τομέας της παραγωγής της ιατρικής γνώσης, όσο καί ό τομέας της διδασκαλίας της καί ό τομέας των στόχων καί των τρόπων της κοινωνικής της χρήσης, όφείλουν να γίνουν αντικείμενα παρέμβασης του κινήματος. Ή χώρος ανάπτυξης ενός τέτοιου κινήματος είναι πολύ εύρύς. Πέρα από τις κοινωνικές ομάδες που σχετίζονται άμεσα με την υγεία (γιατροί, νοσοκόμοι, φοιτητές κλπ.) υπάρχει ή συντριπτική πλειοψηφία των λαϊκών στρωμάτων που σε τελευταία ανάλυση τό πρόβλημα της υγείας είναι δικό τους πρόβλημα καί των συνθηκών ύπαρξής τους.

Δ. Ή μέχρι τώρα κριτικής της άστικής ιατρικής αναδεικνύει ήδη όρισμένους βασικούς άξονες παρέμβασης, άρκετά συγκεκριμένους. Μ' όλους τούς κινδύνους που κρύβει μιά πρώτη προσπάθεια μεταφοράς της κριτικής αυτής στό πολιτικό έπίπεδο, έν τούτοις είναι άπαραίτητο να επιχειρήσουμε κάτι τέτοιο έστω καί με τρόπο σκιαγραφικό.

- Είναι καθαρό πως δεν μπορεί να νοηθεί ανθρώπινη υγεία καί ισορροπία χωρίς την έγγύηση του φυσικού περιβάλλοντος. Οι όποιες διαταράξεις της οικολογικής (περιβαλλοντικής) ισορροπίας αντικαθρεφτίζονται πάνω στον άνθρωπο. Για την ανατροπή της καταστροφικής αυτής πορείας είναι άπαραίτητη ή ανάπτυξη **οικολογικών κινήματων** που θα αντιμετώπιζουν τό ζήτημα της ισορροπίας του περιβάλλοντος μέσα από τό πρίσμα **των παραγωγικών σχέσεων** που δημιουργούν

τό πρόβλημα. Ἡ κοινωνική πάλη γιὰ τὸ οἰκολογικό, πρέπει νὰ θεωρεῖται σάν ἓνα κομμάτι τῆς πάλης γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν καπιταλιστικῶν σχέσεων πού καπιλεύονται καὶ καταστρέφουν τὸ φυσικὸ περιβάλλον.

– Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν κοινωνικό. Ἡ κοινωνικότητά του δέν εἶναι ἀκαδημαϊκὸ ζήτημα ἀλλὰ συστατικὸ στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Οἱ κοινωνικὲς σχέσεις βίονονται ἀπ' τὸν ἄνθρωπο καὶ μὲ βιολογικὸ τρόπο. Συχνά μάλιστα ὁδυνηρό. Ἡ πάλη ἐνάντια σ' ὅλους ἐκείνους τοὺς θεσμούς καὶ τὶς σχέσεις πού φθίνουν τὴν ἀνθρώπινη ὑγεία εἶναι ὑπόθεση κινήματος. Τέτοιες σχέσεις μποροῦν νὰ εἶναι ἡ κοινωνικὴ καταπίεση, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀβεβαιότητα, ἡ συνθήκες δουλειᾶς, οἱ ρυθμοὶ παραγωγῆς, κλπ.

Ἡ ἀνάπτυξη κινήματων σ' ὅλους ἐκείνους τοὺς χώρους ὅπου γίνεται φανερό ὅτι οἱ κοινωνικὲς σχέσεις καταστρέφουν τὴν ἀνθρώπινη ὑγεία, πρέπει νὰ εἶναι συστατικὸ στοιχεῖο τῆς πολιτικῆς τῆς ἀριστερᾶς.

– Εἰδικώτερο θέμα εἶναι ἡ ἀνάπτυξη κινήματων γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν ὅρων ἐκείνων πού δημιουργοῦν τὶς **νεπαγγελματικές ἀρρώστειες**. Τόσο αὐτό τὸ τελευταῖο ὅσο καὶ τὰ προηγούμενα πρέπει νὰ προσεγγίζονται μὲσω τῶν σχέσεων παραγωγῆς, γιατί αὐτές τελικά καθορίζουν ἂν τὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐργασιακῆς δραστηριότητος εἶναι τὸ κέρδος ἢ ὁ ἄνθρωπος.

– Οἱ συνθήκες διαβίωσης, ἀπὸ τὴν ποιότητα διατροφῆς μέχρι τοὺς ὅρους κατοικίας, εἶναι θέματα μὲ ἓναν ἄμεσα πολιτικὸ χαρακτήρα. Ταυτόχρονα εἶναι κι' ἓνα ἀπὸ τὰ σημεῖα πού συναρθρώνουν μιά διαφορετικὴ πολιτικὴ γιὰ τὴν ὑγεία.

– Ὁ ρόλος τῶν σχολῶν νοσοκόμων, παραϊατρικῶν καὶ ιατρικῶν σχολῶν δέν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸ νὰ ἀναπαράγουν τοὺς ὅρους λειτουργίας τῆς ἔτσι διαμορφωμένης ιατρικῆς καὶ περιθαλψῆς. Νὰ παράγουν καὶ νὰ κατανέμουν τὸ

ἀπαραίτητο δυναμικὸ πού θὰ ἀποσπᾷ τὴν ἀρρώστια ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς συνθήκες καὶ θὰ τὴν ἀπομονώνει στὸ λευκὸ κελὶ κάποιου νοσοκομείου. Ἡ ἀνάπτυξη ἑνὸς κινήματος πού θὰ στοχεύει στὸ σπᾶσιμο τῶν στεγανῶν μεταξὺ αὐτῶν τῶν βαθμίδων καὶ παράλληλα στὸ ἀνοιγμα αὐτῶν τῶν σχολῶν χωρὶς κριτήρια σ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα (στὸ κάτω-κάτω ὁ καθένας ἔχει δικαίωμα νὰ γνωρίζει καὶ νὰ κατευθύνει τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ὑγεία του), θὰ εἶναι ἀκριβῶς τὸ κίνημα πού θὰ στρέφεται ἐνάντια καὶ θὰ ἀποδυναμώνει τοὺς ὅρους τῆς ἐμπορευματικῆς λειτουργίας τῆς ιατρικῆς στὸν καπιταλισμὸ καὶ παράλληλα θὰ δημιουργεῖ τοὺς ὅρους γιὰ ἓνα κίνημα κοινωνικῆς ιατρικῆς. Μέσα στὸ ἴδιο πλαίσιο μποροῦν νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀγῶνες γιὰ νὰ μεταφερθεῖ ἡ ἐκπαίδευση μέσα στὴν ἴδια τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα (π.χ. μελέτες σὲ συνοικίες ἢ ἐργοστάσια) καὶ ταυτόχρονα γιὰ νὰ ἀποκτήσει καὶ ἡ ἔρευνα ἓναν ἔμεσα κοινωνικὸ χαρακτήρα.

Μιά τέτοιου εἴδους παρέμβαση δέν εἶναι ἄλλο παρά παρέμβαση στὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο καὶ στοὺς θεσμούς τῆς ιατρικῆς.

Οι φυσικοί λένε ότι τό άσπρο είναι ή σύνθεση όλων τών χρωμάτων και πώς τό μαύρο είναι ή ολοκληρωτική άπουσία κάθε χρώματος. Είναι τό μεγαλύτερο ψέμα πού έχει άκουστεί ποτέ!

Οί ζωγράφοι λένε ότι τό άσπρο είναι «άσθενικό» ότι δέν «πιάνει» σέ κανένα άλλο χρώμα.

Μεγάλη μά πήν άλήθεια ή άγνοιά τους!

Εμείς ξέρουμε καλά τί είναι τό άσπρο. Είναι ή επιβλητική άνυπαρξία κάθε χρώματος· και τό μαύρο είναι ή συνειδητοποίηση του άσπρου.

Ξέρουμε καλά ότι τό άσπρο μπορεί νά καλύπτει κάθε χρώμα· κι όχι μόνο κάθε χρώμα μά και τό φώς και τό ήχο· και πήν κίνηση

Τό άσπρο είναι τό χρώμα τής φυλακής μας.

ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΗ ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Ζούμε τό τέλος μιās κοινωνικής οργάνωσης πού αποσκόπησε τό μέγιστο κέρδος γιά τή συσσώρευσή τοῦ κεφαλαίου καί τήν συσσώρευση τοῦ κεφαλαίου γιά τό μέγιστο κέρδος μέ ἑσχατο ποθοῦμενο καί δικαιολόγησι τήν ἐξαφάνισι τοῦ κόσμου τῆς ὑλικῆς στέρησης. Πράγματι ἀνέκαθεν ἡ πρώτη κουβέντα τῆς ἐξουσίας (ὅποιασδήποτε καί ὅπουδήποτε) εἶτανε ἕνα παραδεισίο μέλλον κι ἡ τελευταία τῆς ἕνα μίζερο παρόν. Τό μέλλον σάν ποθοῦμενο καί τό παρόν σάν δικαιολόγησι τοῦ. Πρέπει νά συσσωρεύσουμε γιά νά ἀπολαύσουμε (στό μέλλον), ἀλλά γιά νά στερηθοῦμε (στό παρόν). Καί νά πού ἡ σύγχρονη ἐξουσία ἐπιχειρεῖ ἕνα *salto mortale* ἀνατρέποντας τήν παραπάνω συνθήκη πού τή διατήρησε ἀπό καταβολῆς τῆς. Μέσα σέ λίγα χρόνια διαλύει τήν ἐσωτερική συνοχή τῆς καί τήν ἐξωτερική ἐπέμβασι τῆς καί συνεπῶς διαλύει κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἥττον τό παραδοσιακό τῆς σχῆμα. Εἶναι φανερό πῶς μιά νέα κοινωνική οργάνωσι ξετιλύγεται μέ ἐπικέντρο τό ἀντίθετο τῆς ὑλικῆς στέρησης: τήν κατανάλωσι ¹.

Αὕτῃ ἡ μεταβολή ἐγίνε δυνατή γιατί ἡ διεύρυνσι τοῦ κεφαλαίου ἐπιτεύχθηκε χωρίς τήν ἀποτελεσματική ἐπέμβασι τοῦ ἀντικαπιταλιστικοῦ κινήματος (γιά διάφορους λόγους). Ὦντας σέ ψηλά ἐπίπεδα ἡ συσσώρευσι τοῦ κεφαλαίου καί ἡ παραγωγικότητα, ὁ καπιταλισμός δέ θεωρεῖ πιά σά σωστή μεθοδολογία τήν ἐλλάτωσι τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ στό ἐλάχιστο («ἴσα-ἴσα γιά τήν συντήρησι τῆς ζωῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης» Μάρξ) ἀλλά τήν (σχεδόν) δίχως περιορισμό κατανάλωσι. Κατανάλωσι ἐμπορευμάτων, ἐμπορευμάτων πού μπορεῖ νά ἔχουν τή μορφή ἀντικειμένων, ἰδεῶν, ἐρωτικῶν συντρόφων. Μιά νέα κοινωνική οργάνωσι, λοιπόν : Πρέπει νά καταναλώσουμε γιά νά ἀπολαύσουμε καί νά ἀπολαύσουμε (ὁ,τι καταναλώνουμε) γιά νά (ξανά) καταναλώσουμε.

Ἴσως εἶναι χρήσιμο νά γίνε μιά συντομότερη ἱστορική ἀναδρομή σχετικά μέ τήν... «τοπογραφική» ἐντόπισι τῆς ἐξουσίας στίς δύο μορφές κοινωνικῆς οργάνωσης πού παρατηροῦνται μέχρι σήμερα.

Στήν παλιότερη κοινωνική οργάνωσι ἔχουμε δύο εἶδη τοποθετήσεων τῆς: ἀρχικά εἶτανε κάπου πάνω ἀπ' τά σύννεφα καί προσδιορίζονταν στό πρόσωπο ἀνθρώπων πού μέ τήν πρακτική τους γιγόντουσαν θεοί (ὁ Χριστός, ἄς πούμε) κι ὕστερα, μέ τήν ἀνοδο τοῦ καπιταλισμοῦ, κατεβαίνοντας τή σκάλα τοῦ ἐμπειρισμοῦ στήθηκε ἀνάμεσά τους.

• γιά νά συσσωρεύσουμε πρέπει νά . . .

(Ἡ νέα κοινωνική οργάνωσι εἶναι φανερό πῶς διαμορφώνεται μονάχα στίς ἀναπτυγμένες κοινωνίες καί μάλιστα συνυπάρχει μέ τήν παλιότερη πού χωρίς νά ἐξαφανιστεῖ, ὑποχώρησε... Εἶναι ἐπίσης φανερό πῶς στήν κάθε μιά κοινωνική οργάνωσι ἀντιστοιχοῦν ἄλλοι τύποι ἰδεολογίας. Τυπικά παραδείγματα ἰδεολογιῶν τῆς παλιᾶς κοινωνικῆς οργάνωσης εἶναι ἡ θρησκεία καί ὁ ἐθνικισμός. Τυπικά παραδείγματα ἰδεολογιῶν τῆς νέας κοινωνικῆς οργάνωσης εἶναι τὰ «θεάματα» (τηλεόρασι κινήματογράφος κ.λ.π.) καί τό ποδόσφαιρο πού θά ἐξετάσουμε παρακάτω)

Στήν νέα κοινωνική οργάνωση ή εξουσία τείνει νά συγκεντρώνεται στό ίδιο τό είναι τοῦ ἀνθρώπου καί κατόπιν νά ἐκπορεύεται ἀπ' αὐτό. Καθ' ἑνας τήν ἐσωτερικεύει καί αὐτοκατευθύνεται σ' ἑτεροκαθοριζόμενους σκοπούς²

Ἡδῆ ἡ ὠμή βία καί καταπίεση ἐκλείπουν ἀπό τίς ἀνεπτυγμένες τεχνολογικά κοινωνίες στό μέτρο πού ἔχει ἐνσωματωθεῖ στό σύστημα αξιῶν τῶν ἀνθρώπων τό σύστημα αξιῶν τοῦ συστήματος: στό μέτρο πού οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι (κάτι πρωτοφανές) ὑποδείχνουν τρόπους γιά τήν οργάνωση τοῦ πόνου τους καί τοῦ ξεχάσματος του, γιά τήν ἐκμετάλευση καί τή δικαιολόγησή της, γιά τήν παραίτησή τους μέσα στήν ἀγχώδη ψευδο-ἐνεργητικότητα τους.

Ὅπως εἶναι γνωστό αὕτῃ ἡ προοπτική τῆς ἐξουσίας ἐξυπηρετεῖται κατὰ κύριο λόγο ἀπό τήν ἰδεολογία καί τό μηχανισμό δράσης τῆς ἰδεολογίας.

Ὁ νέος μηχανισμός δράσης τῆς ἰδεολογίας τῆς νέας κοινωνικῆς οργάνωσης καί τό ποδόσφαιρό.

Ὁ πράκτορας τῶν σοβιετικῶν κάθισε μέ τό φίλο του στήν ἐξέδρα, ἐνῶ οἱ ὁμάδες ἐθγαίναν στό τεραίν.

«Ἐρχομαι κάθε δεύτερη Κυριακή» εἶπε. «Ὅταν ἡ μπάλα τινάζεται στό κενό νοιώθω ἕνα κομμάτι αὐτοῦ τοῦ κτήνους πού ξεσκίζεται καί ματώνει μέ τήν αἵσθηση πώς ἀνυψώθηκε στό ἐπίπεδο τοῦ Θεοῦ»

ἀπό ταινία κατασκοπείας πού προβλήθηκε στήν τηλεόραση τό Μάη τοῦ 75.

Σάν ἰδεολογία μπορούμε νά ὀρίσουμε ἕνα σύνολο ἀντιλήψεων πού ἔχουν στόχο τήν παγίωση καί διαιώνιση τῆς κυρίαρχης τάξης. Στήν ἰδεολογία περιλαμβάνονται ὄχι μόνο οἱ ἀντιλήψεις αὐτές ἀλλά καί οἱ ἀντίστοιχες διαδικασίες μέ τίς ὁποῖες οἱ συγκεκριμένες ἀντιλήψεις ἐπιδρουν καί διαμορφώνουν τή συνείδηση ἢ τό ἀσυνείδητο (ὁ μηχανισμός τῆς ἰδεολογίας)

Στήν ἀνάγκη αὕτῃ τοῦ καπιταλισμοῦ πού ἀναφέραμε προηγούμενα ἔπρεπε ν' ἀνταποκριθεῖ ἡ ἰδεολογία, δηλαδή στήν ἀνάγκη τόσο δικαιολόγησης ὅσο καί δημιουργίας τῆς νέου τύπου οργάνωσης τῶν ἀνθρώπων.

Καί γιά νά ἀνταποκριθεῖ πρέπει ἐκτός ἀπό τίς ἀντιλήψεις πού θά προβάλλει νά ἔχει ἕναν κατάλληλο μηχανισμό δράσης. Ἐτσι ὁ κλασσικός μηχανισμός δράσης τῆς ἰδεολογίας, στό μέτρο πού ἀπευθυνόνταν στή συνείδηση τῶν μαζῶν, ἔχασε ὅλη τήν ἀποτελεσματικότητά του μετά τά συντριπτικά χτυπήματα πού δέχτηκε στό ὑδροκέφαλο κρανίο του ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἐπικοινωνιῶν καί τῆς πληροφόρησης τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων καί βέβαια ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Ἐτσι, καί παράλληλα μέ τήν ἀλλαγὴ πλεύσης τοῦ καπιταλισμοῦ περνᾶμε σέ μία νέα ποιότητα ἰδεολογίας, τόσο ὅσον ἀφορᾷ τοὺς στόχους (ἀναφέρθηκαν πρὶν,

(²τό ποιοί καθορίζουν αὐτούς τοὺς σκοπούς θά ἀπαιτοῦσε μακροσκελὴ ἀνάλυση καί θά ἀλλοίωνε τό ὅλο κείμενο).

(³ Τό ποδόσφαιρο εἶναι ἕνα γεγονός κοινωνικό, οικονομικό, πολλές φορές πολιτικό καί πάντα ἰδεολογικό. Ἐδῶ ἐξετάζουμε τό ποδόσφαιρο ἀποκλειστικά σάν ἰδεολογικό γεγονός).

(⁴ Στήν σημερινή περίοδο ἡ ἰδεολογία δέν εἶναι ἀπλᾶ καί μόνο «ἀντανάκλαση» τῶν σχέσεων παραγωγῆς, ἀλλά πολλές φορές αἰτία μεταβολῆς του).

κατανάλωση, αδιάκοπη παραγωγή κλπ.) όσο και όσον αφορά το μηχανισμό δράσης. **Η ιδεολογία σήμερα αποσκοπεῖ τὴν ἐπέμβαση στοῦ ἀσυνείδητου τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι κύρια στὴ συνείδηση: ἀποσκοπεῖ κύρια νὰ ὑπνωτίσει καὶ νὰ κατευθύνει ἀπευθυνόμενη στὴ συγκινησιακὴ πλευρὰ τοῦ ἀτόμου καὶ ὄχι νὰ πείσει ἀπευθυνόμενη στὴν κριτικὴ σκέψη του.** Αὐτο βέβαια (ἡ ἐπίδραση στοῦ ἀσυνείδητου) γινόταν ἀνέκαθεν: ὅμως εἶναι τώρα πού μέ διάφορες μορφές διεκδικεῖ τὴν ἀποκλειστικότητα, βασισμένη στὰ ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτηση ἀποτελέσματά της. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης «ἐπίδρασης» στοῦ ἀσυνείδητου ὑπόσχεται θαύματα⁵.

Σ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴ θὰ τοποθετηθεῖ καὶ τὸ ποδόσφαιρο σὰν μέθοδος ὑποβολῆς ὄχι μόνο πρότυπης συμπεριφορᾶς ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τῶν συνιστωσῶν πού παράγουν μιὰ φαινομενικὰ ἀνεξάρτητη συμπεριφορὰ. Πιὸ ἀπλῶς ἡ **διαδικασία τοῦ ποδοσφαίρου** (αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ παιχνίδι, οἱ δηλώσεις τῶν παικτῶν καὶ τῶν παραγόντων, ἡ ἀθλητικὴ φιλολογία κ.λ.π.) **ὄχι μόνο προβάλλει ἀπ' εὐθείας θελημένες συμπεριφορές** (π.χ. ὁ Δομάζος κάνει τὴν προσευχὴ του πρὶν τὸν ἀγῶνα.) **ἀλλὰ, καὶ κύρια αὐτό, ἀλλοιώνει τὸν ἴδιο τὸν χαρακτήρα του, ἐπιδρᾷ στὰ ἴδια τὰ ἐνστικτὰ του,** (ἀν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ ποῦμε), ὁπότε ἡ παρατηρούμενη αὐτοκίνηση τοῦ ἀτόμου, παρ' ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀποδείξει, ἔχει διαμορφωθεῖ σὲ μιὰ τέτοια πορεία.

(⁵Πολλοὺς θὰ παραξενέψει ἡ σπουδαιότητα πού ἀποδίδουμε στὴν ἐπέμβαση στοῦ ἀσυνείδητου. Δύο παραδείγματα ἴσως νὰ πείσουν πῶς ὁ καπιταλισμὸς ἀποδίνει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ ἐμᾶς. Σὲ σούπερ μάρκετ τῶν Η.Π.Α. τοποθετήθηκαν συσκευές ἐκπομπῆς ἐντολῶν μέ υπερήχους πού ἀν καὶ δὲν γίνονται ἀντὶληπτές στὴ συνείδηση, ἀγγίζουν τὸ ἀσυνείδητο. Ἐπίσης βρίσκεται σὲ «πειραματισμό» ἡ παρεμβολὴ εἰκόνων στὰ προγράμματα τῆς τηλεόρασης μέ τέτοια ταχύτητα ὥστε νὰ μὴ γίνονται συνειδητές. Ἔτσι, ἀν καὶ ἔχει ὑποστῇ βομβαρδισμὸ ἐντολῶν ὁ ἀγοραστής καὶ ὁ θεατὴς δὲν ἔχει καμιά ἀντίληψη τους: δὲν θυμάται, δὲν ἀκούσε, δὲν εἶδε...)

Δύο λόγια γιά τήν κοινωνικοποίηση τοῦ ἀτόμου.

Σύμφωνα μέ τόν Φρόύντ ἡ κατάσταση του οἰδιοποδείου συμπλέγματος ξεπερνιέται ἀπό τό παιδί μέ τήν ἀπόδοση στόν πατέρα του ὧν ἐκείνων τῶν ιδιοτήτων πού θάθελε (τό παιδί) νάχε (ὁ πατέρας): γίνεται καλός, δίκαιος, ἠθικός, ἀληθής κ.λ.π. κι ἔτσι ἔχοντας αὐτόν σάν πρότυπο, τό παιδί κοινωνικοποιεῖται.

Αὐτός ὁ τύπος κοινωνικοποίησης πού τόν κυρίαρχο ρόλο ἔχει ἡ οἰκογένεια, παρουσιάζει πολλά μειονεκτήματα ἀναφορικά μέ τό νέο προσανατολισμό τοῦ καπιταλισμοῦ. Τά πρότυπα εἶναι μᾶλλον σεμνά καί στατικά καί οἱ ἀλλαγές (πού τόσο ἔχει ἀνάγκη ἡ νέα κοινωνική ὁργάνωση) θά ἦταν ὑπερβολικά ἀργές. Μάλιστα, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Φρόύντ, ἂν ὁ πατέρας δέν εἶτανε ὑπερβολικά ἀκαμptos καί ἡ μητέρα εἶτανε ἀρκετά στοργική θά παράγονταν προσωπικότητες αὐτόνομες, αὐτοσυνειδητές καί ἰδιαίτερα κριτικές. Θά μπορούσε νά πεῖ κανεῖς πώς τό ἐπαναστατικό κίνημα θά ἐπιτάχυνε αὐτή τή διαδικασία μέ τήν ἐπίδραση στούς γονεῖς – μέλη του.

Ἡ νέα κοινωνική ὁργάνωση ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἀνθρώπους πού νά παράγουν ἀδιάκοπα καί νά καταναλώνουν τό ἴδιο. Χρειάζεται, λοιπόν, ἀφ' ἐνός ἡ μεγίστη ἐντατικοποίηση στήν παραγωγική διαδικασία καί ἀφ' ἐτέρου ἡ κατάργηση τῆς κριτικῆς τους ὥστε νά καταναλώνουν ὁ,τιδήποτε. Χρειάζεται δηλαδή ἐκτός ἀπό νόμους, νόρμες ἐργασίας, διαφήμιση ἀχρήστων εἰδῶν κ.λ.π. πρῶτα καί κύρια ἡ ὑπαρξη ἀνθρώπων μέ τέτοια δόμηση πού νά ἀποβλέπουν τήν μεγίστη ἀποδοτικότητα – ἐπίδοση (ποσότητα) σάν κριτήριο τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς τους.

Σ' αὐτή ἀκριβῶς τῇ δόμηση ἀποσκοπεῖ ἡ ἐξουσία προβάλλοντας διάφορα πρότυπα ἀνεξάρτητα ἀπό τούς γονεῖς. Δέν εἶναι ὁ πατέρας τό εἶδωλο πού τείνει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀλλά διάφοροι ἀστέρες, διάφόρων μεγεθῶν μέσα ἀπό διάφορα κανάλια πού διαθέτει τό κράτος. Ἐνα ἀπό αὐτά τά εἶδωλα καί μάλιστα ἀπό τά πιό σημαντικά, εἶναι ὁ πιό ἱκανός παίχτης τοῦ παιχνιδιοῦ πού παίζουμε.

τό ποδόσφαιρο στήν «ὑπηρεσία» τῆς ἐξουσίας

Τό ποδόσφαιρο καί γενικά τά σπόρ μέ τήν μπάλα ἔχουν σάν καθοδηγητήριο στόχο τήν ἐπίτευξη τερμάτων. Ὅσα περισσότερα μιά ὁμάδα πετύχει τόσο καλύτερη θεωρεῖται. Ἐδῶ παρατηροῦμε τή βασική τάση τοῦ καπιταλισμοῦ: ὅσο πιό μεγάλη ἐπίδοση μέ ὅσο πιό μικρή ζημία. Σ' αὐτή τήν πραγματικότητα ὑποτάσσονται τόσο ἡ φαντασία, ἡ πρωτοβουλία κι ἡ αὐτενέργεια τοῦ παίκτη, ὅσο καί τό ἰδιαίτερο γοῦστο τῆς στιγμῆς τοῦ φιλάθλου. Ἀκόμα περισσότερο ἀπό μιά ἐποχή κι ὕστερα (παράλληλα μέ τήν ἀλλαγὴ τοῦ καπιταλισμοῦ) τό ποδόσφαιρο ἐξελίχθηκε σ' ἓνα αὐστηρά καθωρισμένο σύστημα ἀντιδράσεων πού ἡ προσωπική εὐχαρίστηση τοῦ ἀγωνιζομένου ἐκτοπίστηκε ὀριστικά(ὑπάρχει πλῆθος ἀποδείξεων γι' αὐτό – ἄλλωστε κι οἱ ἴδιοι οἱ ποδοσφαιριστές λένε κάνω δουλιά καί ὄχι παιχνίδι οἱ δέ φιλάθλοι ἀπαιτοῦν ἀπ' αὐτούς νάναι καλοί στή δουλιά τους).

Γιά τό μέσο φίλαθλο εἶναι σχεδόν ἀδιάφορο ἂν ἡ ὁμάδα ἔχει ἓνα προσωπικό χαρακτήρα στήν ἀνάπτυξη τοῦ παιχνιδιοῦ της, ἂν τά μέσα πού χρησιμοποιεῖ τόσο στήν διαδικασία τοῦ ἀγῶνα, ὅσο κι ἔξω ἀπ' αὐτή ἀναποκρίνονται σέ ἓνα κάποιο πλαίσιο – ἰδανικό. Ἡ ἐπίδοση εἶναι ἡ ἐσχάτη δικαιολόγηση πώς ἡ ὁμάδα εἶναι «καλή» ἄσχετα ἂν οἱ συμμετέχοντες μεταβλήθηκαν σ' ἐργαζομένους πού ἐκτελοῦν κινήσεις μέ σκοπό τήν παραγωγή ἐμπορεύματος (γκόλ).

Μέ τόν τρόπο αὐτό τό κοινωνικό σύστημα μέσω τοῦ ποδοσφαίρου ἐσωτερικεύει στό θεατή – φίλαθλο – παίχτη τήν ἀντίληψη πώς ἡ οὐσία ὁποιοῦδήποτε πράγματος εἶναι τελικά ἡ ἐπίδοση. Ποιά σημασία μπορεῖ νάχει ὁ ὑποκειμενισμός καί ἡ αὐτονομία ὅταν «καταστρέφει» τήν ἐπίδοση, τήν ἀποδοτικότητα καί τήν κατανάλωση.

Άλλη σημαντική λειτουργία του ποδοσφαίρου είναι η μετάθεση της κοινωνικής σύγκρουσης από το ταξικό στο «παιγνιακό», άθωο και ειρηνικό επίπεδο. Για τον φιλάθλο σαφώς η διάκριση όπαδός Όλυμπιακού – όπαδός Παναθηναϊκού για ένα σημαντικό τμήμα της κοινωνικής του πρακτικής είναι σπουδαιότερη και πιο καθοριστική από τη διάκριση άστος – προλετάριος ή πλούσιος – φτωχός. Πολλές φορές μάλιστα η διάκριση ή η ένωση πάνω σ' αθλητικά θέματα σημαδεύει την ταξική διάκριση ή ένωση⁶.

Αυτή η μετάθεση της σύγκρουσης σχετίζεται άμεσα με τον κεντρικό στόχο του ποδοσφαίρου: Τήν επίδοση, «Στόν βαθμό πού τά σπόρ κοινωνικοποιούν τήν επίδοση σάν ένα θεσμικό μέσο υπεράνω ταξικών ανταγωνισμών και συμφερόντων και μ' αυτό τόν τρόπο δημιουργούν μίαν ουδέτερη συναίνεση, βάζουν σ' εφαρμογή τό μοντέλο της φαινομενικής άστικής δημοκρατίας, δηλαδή τή σύνδεση της φαινομενικής ισότητας με τήν πραγματική κοινωνική άνισότητα» λέει ό Ου. Πρόκοπ. Πράγματι αυτό πού «έννοει» τό ποδόσφαιρο είναι τό έξής: στήν άρχή όλοι είναι ίσοι, έντεκα στή μία όμάδα, έντεκα καί στήν άλλη, ένας «δίκαιος κριτής» ό διαιτητής, κι ό,τι γίνεται στή συνέχεια εξαρτάται από τίς καλές προσπάθειες τών ποδοσφαιριστών.

Τό ποδόσφαιρο είναι ένας άγώνας τών ίσων.

Τό ίδιο καί ή κοινωνία.

Όλα εξαρτώνται από τίς προσπάθειες τών ανθρώπων, όλα κρίνονται, τά καλά δικαιώνονται καί τά κακά τιμωρούνται. Έχουμε έδω σ' όλο τό μεγαλείο της τήν άστική, Καντιανή άποψη της κοινωνικής κίνησης μέσα από τήν κίνηση του ποδοσφαιρικού άγώνα. «Οί άξιοι καί οί καλοί νικούν».

(⁶Τελευταία «οί γαλάζιοι» (όργανωμένοι φιλάθλοι Ήρακλή) δημιούργησαν « τμήμα επαγγελματικής αλληλοβοήθειας». Έτσι πιθανόν, οί μικροί, ανήλικοι φίλοι του Ήρακλή πού γυρεύουν δουλιά «ν' άποκατασταθούν» επαγγελματικά καλύτερα κάτω από τήν έξουσία ενός «γαλάζιου» διεθυντή. Τέλος πάντων, ένας χώρος δουλιάς μέ φωτογραφίες της όμάδος, μ' ελεύθερες άθλητικές συζητήσεις (κι όχι πολιτικές, βέβαια) καθώς καί μ' ένα «δικό μας» προϊστάμενο είναι κάτι...Ποιοί μιλούν για έκσυγχρονισμό.)

Πέρα από αυτές τις σηματοδοτήσεις του ποδοσφαίρου στο άσυνειδητο (έπιδοση σαν τό μέγιστο αγαθό, μετάθεση της κοινωνικής σύγκρουσης) υπάρχει κάτι ακόμα. Τό ποδόσφαιρο μοιάζει (στη σημερινή εποχή πάντα αναφερόμαστε) έκπληκτικά μέ την παραγωγική διαδικασία.

Ο ποδοσφαιριστής πουλάει την εργατική του δύναμη, πού σ' αυτή την περίπτωση είναι σύνθετη (ειδίκευμένη) σ' ένα σωματείο πού στην ουσία είναι μιά μετοχική εταιρία. Αυτή χρησιμοποιεί έπι όρισμένα χρόνια άποσκοπώντας τό κέρδος ,πού σίγουρα είναι εύθώς ανάλογο μέ την άποδοση του συγκεκριμένου παίχτη (καί κατ' επέχταση της ομάδας) καί τόν πληρώνει μέ βασικό μισθό καί πριμ. Ύπεύθυνος της ποδοσφαιρικής μηχανής στή διάρκεια της άγωνιστικής περιόδου είναι ό προπονητής, ό όποιος καί επιβάλλει διάφορα συστήματα πού οί παίχτες πρέπει νά ακολουθούν πιστά. Σωστός παίχτης είναι ό προσαρμοσμένος παίχτης στις άπαιτήσεις ενός προκατασκευασμένου συστήματος. Έτσι τό ποδόσφαιρο ύπονοεί-ύποβάλλει πώς είτε τό θέλουμε είτε όχι κάθε δραστηριότητα είναι ανταλλάξιμη, προσδιοριζόμενη καί έξουσιαζόμενη. Σέ ποιό πεδίο κοινωνικής πραχτικής νά νοηθεί έλεύτερη δραστηριότητα, όταν σ' αυτό πού θεωρείται παιχνίδι τά πάντα κατευθύνονται από τούς νόμους της άγοράς; (Καί θά πρέπει νά κατευθύνονται άν θέλουμε νά πετύχουμε τό... ποθητό άποτέλεσμα). Τελειώνοντας αυτή την ένότητα είναι χρήσιμο ν' αναφερούμε σέ μιά δήλωση του καθηγητή ψυχολογίας κ. Σαρρή σέ κάποια όλιγόλεπτη έκπομπή του ραδιοφώνου. «Τό ποδόσφαιρο είναι άφ' ενός ένας μηχανισμός άμιλας καί άφ' έτέρου ένας μηχανισμός προσαρμογής του άτόμου στή σημερινή κοινωνία των μαζών», είπε έπι λέξει. Τί άραγε ένοούν μέ την «άμιλα» καί την «προσαρμογή» οί καθηγητές μας;

Τό ποδόσφαιρο στήν «ύπηρεσία» του ανθρώπου

Μιά ανάλυση γιά νά είναι σφαιρική (άν καί όχι ύποχρεωτικά πλήρης) θά πρέπει νά έξετάζει καί την άλλη πλευρά της διαλεχτικής αντίθεσης πού χαρακτηρίζει τά κοινωνικά φαινόμενα όπως τό ποδόσφαιρο. Πράγματι καί μόνο ή ιδιαίτερη έλξη πού άσκει τό ποδόσφαιρο στό σύγχρονο άνθρωπο (καί κύρια στον άνδρα)-καί πού σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεί ν' άποδοθεί σ' αυτό πού λέμε «πλύση έγκεφάλου»- είναι μιά σημαντική ένδειξη πώς ύπάρχει κάποιο συστατικό πού ίκανοποιεί κάποια πλευρά του χαρακτήρα (μέ την ψυχαναλυτική έννοια) των μαζών.

Αν είτανε άληθινά τά όσα ίσχυριστήκαμε προηγούμενα τότε τό ποδόσφαιρο θά έπρεπε όχι νά έλκει αλλά νά άπωθεί έντονα. Παρόμοιες άπόπειρες του κράτους π.χ. στό έπίπεδο της έκπαίδευσης, συνάντησαν την έντονη αντίδραση των ενδιαφερομένων πού έκδηλώθηκε μέ διάφορους τρόπους από την άρνηση νά δεχτούνε αυτήν την επέμβαση μέχρι την καταστροφή της (ή, σέ περίπτωση πού ήταν άδύνατο, μέ την άδιάφορη συμμετοχή τους ή ακόμα την καταναγκαστική συμμετοχή τους μέ άποτέλεσμα την νεύρωση καί τό άγχος).

Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά σέ μιά έξώφθαλμη αντίφαση. Στή μιά περίπτωση έχουμε άνθρώπους (καί μάλιστα τούς ίδιους άκριβώς άνθρώπους) πού στό πεδίο της εκπαίδευσης -μιά καί αναφερόμαστε- έξεγείρονται ένάντια στους στόχους-ιδανικά πού γυρεύει νά τούς επιβάλλει τό σύστημα μέσα από διάφορα κανάλια καί πού τώρα όχι μόνο δέν έξεγείρονται ένάντια στή νέα μορφή επιβολής-ύποβολής, αλλά καί την

έπιζητοῦν μέ πάθος. Τό γεγονός ὅτι οἱ μάζες εἶναι «ἀπροσανατόλιστες ἐπειδὴ εἶναι ἀπληροφόριτες»⁷ δέν θά πρέπει νά ικανοποιεῖ ὅσους πιστεύουν στό «ἐνστικτο» τους, πού σέ κάθε ἄλλη περίπτωση τίς ὁδηγεῖ σέ μιά βασικά σωστή ἐπιλογή.

Τό νά ἀποδώσουμε αὐτῇ τῇ τάση τῶν ἀνθρώπων σέ λόγους ἀναγκαστικά οὐδέτε-
ρους, ὅπως εἶναι ἡ ἐπιζήτηση διασκέδασης ἢ ἀσκήσης τοῦ σώματος (γιά ὅσους καί
παίζουν) δέν μᾶς βοηθάει νά ἐρμηνεύσουμε τό συγκεκριμένο τρόπο διασκέδασης ἢ
ἀθλησης.

Πιό σοβαρή εἶναι ἡ ἀποψη πώς τό ποδόσφαιρο εἶναι ἓνα μέσο διωχέτευσης μιᾶς
σωρευμένης ἐπιθετικότητας. Πραγματι ἡ ἴδια ἡ κίνηση τοῦ ποδοσφαίρου, ἡ ἀντίπαλη
ὁμάδα καί οἱ φίλαθλοί της, ὁ χωρισμός ἀνάμεσα στούς φιλάθλους τῆς ἴδιας ὁμάδας...
ὁ διαιτητής (καί ὅλη ἡ ...οἰκογένειά του) προσφέρονται γιά τήν ἐκτόνωση τῆς
ἐπιθετικότητας. Ὅμως, σπόρ μέ μεγαλύτερη πλειονεκτικήτητα ὡς πρός τό δοσμέ-
νο σκοπό εἶναι ἐλάχιστα δημοφιλῆ.

Ἐπίσης σοβαρή εἶναι ἡ ἀποψη πώς τό σύγχρονο ἀπομονωμένο, ἀλλοτριωμένο κι
ἀνίσχυρο ἄτομο ἐπιζητεῖ ἔντονα τήν ὅποια ἔνωση πάνω σ' ὁποιοδήποτε (ἔστω καί
ἀντικειμενικά ἀντιανθρώπινο) σκοπό, πού θά τοῦ προσφέρει ἀφ' ἑνός συντροφιά κι
ἀφ' ἑτέρου τήν αἴσθηση πώς εἶναι μέρος ἑνός συνόλου πού ἀγωνίζεται γιά ἓνα
σκοπό (καί πού εἶναι ὄχι ξένος, ἀλλά τοῦ συγκεκριμένου ἀτόμου). Ὅπως ὁποιοδήποτε καί
πάλι δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ἡ καθήλωση μιᾶς σειρᾶς ἀνθρώπων σ' ἓνα καί μοναδικό
σκοπό-τό ποδόσφαιρο-μέσω αὐτῆς τῆς ἀντίληψης.

Ἄν καί μεμονωμένες αὐτές οἱ ἐξηγήσεις δέν μποροῦν νά προσφέρουν μιά
ικανοποιητική ἐξήγηση, ἓνας κατάλληλος συνδιασμός τους εἶναι βεβαίως πώς προ-
σφέρει καλύτερες προοπτικές⁸.

(⁷ ἡ πληροφόριση μάλιστα ἀναφέρεται στήν συνείδηση, ἐκεῖ ἄλλωστε γίνονται οἱ συσχετισμοί τῶν
ἀντίληπτων πληροφοριῶν. Στό βαθμό πού τό ποδόσφαιρο ἀναφέρεται στήν συγκινησιακή σφαῖρα τοῦ ἀτόμου κι
ὄχι στη συνείδηση, ἡ ἴδια ἡ πληροφόριση κι ἡ πολεμική ἐνάντια στό ποδόσφαιρο θά ἔχουν μικρή σημασία...).

(⁸ Οἱ δύο τελευταῖες ἐκδοχές καθώς κι ἐκείνη πού διαβάσαμε στό περιοδικό Ρήξη πρόσφατα (κι ἐξηγεῖ τό
«καταναλωσιμ» τοῦ ποδοσφαίρου μέσω τῆς ταύτισης μέ τόν ποδοσφαιριστή πού ὑποτίθεται πώς «δημιουρ-
γεῖ» τήν ὥρα τοῦ ἀγῶνα καί τῆς εὐχαρίστησης πού αἰσθάνεται ὁ φίλαθλος ἀπό τό «πολύχρωμο» καί τῇ
«φαντασμαγορία» τοῦ πλήθους- ἐκδοχή ἀποριπτά γιά μᾶς) θά μπορούσαν ν' ἀναληθοῦν πάρα πολύ ἀπό
διάφορες σκοπιές. Ὅμως, θέλουμε κύρια νά σταθοῦμε στήν ψυχαναλυτική προσέγγιση τοῦ ποδοσφαίρου γιά
τήν πρωτοτυπία, τή συνοχή κ.λ.π. πού παρουσιάζει).

Ἡ ψυχαναλυτική προσέγγιση

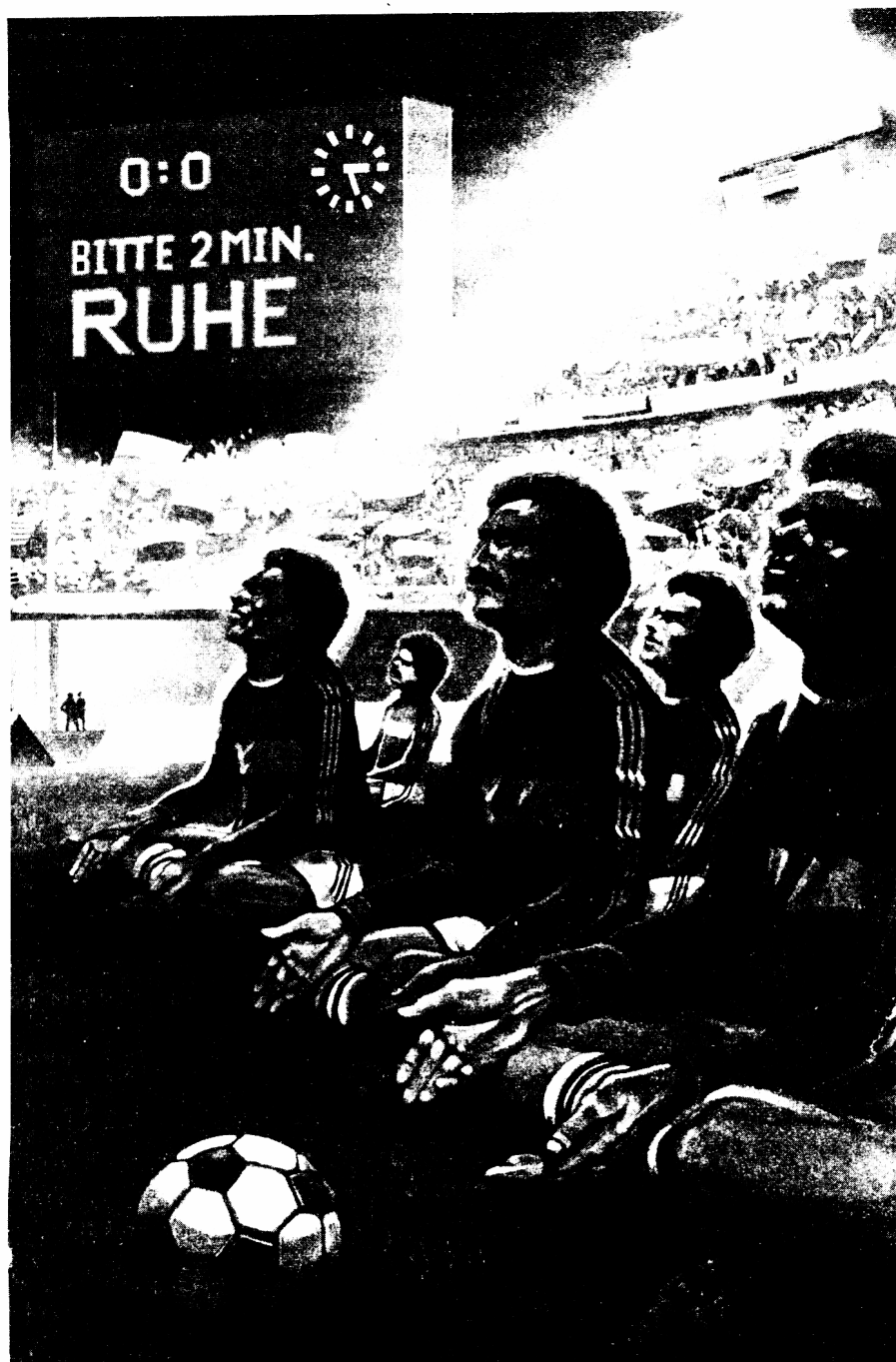
Ἡ ψυχαναλυτική προσέγγιση πού διαβάσαμε στό βιβλίο του Cernhard Vinnai «Τό ποδόσφαιρο σάν ἰδεολογία» παρουσιάζει ἕνα σημαντικότερο γιά μᾶς πλεονέκτημα. Εἶναι συνεκτική μέ τά ὅσα γράφουμε προηγούμενα γιά τό νέο προσανατολισμό τοῦ καπιταλισμοῦ τήν ἀνάγκη γιά νέα πρότυπα καί τόν ὑποβιβασμό της οἰκογένειας ὅσον ἀφορᾷ τό ρόλο της στήν κοινωνικοποίηση τοῦ παιδιοῦ.

Ἐπαναλαμβάνοντας μέ δύο λόγια ὅσα εἶχαμε πει παραπάνω, λέμε πώς τό κοινωνικό σύστημα γιά νά περάσει σ' ἕνα νέο ἐπίπεδο ἀναφορᾶς ἀνατρέπει τήν παραδοσιακή μορφή κοινωνικοποίησης του ἀτόμου. Τό παιδί σήμερα, μέσω τῆς σχετικῆς ἐλευθερίας πού διαθέτει καί τῶν μέσων (ραδιόφωνο, τηλεόραση κλπ.) πού ἐλέγχει τό κράτος ἀνακαλύπτει πώς ὁ πατέρας δέν μπορεῖ ν' ἀποτελέσει πρότυπο γιά τό ἴδιο. Δέν μπορεῖ νά ταυιστεῖ μαζί του, γιατί ξέρεי καλά πώς ὁ πατέρας του ἀπέχει πολύ ἀπό τοῦ νά εἶναι δίκαιος, ἠθικός κλπ., πράγματα δηλαδή πού θά ἔπρεπε νά τοῦ ἀπέδιδε γιά νά δημιουργήσει τό ὑπερεγώ του.

Ἔτσι λοιπόν τό παιδί εἶναι ἀνίκανο νά ξεπεράσει τό Οἰδιπόδειο σύμπλεγμα, πού σημαίνει ὅτι ἡ πρώτη σεξουαλική ἔλξη πρός τή μητέρα παραμένει. Ὁ ποδοσφαιρικός ἀγώνας, σύμφωνα μέ τήν ψυχαναλυτική ἐξήγηση συμβολίζει ἀκριβῶς τήν κατάσταση τοῦ Οἰδιποδείου συμπλέγματος. Τό τέρμα εἶναι τὰ γυναικεία γεννητικά ὄργανα στά ὁποῖα θέλουμε νά εἰσχωρήσουμε ἢ νά τὰ ὑπερασπίσουμε ἀπό τήν ἀντίπαλη ὁμάδα, πού ἐδῶ συμβολίζει τόν πατέρα. Σύμφωνα μέ τόν Ἐρικόσον «τό οἰδιπόδειο σύμπλεγμα χαρακτηρίζεται στά ἀγόρια μέ τό «διεισδυτικό τρόπο». Αὐτό περιλαμβάνει ἕνα πλούτο παρόμοιων πράξεων καί φαντασιῶν». Παράδειγμα εἶναι ἡ διεισδυση στά σῶματα τῶν ἄλλων μέ σωματική ἐπίθεση, ἡ διεισδυση στό χώρο μ' ἐνεργητική κίνηση ἡ διεισδυση στή συνειδηση τοῦ ἄλλου μέ ἐπιθετικό λόγο (ἡ παιδική ἡλικία καί ἡ κοινωνία). Τό ποδόσφαιρο περιέχει αὐτά τὰ στοιχεῖα. Ξεπέρασμα τοῦ ἀντιπάλου, σωματική σύγκρουση, εἰσβολή στήν ἀντίπαλη περιοχή, ἐπιθετική ποδοσφαιρική φρασσεολογία κι ἐν τέλει ἡ ἐπίτευξη τέρματος κι ἡ ἐκτόνωση μιᾶς σωρευμένης ἐνέργειας.

Ἐνα ἐξαιρετικά ἀνεξήγητο σημεῖο στήν ποδοσφαιρική διαδικασία, τό γεγονός τῆς ἀπώλειας βεβαίων τερμάτων ἀπό πλεονεκτικότερη θέση (μπροστά στήν κενή ἔστια, μέ μόνο ἀντίπαλο τόν τερματοφύλακα κλπ.) ἐρμηνεύεται μέ τήν ἀνάγνωση τοῦ στήν τελική διεισδυση κατά τήν σεξουαλική πράξη (αἰμομικτική σεξουαλική πράξη). Πράγματι ἀκριβῶς αὕτη τή στιγμή εἶναι πού ὁ φόβος εὐνουχισμοῦ ἀπό τόν πατέρα μεγιστοποιεῖται. Οἱ σχετικές δηλώσεις τῶν ποδοσφαιριστῶν - πώς αἰσθάνονται ἕνα «ἀνεξήγητο ἀγχος» σ' αὐτές τίς περιπτώσεις - ἐνισχύουν τήν ἀποψη πού ἀναφέραμε.

Κί ἕνα τελευταῖο στοιχεῖο. Σέ μιᾶ προηγούμενη σημείωση εἴπαμε πώς τό ποδόσφαιρο στό βαθμό πού ἀναφέρεται στή συγκινησιακή πλευρά τοῦ ἀτόμου κι ὄχι στή συνειδηση (στό παράλογο κι ὄχι τό λογικό στοιχεῖο τοῦ ψυχισμοῦ) ἐλάχιστα μπορεῖ νά χάσει τήν ἐπιρῶ του στό σύγχρονο ἄνθρωπο μέ τήν πολεμική καί τήν πληροφορία.

Ἡ ψυχαναλυτική προσέγγιση ἔρχεται νά ὑπογραμίσει τήν ἴδια ἀποψη, προσφέ-
τας τή σημαντική παρατήρηση πώς ἄνθρωποι πού ἔχουν μιά σεξουαλική σχέση πού
τούς ικανοποιεῖ σέ μεγάλο βαθμό (ἄρα ἔχουν ἀποκολληθεῖ ἀπό τή μητέρα σά
ἀντικείμενο σεξουαλικῆς ἡδονῆς - ἔχουν ξεπεράσει το οἰδιπόδειο σύμπλεγμα) εἶναι
ἐλάχιστα φίλαθλοι. Μᾶς λείπουν ὅμως ὅλα ἐκεῖνα τά κλινικά δεδομένα πού χρησιμο-
ποιοῦν οἱ ψυχαναλυτές γιά νά στηρίζουν αὐτή τους τήν ἀποψη.

Κλείνουμε μέ μιά διευκρίνιση: τό ὅτι παραδεχτήκαμε τή συνοχή καί τήν ἐρμηνευτι-
κή ικανότητα τῆς ψυχαναλυτικῆς προσέγγισης δέ σημαίνει πώς ἀποδεχόμαστε πώς
ἐξηγεῖ τά πάντα, οὔτε πώς οἱ προηγούμενες ἐρμηνεῖες πού ἀναφέραμε (ἡ ὁσες
παραλήψαμε νά ἀναφέρουμε) εἶναι κατά κάποιο τρόπο περιτές. Εἶναι μιά ἄγνωστη,
ἐνδιαφέρουσα καί κλινικά τεκμηριωμένη ἐρμηνεία πού μπορεῖ νά συμβάλει στήν
κατανόηση τοῦ πολύπλευρου καί πολύπλοκου ποδοσφαιρικοῦ φαινομένου.

ἀντί γιά συμπέρασμα

Συνήθως οἱ ἀναλύσεις τοῦ εἴδους ὁλοκληρώνονται μέ κάποιο συμπέρασμα -
συμπέρασμα πού πολλές φορές περιέχει μιά πρόταση μιά διέξοδο ἢ μιά ἐναλλακτική
στάση. Ἡ θέληση νά ἐφαρμοστεῖ ἀπό μέρους μας αὐτή ἡ συνήθεια γι' αὐτό ἐδῶ τό
κείμενο δέν μπορεῖ νά ἀντιστρατευτεῖ τήν συναισθηση τῆς ἀνεπάρκειας τοῦ ἰδίου
τοῦ κειμένου καί τό βεβιασμένο τοῦ προτεινομένου.

Γι' αὐτό θά ἀρκεστοῦμε παραφράζοντας τόν Καστοριάδη: ἡ μελλοντική κοινωνία
θά βρεῖ ἐκεῖνα τά παιχνίδια πού θά ἀντιστοιχοῦν καί θά προωθοῦν τά ἰδανικά τῆς.

Ἔτσι ἀφήνουμε τήν μοῖρα τοῦ ποδοσφαίρου καί τήν ἰσχὺ τῶν ὁσων παρατηρήσαμε
νά ἐπαληθευτοῦν ἢ νά διαγευστοῦν στήν πορεία γιά τήν οἰκοδόμησι μιάς ἄλλης
κοινωνικῆς ὁργάνωσης.

Βιβλιογραφία.

Gerhard Vinnai: Τό ποδόσφαιρο σάν ἰδεολογία

Michel Field καί Jean - Marie Brohm : Νεολαία καί Ἐπανάσταση

Raoul Vaneigem: ἡ ἐπανάσταση τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

ΛΑΕ ΤΟΥ Π.Α.Ο.Κ. Η ΑΠΟΧΗΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΣΥΝΕΧΕΙΖΕΤΑΙ

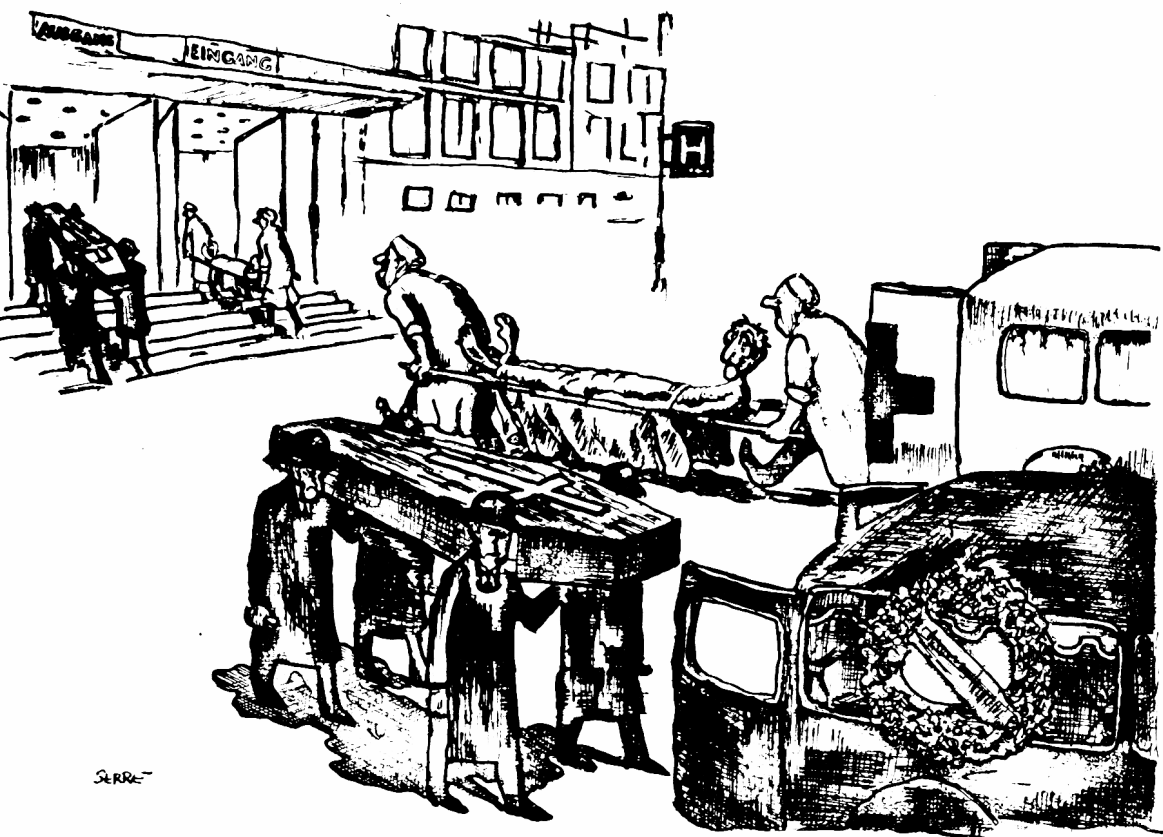
**Ἡ συγκινητική σου συμπαράσταση τήν
προηγούμενη Κυριακή μᾶς ἔδωσε τήν
δύναμη νά συνεχίσουμε.**

**ΕΜΠΡΟΣ γιά τήν τελική νίκη
ΕΜΠΡΟΣ γιά τήν ἀνάσταση τοῦ ΠΑΟΚ**

Ὁ ΠΑΟΚ ἀνήκει στό λαό του

Ζήτω ὁ Π.Α.Ο.Κ.

Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

SERRE

περιεχόμενα

Μερικές σκέψεις για την φοιτητική ζωή

Μετεκλογικό

Για την «άντικειμενική» περιθωριοποίηση του σπαστικού

Ο κινηματογράφος και η ιατρική

Άτιτλο

Η παράσταση τελείωσε

Για την ιατρική στον καπιταλισμό

Τό ποδόσφαιρο στην νέα κοινωνική οργάνωση